

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ บทบาท
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของ
หอสมุดแห่งชาติตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ
(สหราชอาณาจักร)

เสนอ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

โดย

นายจิราวุฒน์ ธีญะเจริญ

๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๐

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	
บทที่ ๑ ประวัติ วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ และ	
 ความสำคัญของ British Library	๑
๑. แนวความคิดในการจัดตั้ง British Library	๑
๒. วัตถุประสงค์ของ British Library	๔
๓. บทบาทและความสำคัญของ British Library	๕
๓.๑ รูปแบบการให้บริการของ British Library	๕
๓.๒ บทบาทของ British Library	๗
๓.๓ มาตรฐานการให้บริการของ British Library	๑๐
บทที่ ๒ โครงสร้างการบริหารงานและการดำเนินการของ British Library	๑๒
๑. โครงสร้างและการบริหารงานของ British Library	๑๒
๑.๑ หน้าที่ของ British Library Board	๑๒
๑.๒ องค์ประกอบของ British Library Board	๑๓
๑.๓ วาระกรรมการ	๑๔
๑.๔ ผลประโยชน์ตอบแทนแก่กรรมการ	๑๔
๑.๕ องค์ประชุมของ British Library Board	๑๔
๑.๖ อำนาจของ British Library Board	๑๔
๑.๗ การควบคุมตรวจสอบ British Library Board	๑๕
๑.๘ Advisory Councils	๑๗
๑.๙ งบประมาณ	๑๗
๑.๑๐ การบริหารบุคคล	๑๘
๑.๑๑ คณะกรรมการชุดต่างๆ ใน British Library	๑๕
๒. การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของ British Library	๒๐
๒.๑ หน้าที่ของผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารต่างๆ	๒๐
๒.๒ ประเภทของข้อมูลที่ต้องส่ง	๒๐
๒.๓ บทบังคับกรณีที่ผู้ผลิตไม่ส่งมอบข้อมูล	
ให้แก่ British Library หรือ deposit libraries	๒๒
๒.๔ ข้อกำหนดการใช้ข้อมูลใน British Library และ deposit libraries	๒๒

๑. การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ	๒๓
๑.๑ การทำสำเนาบทความ	๒๓
๑.๒ การดำเนินการให้ยืมหนังสือหรือเอกสารของห้องสมุด	๒๓
๑.๓ การทำสำเนาหนังสือหรืองาน	๒๓
๑.๔ การทำสำเนาจากอินเทอร์เน็ต	๒๔
๔. มาตรการอื่นๆ ที่ British Library Board กำหนดขึ้น	๒๔
๔.๑ มาตรการควบคุมความเสี่ยงในการดำเนินงาน	๒๔
๔.๒ มาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พนักงาน	๒๕

บทที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานของ

British Library	๒๓
๑. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของ British Library	๒๓
๒. แผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘	๒๘
๒.๑ Mission	๒๙
๒.๒ Vision	๒๙
๒.๓ Strategic Priorities	๓๐
๒.๔ ค่านิยมร่วมขององค์กร	๓๓
๓. การดำเนินการของ British Library เพื่อให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘	๓๔
๓.๑ การดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมา	๓๔
๓.๒ action plan ของปี ค.ศ.๒๐๐๖/๒๐๐๗	๓๖

บทที่ ๔ การดำเนินงานและบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติและ

หอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย	๓๙
๑. ความเป็นมาของหอสมุดแห่งชาติ	๓๙
๒. โครงสร้างการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ	๔๐
๒.๑ สถานะและโครงสร้างการบังคับบัญชาของหอสมุดแห่งชาติ	๔๐
๒.๒ การแบ่งส่วนงานต่าง ๆ ภายในหอสมุดแห่งชาติ	๔๐
๒.๓ อำนาจหน้าที่ ตลอดจนบทบาทความสำคัญของหอสมุดแห่งชาติที่มีผลต่อการเรียนรู้ของประชาชน	๔๑
๓. การบริหารจัดการหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๓
๓.๑ ความเป็นมาของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๓

๓.๒	อำนาจหน้าที่ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๔
๓.๓	เป้าหมายของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๕
๓.๔	การดำเนินการของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๖
๔.	มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ	๔๖
๔.๑	กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติในฐานะ ที่เป็นส่วนราชการแห่งหนึ่ง	๔๗
๔.๒	กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์เข้าสู่ การดูแลของหอสมุดแห่งชาติ	๔๗

๔.๓ กฎหมายที่คุ้มครองบรรณารักษ์ของห้องสมุดในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์	๔๘
๕. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ	๔๘
๕.๑ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างการบังคับบัญชา	๔๘
๕.๒ ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความสำคัญแก่หอสมุดแห่งชาติในการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน	๔๙
๕.๓ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจตามกฎหมายในการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ความดูแลของหอสมุดแห่งชาติ	๕๐
๕.๔ ปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเอกสารจดหมายเหตุ	๕๐
๖. ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.	๕๑
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๕๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. British Library Act	๖๒
ภาคผนวก ข. Legal Deposit Libraries Act ๒๐๐๓	๗๒
ภาคผนวก ค. ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.	๘๕
ภาคผนวก ง. อำนาจและหน้าที่ของฝ่ายงานต่างๆ ของหอสมุดแห่งชาติ	๙๓

บทนำ

หอสมุดแห่งชาติของไทยในปัจจุบันมีสถานะเป็นเพียงส่วนราชการส่วนหนึ่งในระดับกอง ในสังกัดของกรมศิลปากรซึ่งเดิมอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ และต่อมาได้มีการโอนย้าย มาอยู่ในสังกัดของกระทรวงวัฒนธรรมเมื่อได้มีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมครั้งล่าสุด โดย มิได้มีกฎหมายจัดตั้งไว้โดยเฉพาะ ซึ่งขนาดขององค์กรของหอสมุดแห่งชาตินั้นมีความแตกต่าง จากบทบาทหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติที่ทางการคาดหวังไว้อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ หอสมุดแห่งชาติ ได้ถูกคาดหวังให้เป็นหน่วยงานที่รวบรวมสรรพความรู้ทั้งหมดเพื่อประชาชนจะได้สามารถใช้เป็น แหล่งข้อมูลในการค้นคว้า วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นแหล่งในการเรียนรู้ของประชาชนได้ ตลอดชีวิต และผลจากการที่หอสมุดแห่งชาติมิได้เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย และเป็น เพียงส่วนราชการในระดับกรมหน่วยงานหนึ่ง ก็สะท้อนออกมาในแง่ของปัญหาและอุปสรรคหลาย ประการที่อาจทำให้หอสมุดแห่งชาติไม่สามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับได้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังไม่อาจที่จะมีบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของ ประชาชนตามที่ได้กล่าวไว้ในแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑

กระทรวงวัฒนธรรมได้ตระหนักถึงปัญหาในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ จึงได้มีการ ยกร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. ขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การจะปรับปรุงและ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติไม่ว่าจะเป็นในประเด็นข้อ กฎหมาย หรือประเด็นทางปฏิบัติ นั้น สมควรจะต้องศึกษาจากการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ในต่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหอสมุดแห่งชาติของสหราชอาณาจักร (British Library)¹ สามารถเป็นหอสมุดแห่งชาติที่สามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารงานให้แก่หอสมุดแห่งชาติของ ประเทศอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านข้อกฎหมายอันเป็นปัจจัยที่สำคัญ กล่าวคือ British Library เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย British Library Act ๑๙๗๒ นอกจากนี้ การ

¹ จากเอกสาร the British Library Providing Services Beyond the Reading Rooms ของ the Comptroller and Auditor General ประจำปี ๒๐๓-๒๐๐๔ ปรากฏว่า ประเทศอังกฤษ (England) มิได้มีห้องสมุดแห่งชาติ (ตรงกันข้ามกับประเทศสกอตแลนด์และเวลส์ ที่มีห้องสมุดแห่งชาติของตนเอง) หากแต่ได้มีการตั้ง British Library (ตั้งอยู่ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ) ให้เป็นห้องสมุดกลางแห่งสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ซึ่งครอบคลุมถึงประเทศสกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือด้วย โดยตามกฎหมาย Legal Deposit Libraries Act ๒๐๐๓ ก็ได้บัญญัติให้ National Library of Scotland, National Library of Wales และ the Library of Trinity College, Dublin เป็น Deposit Library ตามกฎหมายดังกล่าวด้วย ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่า หากยังคงกล่าวถึงห้องสมุดแห่งชาติของประเทศไทย ก็อาจจะมีผู้โต้แย้งได้ ผู้วิจัยจึงขออนุญาต ใช้คำว่า “ห้องสมุดแห่งชาติของสหราชอาณาจักร” แทน

ดำเนินงานของ British Library ยังมีกฎหมาย Legal Deposit Library ๒๐๐๓ รองรับซึ่งมีส่วนสำคัญในการเอื้อให้ British Library สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของ British Library ย่อมจะมีส่วนช่วยในการนำมาเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติที่กำลังยกร่างเพื่อให้หอสมุดแห่งชาติของไทยมีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนมากขึ้น

รายงานการศึกษานี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น ๕ บท โดยในบทที่ ๑ จะว่าด้วยเรื่องทั่วไปของ British Library ซึ่งได้แก่ประวัติ วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ และความสำคัญของ British Library บทที่ ๒ จะศึกษาในเชิงลึกถึงโครงสร้างการบริหารและการดำเนินการของ British Library ภายใต้บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ ๓ จะศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของ British Library ตลอดจนวิธีการในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว นอกจากนี้ ในบทนี้จะได้เน้นถึงแผนกลยุทธ์ของ British Library ที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต ในบทที่ ๔ จะศึกษาถึงหอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยว่ามีความเป็นมาและการบริหารจัดการอย่างไร ตลอดจนมี ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานอย่างไร โดยจะได้กล่าวถึงร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. นอกจากนี้ จะได้ศึกษาถึงหอบุญแห่งชาติเพื่อเปรียบเทียบกับหอสมุดแห่งชาติ และในบทที่ ๕ ซึ่งเป็นบทสุดท้าย จะได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติของประเทศไทย โดยจะได้นำการดำเนินการของ British Library มาเป็นฐานในการพิจารณา

บทที่ ๑

ประวัติ วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ และความสำคัญของ British Library

จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าห้องสมุดแห่งชาติของประเทศสหราชอาณาจักร (British Library) จะได้ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๓ หรือเพียง ๓๓ ปีที่แล้วก็ตาม แต่แนวความคิดในการจัดตั้งห้องสมุดกลางขึ้นในสหราชอาณาจักรเพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ นั้น มีขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๖๐๒ หรือประมาณ ๔๐๐ ปีก่อนหน้าที่จะมีการตั้งห้องสมุดแห่งชาติขึ้นอย่างเป็นทางการมาแล้ว แต่ห้องสมุดที่ได้จัดตั้งขึ้นก่อนปี ค.ศ. ๑๙๗๓ นั้นจะเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นไปในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ อาทิ ห้องสมุดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของประเทศอังกฤษ หรือ Patent Office Library เป็นต้น ดังนั้น เมื่อได้มีการจัดตั้งห้องสมุดแห่งชาติขึ้นมาอย่างเป็นทางการ จึงได้มีการผนวกห้องสมุดที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นก่อนหน้านั้นให้เป็นส่วนหนึ่งของ British Library ด้วย ดังนั้น การศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของ British Library ซึ่งจะมุ่งเน้นถึงความพยายามของทั้งทางภาครัฐและเอกชนในการจัดตั้ง British Library จนกระทั่งประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ จะสะท้อนให้เห็นแนวความคิดของบุคคลต่างๆ ที่พยายามจัดตั้งห้องสมุดขึ้นมา นอกจากนี้ ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนความสำคัญของ British Library ต่อประชาชนในสหราชอาณาจักร

๑. แนวความคิดในการจัดตั้ง British Library²

แนวความคิดในการจัดตั้งห้องสมุดกลางครั้งแรกในสหราชอาณาจักรมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๖๐๒ โดย Sir Robert Cotton ได้จัดตั้งห้องสมุดขึ้นมาเพื่อรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์ซึ่งรวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศอังกฤษ หรือ Magna Carta และรวมถึง Beowulf และ Lindisfarne Gospels ซึ่งภายหลังจากที่ Sir Robert Cotton ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ทายาทของ Sir Robert Cotton ได้อุทิศเอกสารต่างๆ ซึ่ง Sir Robert Cotton ได้รวบรวมไว้ให้แก่รัฐบาลของประเทศอังกฤษ

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ Library of British Museum ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกโดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจาก National Lottery พร้อมๆ กับการจัดตั้ง Museum's Department of Printed Books เพื่อเป็นแหล่งในการเก็บรักษาข้อมูลของโลกและเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยประชาชนสามารถเข้าใช้บริการได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย³ ซึ่งในระยะเวลาประมาณ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา Library of British Museum ได้ถูกจัดว่าเป็นแหล่งในการรวบรวมสิ่งพิมพ์ในสหราชอาณาจักร

² British Library, <http://www.bl.uk/about/annual/2004to2005/pdf/achievement.pdf>

³ ได้มีคำกล่าวว่า British Museum จะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล for public use to all posterity.

ได้มากที่สุดทั้งที่อยู่ในรูปของหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ แผนที่ เนื้อเพลง และได้ถูกจัดว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดในโลก⁴

จนกระทั่งปี ค.ศ.๑๘๐๑ Librarian of the Oriental Repository ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยบริษัท East India เพื่อบริหารจัดการเอกสารวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย การเมือง และศิลปวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเอกสารและวัสดุที่กล่าวมานั้น ปัจจุบันกลายมาเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของสหราชอาณาจักรไปในที่สุด

ครั้นปี ค.ศ.๑๘๒๑ ห้องสมุดของพระเจ้าจอร์จที่ ๓ (library of George III) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็น King's library และเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของ British Library

ในปี ค.ศ.๑๘๕๕ ห้องสมุดเกี่ยวกับสิทธิบัตร (Patent Office Library) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย Patent Law Amendment Act ๑๘๕๑ ซึ่งได้กำหนดให้ทางการจะต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อเป็นสถานที่เก็บรวบรวมสำเนาของสิ่งประดิษฐ์ทั้งหลายเพื่อให้สาธารณชนได้เข้าตรวจดู เพื่อเป็นที่เก็บรักษา blueprint เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ที่ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นในสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลายเป็นศาสตร์ที่สำคัญในสหราชอาณาจักร ซึ่งทั้ง British Museum และ Patent Office เป็นสถาบัน ๒ แห่งแรกที่ได้รับการพิจารณาว่าน่าจะเป็นแหล่งที่รวบรวมข้อมูลดังกล่าว ซึ่งในปี ค.ศ.๑๙๖๒ National Library of Science and invention จึงได้ถูกตั้งขึ้นแทน Patent Office และเป็นส่วนหนึ่งของ British Museum Library

พอถึงปี ค.ศ.๑๘๕๗ Round Reading Room ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดย Sir Anthony Panizzi เพื่อเป็นสถานที่สำหรับนักเรียน นักศึกษาที่มีฐานะไม่ดี ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของห้องสมุดเอกชน ได้เข้าใช้บริการ จากนั้นในปี ๑๘๐๖ สถาบันเพื่อเก็บรักษาหนังสือพิมพ์ได้ถูกตั้งขึ้นที่ Colindale London โดยห้องอ่านหนังสือพิมพ์แห่งแรกก็ได้ถือกำเนิดที่สถาบันแห่งนี้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อการเติบโตของความสนใจของสาธารณชนในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

หลังจากที่ Colindale London ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเวลา ๑๐ ปี National Central Library ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.๑๘๖๖ เพื่อเป็นห้องสมุดกลางสำหรับนักเรียนนักศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจาก Carnegie United Kingdom Trust ทั้งนี้ ภารกิจหลักของ National Central Library คือ การให้บริการยืมหนังสือแก่นักเรียนนักศึกษาซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสำหรับผู้ที่ไม่

⁴ British Library, History of the British Library, <http://www.bl.uk/about/history.html>

⁵ The Patent Law Amendment Act of ๑๘๕๑ กำหนดว่า “true copies of all specifications to be opened to the inspection of the public at the office of the commissioners”

สามารถยืมหนังสือจากแหล่งอื่นได้ และในปี ค.ศ.๑๙๒๗ ก็ได้มีการพัฒนาให้ National Central Library เป็นศูนย์กลางในการยืมคืนหนังสือระหว่างห้องสมุดด้วยกัน

ปี ค.ศ.๑๙๕๐ British National Bibliography ได้ถูกจัดทำขึ้นครั้งแรกเพื่อรวบรวมรายชื่อหนังสือทั้งหมดที่จัดพิมพ์ในสหราชอาณาจักร โดยในระยะเริ่มแรก มีรายชื่อหนังสือทั้งหมด ๑๒,๐๑๕ เล่ม ทั้งนี้ การดำเนินการของ British National Bibliography เป็นการดำเนินการทางธุรกิจ โดยจะมีการเพิ่มรายชื่อหนังสือ National Bibliography ในทุกสัปดาห์

ในปี ค.ศ.๑๙๕๕ British Institute of Recorded Sound ก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อเก็บรักษาเพลงหรือแถบบันทึกเสียงที่ไม่สามารถหาได้จากที่ไหนอีก ซึ่งเปรียบเสมือนหอจดหมายเหตุทางแถบบันทึกเสียง

ปี ค.ศ.๑๙๖๐ ห้องสมุดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (National Reference Library for Science and Invention) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการริเริ่มของ Solly Zuckerman นักวิทยาศาสตร์ที่ได้นำวิทยาศาสตร์ไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำนโยบายของประเทศ และปี ค.ศ.๑๙๖๑ National Lending Library for Science and Technology ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

และในช่วงศตวรรษที่ ๑๙๐๐ ที่ได้มีความพยายามที่จะจัดตั้งห้องสมุดในด้านต่างๆ ขึ้นมานั้น ห้องสมุดประชาชนทั้งหลายจึงได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างมากมาย โดยมีจำนวนมากกว่า ๑๕๐ แห่ง⁶

ในช่วงปี ค.ศ.๑๙๖๕ – ๑๙๗๑ National Libraries Committee ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจัดตั้งห้องสมุดแห่งชาติขึ้น โดยมีเหตุผลหลักคือ British Museum มีสถานที่ไม่เอื้ออำนวยที่จะให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างเพียงพอ⁷ นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็เพื่อรวม British Museum และ National Reference Library for Science and Invention เข้าด้วยกัน⁸ จึงได้มีการนำเสนอร่างกฎหมายจัดตั้ง British Library (British Library Act) ขึ้นมา โดยมีแนวความคิดว่ากฎหมายนี้จะได้อำนาจแก่ทางการที่จะดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ระบบการให้บริการของห้องสมุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น⁹ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบ

⁶ Alan Jay. Lincoln, Carol Zall Lincoln, Library Crime and Security: An International Perspective Binghamton : Haworth Press, Inc., ๑๙๘๗ p. ๖.

⁷ White Paper ของ National Libraries Commission อ้างใน British Library Website, History of the British Library, (<http://www.bl.uk/about/history.html>)

⁸ Margaretthatcher Foundation, <http://www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=101733>

⁹ Alan Jay. Lincoln, Carol Zall Lincoln, Library Crime and Security: An International Perspective, Binghamton : Haworth Press, Inc., ๑๙๘๗, p. ๖.

จากรัฐสภาเมื่อปี ค.ศ.๑๙๗๒ และ British Library ก็ได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี ค.ศ.๑๙๗๓

การจัดตั้ง British Library ในปี ค.ศ.๑๙๗๓ ได้ส่งผลให้มีการรวมหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับห้องสมุดที่ได้เปิดทำการอยู่ก่อนวันที่ British Library Act มีผลใช้บังคับเข้าด้วยกัน โดยห้องสมุดดังกล่าว ได้แก่

(๑) Library Departments of the British Museum ซึ่งรวมถึง National Reference Library of Science and Invention

(๒) National Central Library และ National Lending Library for Science and Technology (ซึ่งต่อมาก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น British Library Document Supply เพื่อให้สอดคล้องกับการกิจของหน่วยงานที่นอกจากให้บริการยืมเอกสารแล้ว ยังได้ให้บริการเกี่ยวกับการจัดทำสำเนาของบทความต่างๆ ด้วย)

และเมื่อ British Library ได้เปิดดำเนินการในปี ค.ศ.๑๙๗๓ นั้น ได้มีการรวบรวมหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกับ British Library เข้าเป็นส่วนหนึ่งของ British Library ซึ่งได้แก่หน่วยงานดังต่อไปนี้

(๑) Office for Scientific and Technical Information (ค.ศ.๑๙๗๔)

(๒) British National Bibliography (ค.ศ.๑๙๗๔)

(๓) India Office Library and Records (ค.ศ.๑๙๗๒)

(๔) British Institute of Recorded Sound (ค.ศ.๑๙๗๓)

๒. วัตถุประสงค์ของ British Library ¹⁰

British Library ได้ถูกจัดตั้งให้มีฐานะเป็นหอสมุดแห่งชาติ(national library) ของสหราชอาณาจักร(United Kingdom) เพื่อเป็นสถานที่ในการเก็บรวบรวมหนังสือ (books) เอกสาร (manuscripts) วารสาร (periodicals) फिल्म (films) และสิ่งบันทึกข้อมูลในรูปอื่น ๆ (other recorded matter) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ก็ตาม¹¹ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒.๑ เพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาเอกสารสำคัญ และจดหมายเหตุของประเทศ

๒.๒ เพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาเอกสารสำคัญของต่างประเทศ

¹⁰ Three year Funding Agreement (๒๐๐๓-๒๐๐๖) between the Department for Culture, Media and Sport and the British Library (published ๑๑ September ๒๐๐๓) อ้างใน National Audit Office, The British Library Providing Services beyond the Reading Rooms, ๒๔ July ๒๐๐๔ (http://www.nao.org.uk/publications/nao_reports/03-04/0304879.pdf).

¹¹ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑

๒.๓ เพื่อเป็นสถานที่ในการให้บริการแก่สาธารณะที่สามารถเข้าถึง Collection ต่างๆ ของ British Library และเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยและทางธุรกิจ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและการวิจัย

๒.๔ เพื่อเผยแพร่ให้สาธารณชนได้เข้าใจถึงบริการของ British Library

๒.๕ เพื่อสนับสนุน บทบาทของการเป็นศูนย์กลางของห้องสมุดทั้งหลายในสหราชอาณาจักร¹² โดยบทบาทนี้จะเห็นได้ชัดจากข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ใช้บริการ Public Libraries (ห้องสมุดประชาชน) ในสหราชอาณาจักรสามารถใช้บริการ remote document supply ของ British Library ซึ่งบริการนี้มีปริมาณถึงร้อยละ ๔๕ ของการยืมคืนหนังสือระหว่างห้องสมุดด้วยกัน (inter-library lending)¹³

๒.๖ เพื่อมีบทบาทในเครือข่ายห้องสมุดระหว่างประเทศ

๒.๗ เพื่อเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในฐานะตัวแทนของรัฐบาลที่จะทำให้ระบบห้องสมุดและระบบของข้อมูลข่าวสารในสหราชอาณาจักรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล¹⁴

๓. บทบาทและความสำคัญของ British Library

มีผู้กล่าวว่า บทบาทของ British Library มีความยิ่งใหญ่และสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่ได้เป็นเพียงที่รวบรวมประติมากรรมทางปัญญาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งที่รวบรวมข้อมูลจากที่ต่าง ๆ อย่างไม่มีวันสิ้นสุด¹⁵ ซึ่งก่อนที่จะศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของ British Library นั้น จำเป็นจะต้องทราบถึงรูปแบบการให้บริการของ British Library ก่อน จากนั้นจะได้วิเคราะห์ถึงบทบาทและความสำคัญของ British Library ในลำดับต่อไป

๓.๑ รูปแบบการให้บริการของ British Library

¹² Alan Jay. Lincoln, Carol Zall Lincoln, Library Crime and Security: An International Perspective, Binghamton : Haworth Press, Inc., ๑๙๘๗, p.๗.

¹³ House of Commons Culture, Media and Sport Committee, Public Libraries : Third Report of Session ๒๐๐๔-๒๐๐๕ Volume ๑, February ๒๐๐๕ หน้า ๑๔ นำมาจาก website ของรัฐสภาของ ส ห ร า ช อ า ณ า จั ก ร <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmcmds/81/81i.pdf>

¹⁴ B D Panda, Handbook of public library system, New Delhi : Anmol Publications, ๑๙๙๓, p.๑๘๑.

¹⁵ Robert (EDT) Wedgeworth, World Encyclopedia Library and Information Services, Chicago : American Library Association, ๑๙๙๓, p.๑๔๘.

British Library ได้กำหนดรูปแบบการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายของ British Library อันได้แก่ นักวิจัย, กลุ่มธุรกิจ, กลุ่มการศึกษา, สาธารณชนทั่วไป และห้องสมุดอื่นๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้

๓.๑.๑ ให้บริการสถานที่ค้นคว้าข้อมูลและอ่านหนังสือ (Reading Rooms)

๓.๑.๒ ให้บริการทาง Internet ซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการประหยัดเวลาในการค้นหาสิ่งซื้อ และรับข้อมูล¹⁶ ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลที่อยู่ในความดูแลของ British Library ผ่านทางเครือข่าย Internet ได้ รวมทั้งการให้บริการสั่งซื้อบทความ หรือข้อมูลผ่านทางระบบ Internet (Document Supply Service) ซึ่งครอบคลุมถึงบทความและรายงานการประชุมสัมมนาต่างๆ มากกว่า ๑๒๐,๐๐๐ ชิ้น นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงบทความของบทความต่าง ๆ มากกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ ชิ้น¹⁷ ซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการได้รับข้อมูลผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้รับบริการก็ยังสามารถที่จะเลือกรับข้อมูลที่เป็นตัวเอกสารได้อีกด้วย¹⁸

๓.๑.๓ ให้บริการ British Library Inside Alert ซึ่งเป็นบริการส่งข้อมูล บทความใหม่ ๆ ในทุกสัปดาห์ ไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน หรือที่ทำงานผ่านทาง e-mail address ของผู้รับบริการ

๓.๑.๔ ให้บริการยืมเพื่อนำไปใช้ในงานแสดง (exhibition) ทั้งในและต่างประเทศ

๓.๑.๕ ให้บริการทำสำเนาของรูปภาพที่เก็บไว้ที่ British Library (Imaging Service) โดยสามารถขอให้ British Library ทำในรูปของกระดาษ microfilm รูปภาพ หรือรูปถ่ายแบบ digital¹⁹ โดยผู้ขอให้บริการสามารถเดินทางไปขอใช้บริการดังกล่าวที่ห้องสมุด หรือสามารถ search รูปภาพจาก website ของ British Library และขอใช้บริการผ่านระบบ internet ได้ โดยการกรอกแบบคำขอ (Imaging Services Order Form) อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่รูปภาพที่ British Library ให้บริการเป็นลิขสิทธิ์ของ British Library ดังนั้น British Library จึงวางเกณฑ์ไว้ว่า หากผู้ขอให้บริการประสงค์จะทำซ้ำภาพที่ขอรับบริการ จะต้องได้รับอนุญาตจาก British Library และเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ British Library ก่อน²⁰

¹⁶ British Library, British Library Inside: electronic table of contents retrieval and document delivery, <http://www.bl.uk/services/current/inside.html>

¹⁷ British Library, British Library Inside: electronic table of contents retrieval and document delivery, <http://www.bl.uk/services/current/inside.html>.

¹⁸ British Library, Document Delivery Supply, http://www.bl.uk/services/document/pdf_files/services docdel.pdf.

¹⁹ British Library, Imaging Services, <http://www.bl.uk/imaging/index.html>

²⁰ British Library, Imaging Services order form, <https://www.bl.uk/imaging/imagingorder.html>

๓.๑.๖ ให้บริการ Patents Currentscan ซึ่งผู้ที่ประสงค์จะตรวจสอบงานที่ได้รับสิทธิบัตรไปแล้วได้ทั่วโลก²¹ ซึ่งปัจจุบันมีงานที่ได้รับสิทธิบัตรที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าตรวจสอบที่ British Library ได้ถึง ๕๖ ล้านชิ้น บนฐานข้อมูลมากกว่า ๔๐ ประเทศ²² โดยในบริการนี้ British Library ได้ให้บริการโดยตระหนักว่าจะต้องทำให้เกิดการสมดุลกันระหว่างสิทธิของเจ้าของผลงานกับประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการจะได้รับ²³

๓.๑.๗ ให้บริการบทความที่เกี่ยวกับ welfare ของประชาชนทั้งในและนอกสหราชอาณาจักร โดยได้รับความร่วมมือในการส่งข้อมูลจากกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งนี้ การเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ²⁴

๓.๑.๘ ให้บริการบรรณานุกรม (Bibliography Services) ซึ่งรวมทั้งฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติของสหราชอาณาจักร และบรรณานุกรมอื่นๆ²⁵ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติของสหราชอาณาจักรนั้น (British National Bibliography) ได้ถูกจัดทำขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๕๐ และปัจจุบันครอบคลุมทั้งงานที่เป็นกระดาษ และที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ (เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย Legal Deposit Act ๒๐๐๓) โดย British Library จะจัดพิมพ์เพื่อปรับปรุงแก้ไขรายชื่อใน Bibliography ให้ทันสมัยในทุกสัปดาห์ และจะเผยแพร่ในรูปแบบของ CD-ROM และทาง website ของ British Library เป็นประจำทุกเดือน²⁶

๓.๑.๙ จัดทำโครงการ, workshop หรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทั้งในทางด้านภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ให้แก่ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลทั่วไป เพื่อให้ British Library เป็นแหล่งความรู้ และเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

ทั้งนี้ ในการเข้าใช้บริการห้องอ่านหนังสือ นั้น ไม่ปรากฏข้อมูลว่ามีการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าใช้ห้องสมุดแต่อย่างใด เว้นแต่มีการขอทำบัตรห้องสมุดใหม่เนื่องจากบัตรหาย ผู้ขอจะต้องเสียค่าธรรมเนียมจำนวน ๑๐ ปอนด์²⁷ นอกจากนี้ หากผู้ใช้บริการประสงค์ที่จะใช้บริการอื่นนอกจากการค้นคว้าที่ห้องอ่านหนังสือ เช่น การขอใช้บริการรับสำเนาเอกสารหรือรูปภาพ ผู้ใช้บริการก็อาจจะต้องชำระค่าธรรมเนียมในการใช้บริการตามอัตราที่ British Library กำหนด

21 British Library, Currentscan, <http://www.bl.uk/services/current/patents.html>

22 British Library, Document Supply, <http://www.bl.uk/services/document/dsc.html#>

23 British Library, British Library Annual Report and Account ๒๐๐๕/๒๐๐๖ <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/pdf/chairman.pdf>

24 British Library, Welfare Reform, <http://www.bl.uk/services/current/welfare.html>

25 British Library, Bibliographic from British Library, <http://www.bl.uk/services/bibliographic.html>

26 Joan M. Reitz, Dictionary for Library and Information Science, Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., ๒๐๐๔, p. ๑๐๔.

27 British Library, Reader Registration, <http://www.bl.uk/services/reading/admissions.html>

๓.๒ บทบาทของ British Library

จากรูปแบบของการให้บริการของ British Library ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของ British Library ในบทบาทต่างๆ สรุปได้ดังนี้

๓.๒.๑ บทบาทในฐานะของห้องสมุด

(๑) เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล สิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่ผลิตในสหราชอาณาจักรและสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ในรูปของภาษาต่าง ๆ โดยปัจจุบันมีอยู่ถึง ๑๕๐ ล้านชิ้น และจะเพิ่มขึ้นปีละ ๓ ล้านชิ้น โดยเอกสารสำคัญต่างๆ เช่น Magna Carta, Lindisfarne Gospel, สมุดบันทึกของ Leonardo da Vinci, หนังสือพิมพ์ Times ฉบับแรก, ลายมือของวง the Beatles, เอกสารเกี่ยวกับสุนทรพจน์ของ Nelson Mandela

(๒) เป็นสถานที่เก็บข้อมูลประเภท manuscripts²⁸, แผนที่²⁹, หนังสือพิมพ์³⁰, วารสาร, บทความ³¹, รูปภาพ, เพลง และสิทธิบัตร³²

(๓) เป็นสถานที่ให้บริการข้อมูลแก่นักวิจัย นักศึกษา และนักธุรกิจในฐานะที่เป็นที่แรกและที่สุดท้าย (First Instance และ Last Resort)³³ กล่าวคือ เป็นที่เดียวที่จะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวิจัย และเป็นที่ยอมรับข้อมูลที่ไม่สามารถหาได้จากห้องสมุดใดๆ

(๔) เป็นสถานที่ให้บริการแก่ห้องสมุดอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างห้องสมุดของมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร และทำให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ข้อมูลของ British Library ได้ผ่านทางระบบที่ British Library ได้จัดทำขึ้น เช่น UKMARC เป็นต้น³⁴

(๕) เป็นผู้นำในการพัฒนาโครงการห้องสมุดดิจิทัล(Electronic Libraries Programme) ของสหราชอาณาจักร ซึ่งโครงการดังกล่าวก่อตั้งขึ้นโดย The Joint Information System Committee (JISC) เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ โดยผ่านระบบดิจิทัลได้³⁵

²⁸ จำนวน ๓๑๐,๐๐๐ ชิ้น

²⁹ มากกว่า ๔ ล้านชิ้น

³⁰ เก็บรวบรวมตั้งแต่ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช

³¹ มากกว่า ๒๖๐,๐๐๐ บทความ

³² ๔๙.๕ ล้านชิ้น

³³ British Library, The British Library - Collection Development Policy <http://www.bl.uk/about/policies/collections.html>

³⁴ Toby Burrows, British University Libraries, Binghamton:The Haworth Press, Inc., ๑๙๘๙ p. ๑๕๕.

³⁵ น้าทิพย์ วิภาวิน, ห้องสมุดดิจิทัล, กรุงเทพมหานคร:Funny Publishing Ltd., ๒๕๔๓, หน้า ๖๖-๖๗.

๑.๒ ๒ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุ

จากการศึกษาพบว่า British Library มิได้มีหน้าที่โดยตรงในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุของสหราชอาณาจักร หากแต่หน้าที่ดังกล่าวนั้นตกเป็นของ National Archive อย่างไรก็ตาม British Library ก็ยังมีส่วนสำคัญในการเก็บรักษาเอกสารประวัติศาสตร์หรือเอกสารจดหมายเหตุของประเทศ ดังนี้

(๑) เก็บรักษาเอกสารโบราณ เช่น Magna Carta, หรือเอกสารที่เป็นตัวเขียน Manuscript ตลอดจนเก็บรักษาข้อมูลที่อยู่ในรูปของแถบบันทึกเสียงตั้งแต่อดีต (Sound Archive) ซึ่ง British Library ได้รับมาตั้งแต่ตอนจัดตั้งเมื่อปี ค.ศ.๑๙๖๒

(๒) มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลหนังสือเอกสาร ตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่เป็นสมบัติของประเทศในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเก็บรักษานั่งสื่อเอกสารหรือข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวไว้ผ่านทาง National Preservation Office (NPO)³⁶ ซึ่งรวมถึงการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติด้วย โดย NPO นั้นจัดตั้งขึ้นโดย British Library Board เมื่อปี ค.ศ.๑๙๘๔³⁷ ซึ่งตามแผนกลยุทธ์ของ NPO ประจำปี ๒๐๐๕-๒๐๐๘ ได้กำหนดเป้าหมายอยู่ ๓ ประการ ได้แก่³⁸

(ก) มีส่วนช่วยให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสมบัติของชาติได้พัฒนาแผนกลยุทธ์เพื่อเก็บรักษาสมบัติของชาติดังกล่าวไว้

(ข) เพื่อเผยแพร่วิธีการใหม่ๆ ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ

(ค) เพื่อเป็นสถานที่ในการให้การอบรมแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสมบัติของชาติในสหราชอาณาจักรและสาธารณรัฐไอร์แลนด์

ซึ่ง NPO นี้บริหารงานโดย NPO Board ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของ British Library Board ซึ่งจากรายชื่อของคณะกรรมการชุดปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามาจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ NPO อันได้แก่ National Archives, National Library of Scotland, Trinity College Library Dublin, Cambridge University Library, The National Library of Wales, The National Archives of Scotland, The Public Record Office of Northern Ireland, The National Archives of Ireland, The National Library of Ireland และ Oxford University Library Services³⁹

³⁶ British Library, Preservation Management Consultancy, <http://www.bl.uk/services/npo/consult.html>

³⁷ British Library, About the NPO, <http://www.bl.uk/services/npo/about.html>

³⁸ British Library, Key Goals and Key Objectives ๒๐๐๕-๒๐๐๘, <http://www.bl.uk/services/npo/aboutkey.html>

³⁹ British Library, The NPO Board, <http://www.bl.uk/services/npo/aboutboard.html>

ส่วน National Archive เป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้ถูกตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน ๒๐๐๓ โดยเกิดจากการรวม Public Record Office และ Historical Manuscripts Commission โดยเป้าหมายของ National Archive ที่สำคัญก็คือ การเป็นสื่อกลางให้ประชาชนทุกคนทราบถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ได้⁴⁰

ทั้งนี้ เป้าหมายของ National Archives มีดังนี้

(๑) กำกับดูแลการเก็บรักษาข้อมูลของภาครัฐ ตลอดจนดูแลการโอนเอกสารและข้อมูลให้แก่ National Archives

(๒) เก็บรักษาข้อมูลภาครัฐทุกประเภทซึ่งที่สำคัญได้แก่ มติของคณะรัฐมนตรี เอกสารทางด้านนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

(๓) ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปในการค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์ทั้งทาง online และ offline

(๔) ส่งเสริมการศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านเอกสารของทางการและเอกสารประวัติศาสตร์อื่นๆ

(๕) ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลเกี่ยวกับการดำเนินการในการจัดการข้อมูลที่สำคัญ

(๖) ให้คำแนะนำแก่องค์กรต่าง ๆ ที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีแนวปฏิบัติในการจัดเก็บข้อมูลเอกสารที่ดี

กฎหมายที่มีผลต่อการดำเนินงานของ National Archive ได้แก่ กฎหมาย Public Record Act ๑๙๕๘⁴¹ ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐที่จะต้องจัดการรักษาข้อมูลขององค์กรของรัฐนั้นๆ ภายใต้การกำกับดูแล (supervision) ของ Public Record Office ซึ่งปัจจุบันก็คือ National Archives⁴² นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังได้กำหนดให้องค์กรของรัฐจะต้องพิจารณา ร่วมกับ National Archives เพื่อพิจารณาว่าเอกสารใดสมควรที่จะอยู่ภายใต้การเก็บรักษาของ National Archives และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดเก็บและเตรียมเอกสารตลอดจนการส่งมอบให้ National Archives นั้นเป็นไปตามมาตรฐานสำหรับเอกสารประวัติศาสตร์ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ได้ตามสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมาย Freedom of Information

⁴⁰ National Archives, Who we are, what we do and how we operate, http://www.nationalarchives.gov.uk/about/whowhathow.htm?source=ddmenu_about1.

⁴¹ National Archives, The public records system, <http://www.nationalarchives.gov.uk/policy/act/system.htm>

⁴² Public Record Act ๑๙๕๘, Section ๓(๒)

Act ๒๐๐๐ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดขึ้นเพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานของรัฐ

๓.๒.๓ นอกจากนี้จะเป็นแหล่งกลางของข้อมูลทุกประเภทที่เผยแพร่ให้แก่สาธารณชนด้วยแล้ว British Library ยังมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เช่น การเป็นศูนย์กลางของข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้ที่จดทะเบียนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าได้ค้นคว้าและตรวจสอบก่อนที่จะจดทะเบียนตามกฎหมาย หรือแม้กระทั่งการมีบทบาทสำคัญในการให้บริการฐานข้อมูลแก่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในสหราชอาณาจักร

๓.๓ มาตรฐานการให้บริการของ British Library

British Library ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการของ British Library ถึงขนาดได้มีการจัดทำ British Library Code of Service⁴³ ขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานในการให้บริการซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการได้รับทราบว่ามาตรฐานในการให้บริการของ British Library อยู่ในระดับใด (ซึ่งอาจจะมีการแก้ไขเป็นครั้ง ๆ ไปโดยการขอคำแนะนำของผู้ใช้บริการ) ดังนี้

๓.๓.๑ จะดำเนินการให้ผู้ใช้บริการได้รับบริการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยการลดจำนวนคิวให้น้อยลง หรือเสนอทางเลือกอื่นที่ผู้ใช้บริการสามารถค้นข้อมูลได้ และหากเกิดความผิดพลาดเกิดขึ้นจาก British Library ก็จะมีการตรวจสอบและแก้ไขอย่างทันท่วงที

๓.๓.๒ British Library จะต้องให้บริการอย่างมีอาชีพ กล่าวคือ จะให้บริการอย่างสุภาพและเป็นมิตร นอกจากนี้ พนักงานทุกคนจะต้องติดป้ายชื่อ เพื่อให้ผู้ใช้บริการทราบว่ารับบริการจากพนักงานคนใด ตลอดจน พนักงานทุกคนจะต้องได้รับการอบรมเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง และจะต้องรักษาข้อมูลของผู้ใช้บริการไว้เป็นความลับตามที่กฎหมาย Data Protection Act กำหนด

ในกรณีที่ผู้ใช้บริการขอรับข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการให้บริการของ British Library British Library จะให้คำแนะนำถึงแหล่งข้อมูลที่ตรงตามความประสงค์ของผู้ใช้บริการ

๓.๓.๓ ข้อมูลที่ British Library ให้บริการจะเป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือได้ และจะให้บริการอย่างสม่ำเสมอ โดยจะเปิดทำการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำตามที่ได้ประกาศไว้ นอกจากนี้หากมีการเปลี่ยนแปลงเวลาในการให้บริการ British Library จะแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบล่วงหน้า

๓.๓.๔ ในส่วนของสภาพแวดล้อมของ British Library นั้น Code of Service ได้กำหนดว่า จะต้องสะอาด เรียบร้อย และปลอดภัย และไม่มีเสียงดังรบกวน และ British Library

43 British Library, The Code of Service to readers and visitors, <http://www.bl.uk/services/reading/readcode.html>

จะต้องจัดให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานได้ และจะจัดให้มีระบบ Back up ในกรณีที่อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่สามารถใช้งานได้ และข้อมูลต่างๆ ของ British Library จะต้องถูกต้องและทันสมัย

๑.๓.๕ British Library จะรับผิดชอบต่อบริการของ British Library โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ British Library ได้รับคำแนะนำหรือความเห็นใด ๆ (ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถกรอกได้ตามแบบฟอร์มที่เผยแพร่อยู่ใน website ของ British Library และในที่ต่าง ๆ) British Library จะดำเนินการตามคำแนะนำหรือความเห็นดังกล่าว ซึ่ง British Library จะชี้แจงการดำเนินการตามคำแนะนำหรือความเห็นดังกล่าวทาง Reader Bulletin ซึ่งจะได้รับการเผยแพร่ทาง website ของ British Library

ในกรณีที่มีการร้องเรียน British Library จะดำเนินการแก้ไขและชี้แจงให้ผู้ใช้บริการทราบภายในระยะเวลา ๑๐ วันทำการ

๑.๓.๖ British Library จะให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงกรณีการให้บริการแก่ผู้พิการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้บริการแก่ผู้พิการนั้น เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๖ British Library ได้เผยแพร่ Disability Equality Scheme ซึ่งเป็นเอกสารที่รวบรวมความเห็นจากบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้พิการอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนเป็นเอกสารที่กำหนดถึงแผนกลยุทธ์ที่ British Library จะต้องถือปฏิบัติต่อไป ซึ่งการเผยแพร่ Disability Equality Scheme ดังกล่าวนั้น ไม่เป็นเพียงการดำเนินการตามที่กฎหมาย Disability Discrimination Act ๑๙๙๕ ที่กำหนดให้องค์กรของรัฐซึ่งรวมทั้ง British Library ที่จะต้องปฏิบัติและให้บริการแก่ผู้พิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ กำหนดไว้เท่านั้น หากแต่ยังจะสอดคล้องกับเป้าหมายของ British Library ในการเป็นแหล่งข้อมูลของประชาชนทุกคน อีกด้วย⁴⁴

๑.๓.๗ British Library กำหนดระยะเวลาในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการดังนี้

(๑) ในกรณีที่ผู้ใช้บริการมีคำขอให้ British Library ดำเนินการใด ๆ British Library จะดำเนินการดังกล่าวภายใน ๑๐ วันนับแต่วันที่รับคำขอ

(๒) จะจัดทำบัตรสมาชิกเพื่อเข้าใช้บริการของ British Library (readers pass) ให้แล้วเสร็จภายใน ๒๐ นาที

(๓) จะจัดส่งข้อมูลที่เก็บอยู่ที่ British Library ให้แก่ผู้ใช้บริการได้จำนวนร้อยละ ๙๐ ภายในระยะเวลา ๓๐ นาที

(๔) ผู้ใช้บริการสามารถขอรับบริการต่าง ๆ ล่วงหน้าได้โดยหากเป็นการแจ้งทางโทรศัพท์จะสามารถทำได้ไม่เกิน ๔ รายการ และหากเป็นการแจ้งทางโทรสาร จดหมาย หรือ e-mail จะสามารถทำได้ไม่เกิน ๖ รายการ

⁴⁴ British Library, Disability Equality Scheme, <http://www.bl.uk/about/policies/equalpolicy.html>

บทที่ ๒

โครงสร้างการบริหารงานและการดำเนินการของ British Library

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงรายละเอียดของโครงสร้างการบริหารงานและการดำเนินการของ British Library แต่โดยเหตุที่ British Library ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยผลของกฎหมาย British Library Act ๑๙๗๒ นอกจากนี้ ยังมีกฎหมาย Legal Deposit Libraries Act ๒๐๐๓ และกฎหมาย Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘ ที่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการดำเนินงานของ British Library ดังนั้น ในการศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารและการดำเนินการของ British Library ในบทนี้ จึงได้ศึกษาในแง่มุมของกฎหมายในแต่ละฉบับดังกล่าวเป็นสำคัญ

๑. โครงสร้างและการบริหารงานของ British Library

British Library ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยอำนาจของกฎหมาย British Library Act ๑๙๗๒ และโดยผลของกฎหมายดังกล่าว ทำให้ British Library มีได้มีสถานะเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งของรัฐบาลของสหราชอาณาจักรในลักษณะเดียวกับส่วนราชการ หากแต่มีสถานะเป็นองค์กรของรัฐตามกฎหมายองค์กรหนึ่ง (Non Departmental Public Body) แต่อย่างไรก็ตามตามหลักการของประเทศสหราชอาณาจักรแล้ว หาก Non Departmental Public Body ได้รับการสนับสนุนทางการเงินผ่านกระทรวงใด รัฐมนตรีประจำกระทรวงนั้นจะเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินการขององค์กรดังกล่าว ซึ่งสำหรับกรณีของ British Library นั้น ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐสภาผ่าน Department of Culture, Media and Sport ดังนั้น การดำเนินงานของ British Library จึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีของกระทรวง Department of Culture, Media and Sport เพื่อให้การบริหารงานของ British Library อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐสภา ทั้งนี้ เพื่อให้อยู่ภายใต้หลัก Good Governance⁴⁵

จากการศึกษาพบว่า British Library Act ๑๙๗๒ ได้กำหนดถึงโครงสร้างและการบริหารงานของ British Library ไว้อย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้การดำเนินงานของ British Library อยู่ภายใต้การควบคุมและจัดการของ British Library Board นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดของการบริหารจัดการ British Library ไว้อีกหลายประการ โดยรายละเอียดปรากฏดังนี้

๑.๑ หน้าที่ของ British Library Board

45 Cabinet Office, Public Bodies ๒๐๐๖, <http://www.civilservice.gov.uk/other/agencies/publications/pdf/public-bodies/publicbodies2006.pdf> p. i

๑.๑.๑ ควบคุมและจัดการ British Library ในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง ศึกษา เป็นแหล่งรวบรวมฐานข้อมูลของสิ่งพิมพ์ (bibliographical) และเป็นแหล่งให้บริการข้อมูล⁴⁶

๑.๑.๒ ให้บริการแก่สถาบันการศึกษา ห้องสมุดอื่น และภาคธุรกิจ⁴⁷

๑.๑.๓ ช่วยเหลือการจัดการ ตลอดจนให้การสนับสนุนในการจัดการของห้องสมุดอื่น และศูนย์ให้บริการข้อมูลอื่น⁴⁸

๑.๑.๔ ให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ที่จำเป็นในการให้บริการของห้องสมุดแก่ห้องสมุดอื่น ตามความหมายที่กำหนดในกฎหมาย Public Libraries and Museum Act ๑๙๖๔⁴⁹

๑.๑.๕ ให้ยืมหนังสือ หรือสิ่งใดของ British Library หรือให้ใช้สถานที่ของ British Library เพื่อใช้ในเรื่องของการศึกษา วรรณคดี และศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ British Library Board มีดุลพินิจที่จะกำหนดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใด เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับวัสดุของ British Library และเพื่อประโยชน์ของนักศึกษาและผู้ให้บริการอื่น และความเพียงพอของวัสดุของ British Library⁵⁰

๑.๒ องค์ประกอบของ British Library Board

กฎหมาย British Library Act ๑๙๗๒ ได้กำหนดองค์ประกอบของ British Library Board ไว้ดังนี้

๑.๒.๑ ประธานกรรมการ แต่งตั้งโดย Secretary of State for Culture, Media and Sport Parliamentary Secretary to the Treasury ซึ่งมีฐานะเป็นรัฐมนตรีที่ควบคุมด้านวัฒนธรรมและกีฬาของประเทศอังกฤษ⁵¹

๑.๒.๒ นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยกรรมการอื่นไม่น้อยกว่า ๘ คน และไม่เกิน ๑๓ คน

(๑) โดยหนึ่งในนั้นต้องแต่งตั้งโดยสมเด็จพระราชินี และ

(๒) กรรมการที่เหลือแต่งตั้งโดย Secretary of State กรรมการที่

⁴⁶ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑(๒)

⁴⁷ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑(๓)

⁴⁸ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑(๓)(a)

⁴⁹ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑(๓)(b)

⁵⁰ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๑(๔)

⁵¹ British Parliament, Her Majesty's Government, <http://www.parliament.uk/directories/hciolists/hmg.cfm>

Secretary of State แต่งตั้ง จะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด มหาวิทยาลัย การเงิน ธุรกิจ หรือการบริหาร

ทั้งนี้ กรรมการดังกล่าวนี้สามารถประกอบไปด้วยกรรมการเต็มเวลา (whole-time member) และกรรมการ part-time ซึ่งจะต้องมีกรรมการเต็มเวลาอย่างน้อยหนึ่งคน ส่วนกรรมการ part-time นั้นอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องถูกแต่งตั้งโดย trustee ของ British Museum โดยวัตถุประสงค์ของการกำหนดให้กรรมการใน Board จะต้องประกอบไปด้วยกรรมการที่เป็นกรรมการเต็มเวลา (full-time director) และกรรมการประเภท part-time director (non-executive director) ก็เพื่อให้กรรมการใน British Library Board มีความหลากหลายทั้งทางด้านความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ โดยกรรมการประเภท part-time นี้จะต้องเข้ามาปฏิบัติงานที่ British Library อย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง ตลอดจนจะต้องเข้าร่วมประชุม คณะกรรมการและเข้าร่วมการประชุมต่างๆ ที่จำเป็น⁵²

๑.๓ วาระกรรมการ⁵³

ในส่วนของวาระของกรรมการใน British Library Board นั้น จะเป็นไปตามที่กำหนดในขณะที่ตั้ง ซึ่งจะต้องไม่น้อย ๓ ปี และไม่เกิน ๗ ปี แต่ในทางปฏิบัติแล้ว กรรมการจะมีวาระ ๔ ปี⁵⁴

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการครบวาระแล้ว กรรมการสามารถลาออกจากตำแหน่งได้ โดยมีหนังสือถึงผู้ที่แต่งตั้งตน นอกจากนี้ ประธานกรรมการก็สามารถลาออกจากการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการได้ โดยไม่จำเป็นต้องลาออกจากการเป็นกรรมการ และกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งไปก็สามารถถูกแต่งตั้งกลับมาใหม่อีกครั้งได้

๑.๔ ผลประโยชน์ตอบแทนแก่กรรมการ⁵⁵

ถูกกำหนดโดย Secretary of State (ภายใต้การอนุมัติของนายกรัฐมนตรี) โดยเมื่อจะมีการแต่งตั้งบุคคลใดเป็นกรรมการ จะต้องกำหนดผลประโยชน์ที่ผู้นั้นจะได้รับ และนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

52 British Library, [The British Library Board - Appointment of Non-Executive Board Members](http://www.bl.uk/about/governance/blbappboardmembers.html), <http://www.bl.uk/about/governance/blbappboardmembers.html>

53 British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๒

54 British Library, [The British Library Board - Appointment of Non-Executive Board Members](http://www.bl.uk/about/governance/blbappboardmembers.html), <http://www.bl.uk/about/governance/blbappboardmembers.html>

55 British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๕

๑.๕ องค์ประชุมของ British Library Board

ในการประชุมในแต่ละครั้ง จะต้องมีการกรออย่างน้อย ๕ คน⁵⁶

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าการดำเนินการของ British Library Board ไม่เสียไป ด้วยเหตุของการว่างจากตำแหน่ง หรือการแต่งตั้งที่ไม่สมบูรณ์⁵⁷

๑.๖ อำนาจของ British Library Board

กฎหมาย British Library ได้กำหนดอำนาจของ British Library Board ไว้อย่างละเอียด ดังนี้

๑.๖.๑ แต่งตั้งสภาที่ปรึกษา (Advisory Councils) เพื่อให้คำแนะนำแก่ British Library Board หรือส่วนงานใน British Library ทั้งนี้ การแต่งตั้งดังกล่าวจะต้องกระทำโดยความเห็นชอบของ Secretary of State⁵⁸

๑.๖.๒ ทำธุรกรรมใด ๆ ที่อยู่ภายใต้ขอบอำนาจของ British Library Board แต่ไม่มีอำนาจกู้ยืมเงิน⁵⁹

๑.๖.๓ กำหนดกฎเกณฑ์ใด ๆ เกี่ยวกับการใช้อำนาจของ British Library Board รวมถึงการเข้าทำธุรกรรมต่างๆ รวมทั้ง การแก้ไข และยกเลิกกฎเกณฑ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หากการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายบริการของ British Library หรือหลักเกณฑ์ในการให้ยืมวัสดุของ British Library จะต้องได้รับความเห็นชอบจาก Secretary of State ก่อน⁶⁰

๑.๖.๔ ได้มาหรือจ่ายไปซึ่งสินทรัพย์ เว้นแต่ การจ่ายทรัพย์สินที่ได้มาจาก British museum จะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เช่น เป็นสิ่งที่เข้ากับวัสดุที่ British Library มีอยู่แล้ว เป็นต้น⁶¹

๑.๗ การควบคุมตรวจสอบ British Library Board

๑.๗.๑ British Library Act ๑๙๗๒ ได้กำหนดให้ British Library Board มีความรับผิดชอบ (accountability) ต่อรัฐสภา กล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดให้ British Library Board มีหน้าที่ในการส่งรายงานการดำเนินงานประจำปีของ British Library ต่อ Secretary of State เพื่อ

⁵⁶ British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๗

⁵⁷ British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๘

⁵⁸ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๒(๓)

⁵⁹ British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๑๑(๑)

⁶⁰ British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๑๑(๒)

⁶¹ British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๑๑(๓)(๔)

รายงานต่อรัฐสภา (House of Parliament)⁶² นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้ British Library Board จะต้องจัดทำบัญชีตามรูปแบบที่ Secretary of State กำหนด และจะต้องแสดงต่อ Secretary of State เพื่อนำส่งต่อ Comptroller and Auditor General เพื่อตรวจสอบก่อนรายงานต่อรัฐสภาทุกปี⁶³

๑.๗.๒ นอกจากนี้ British Library ยังได้กำหนด Code of Practice ขึ้นเพื่อกำหนดกรอบการทำงานของ British Library Board โดยได้นำแบบอย่างมาจาก Code of Practice ของ Office of Public Service for Board members of executive non-departmental public bodies (NDPBs) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁶⁴

(๑) ในการดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณ จะต้องใช้มาตรฐานที่สูงที่สุด โดยจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ดำเนินการโดยใช้หลักอัตตวิสัย คือ คำนึงถึงตนเป็นหลัก และจะต้องปฏิบัติงานโดยใช้ประโยชน์จากงบประมาณให้คุ้มค่าที่สุด (maximize value of money) เพื่อให้การดำเนินการมีประโยชน์สูงสุด และประหยัด

(๒) รับผิดชอบต่อรัฐสภา ผู้รับบริการ ประชาชนทั่วไป พนักงาน และหน่วยงานของรัฐอื่น ตลอดจนจะต้องดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

(๓) กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการดังนี้

(ก) จัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กร

(ข) ดำเนินการเพื่อให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(ค) ดำเนินการให้การตัดสินใจของคณะกรรมการ สอดคล้องกับคำแนะนำของรัฐมนตรีและหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน

(ง) ชี้แจงความเห็นของคณะกรรมการสู่สาธารณชน

(จ) ประเมินผลการปฏิบัติงานของกรรมการแต่ละคน ในกรณีที่แต่งตั้งบุคคลนั้นเข้าเป็นกรรมการของ British Library Board อีกวาระหนึ่ง หรือกรณีที่ทางการแต่งตั้งบุคคลนั้นเข้าเป็นกรรมการในหน่วยงานอื่น

(๔) นอกจากนี้ Code of Practice ยังได้กำหนดหน้าที่ของกรรมการอื่น ไว้โดยเฉพาะดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้งบประมาณของทางการ

(ข) ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

⁶² British Library Act ๑๙๗๒, Section ๔(๓)

⁶³ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๕(๓)

⁶⁴ British Library, Code of Practice for the member of British Library board, <http://www.bl.uk/about/policies/pdf/code2005.pdf>

- (ค) จัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กรกำกับดูแลให้องค์กร
- (ง) ดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ที่ได้ตั้งไว้
- (จ) ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับคำแนะนำของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน

การสนับสนุนทางการเงิน

- (ฉ) จัดหาข้อมูลให้แก่ประชาชนทันที เมื่อมีการร้องขอ
- (ช) ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรักษาผลประโยชน์สูงสุดของ British Library

สูงสุดของ British Library

(ซ) ไม่ใช่ข้อมูลที่ได้รับมาเนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนในทางที่ไม่ชอบ หรือหาประโยชน์ใส่ตน

(ฅ) จะต้องไม่สังกัดพรรคการเมืองใด

หากกรรมการผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม Code of Practice นี้ ก็อาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งได้

(๕) ในกรณีที่เกิด conflict of interest กรรมการจะต้องเปิดเผยรายละเอียดถึงกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ หากกรรมการคนใดมีส่วนได้เสียในการประชุมเรื่องใด กรรมการท่านนั้นจะต้องไม่เข้าประชุมในเรื่องดังกล่าว

(๖) กรรมการทุกคนจะต้องยื่นรายงานทรัพย์สินและผลประโยชน์ต่อเลขาของคณะกรรมการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบได้ ซึ่งจะต้องมีการรายงานทุกสิ้นปี และเป็นหน้าที่ของกรรมการทุกคนที่จะต้องแจ้งให้เลขาของคณะกรรมการทราบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง

(๗) หากมีการทำธุรกรรมใดกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (related parties) จะต้องรายงานต่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของ Non Departmental Public Bodies

(๘) กรรมการที่กระทำการตามหน้าที่โดยสุจริต จะได้รับความคุ้มครองจากความรับผิดในทางแพ่งหากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด เว้นแต่จะกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

(๙) กรรมการจะต้องจัดทำรายงานประจำปี (Annual Report and Accounts) เกี่ยวกับกิจการของ British Library Board และรายงานต่อผู้ตรวจสอบของ NDPBs

(๑๐) จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ซึ่งจะประกอบไปด้วยกรรมการของ British Library Board ประเภท part-time ไม่น้อยกว่า ๓ คน (แต่งตั้งโดย British Library Board โดยคำแนะนำของ Nomination Committee) และจะต้องประชุมกันไม่น้อยกว่าปีละ ๓ ครั้ง โดย Audit Committee มีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินการของ British Library ซึ่งรวมทั้งในแง่ของบัญชีและการควบคุมภายใน และการตรวจสอบการดำเนินงานของ British Library Board ว่าเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลหรือไม่

๑.๘ Advisory Councils

นอกจาก British Library Act ๑๙๗๒ จะได้กำหนดให้มี British Library Board แล้ว กฎหมายยังได้กำหนดให้มี Advisory Councils ซึ่งแต่งตั้งโดย British Library Board โดย Advisory Councils ดังกล่าวประกอบด้วยประธานกรรมการ และกรรมการอื่นที่แต่งตั้งโดย Secretary of State ซึ่ง Advisory Council มีสิทธิได้รับผลประโยชน์ตามที่ Secretary of State กำหนดโดยความเห็นชอบของ Minister for Civil Service

๑.๙ งบประมาณ

งบประมาณในการใช้จ่ายของ British Library มาจากแหล่งเงิน ดังนี้

๑.๙.๑ จากรัฐสภาที่จะจ่ายให้แก่ British Library ในจำนวนเท่ากับจำนวนรายจ่ายในส่วนที่เกินกว่า British Library ได้รับ⁶⁵

๑.๙.๒ จากหน่วยงานต่างๆ เช่น ผ่านทาง Department for Culture, Media and Sport, Department of Trade and Industry และ Department for education and Skills ซึ่งจะต้องมีการทำสัญญาระหว่างหน่วยงานดังกล่าวและ British Library โดย British Library จะต้องบริหารงานให้มีผลการดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสัญญาดังกล่าว⁶⁶ โดยในปี ๒๐๐๕/๒๐๐๖ นั้น British Library ได้รับเงินดังกล่าวเป็นจำนวน ๕๗ ล้านปอนด์⁶⁷

๑.๙.๓ เงินสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนต่างๆ⁶⁸ ซึ่งทางรัฐบาลประเทศสหราชอาณาจักรได้มีให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคคลที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่ British Library โดยผู้บริจาคสามารถที่จะขอคืนเงินภาษี (reclaim tax) ได้ในอัตราร้อยละ ๒๘ ของเงินที่ได้บริจาคให้แก่ British Library ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ามิได้มีการกำหนดจำนวนขั้นสูงสุดที่สามารถขอคืนเงินได้⁶⁹ ซึ่งน่าจะเป็นเหตุจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้มีผู้ที่แสดงความจำนงให้เงินสนับสนุนแก่

⁶⁵ British Library Act ๑๙๗๒, Section ๕(๑) ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย Statutory Instrument 1986 No 600.

⁶⁶ British Library, [British Library Funding Agreement ๒๐๐๖/๐๗ – ๒๐๐๗/๐๘](http://www.bl.uk/about/policies/pdf/funding0608.pdf), <http://www.bl.uk/about/policies/pdf/funding0608.pdf>

⁶⁷ British Library, [Annual Account ๒๐๐๕/๒๐๐๖](http://www.bl.uk/about/annual/๒๐๐๕to๒๐๐๖/pdf/accounts.pdf), <http://www.bl.uk/about/annual/๒๐๐๕to๒๐๐๖/pdf/accounts.pdf>

⁶⁸ British Library, [Annual Report and Accounts ๒๐๐๕/๐๖](http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/introduction.html), Redefining the Library <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/introduction.html>

⁶⁹ British Library, [Support Us](https://www.bl.uk/supportus/supportersform.html), <https://www.bl.uk/supportus/supportersform.html>

British Library ดังจะเห็นได้จากจำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในปี ๒๐๐๕/๒๐๐๖ มีจำนวนถึง ๑๐ ล้านปอนด์⁷⁰

๑.๕.๔ เงินกำไรที่ได้จากการไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ⁷¹ และจากการตีราคาสินทรัพย์ที่อยู่ในรูปของเงินตราต่างประเทศ⁷²

๑.๕.๕ เงินค่าธรรมเนียมที่ได้รับจากการให้บริการแก่ประชาชนผู้เข้าใช้บริการ British Library Board สามารถใช้เงินงบประมาณดังกล่าวในการบริหารงานของ British Library ซึ่งรวมถึงในการจัดหาวัสดุเพิ่มเติม

นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญก็คือ British Library ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล (corporate income tax)⁷³

๑.๑๐ การบริหารบุคคล

British Library มีอำนาจแต่งตั้งเลขานุการของ British Library และพนักงานของ British Library รวมทั้งมีอำนาจกำหนดค่าจ้าง ทั้งนี้ ตามที่ Secretary of State กำหนดภายใต้ความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรี⁷⁴

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ในการกำหนดค่าจ้างและผลตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ของ British Library นี้ จะกระทำภายใต้ Remuneration Policy ที่ถูกกำหนดขึ้นโดย Remuneration Board⁷⁵

๑.๑๑ คณะกรรมการชุดต่างๆ ใน British Library⁷⁶

ในการบริหารงานของ British Library นั้น British Library Board ได้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดย่อยขึ้น เพื่อกำกับดูแลการบริหารงานของ British Library ในด้านต่างๆ ก่อนที่จะ

70 British Library, Annual Accounts ๒๐๐๕/๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/pdf/accounts.pdf>

71 British Library, Annual Accounts ๒๐๐๕/๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/pdf/accounts.pdf>

72 British Library, Annual Accounts ๒๐๐๕/๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/pdf/accounts.pdf>

73 British Library, Annual Accounts ๒๐๐๕/๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/pdf/accounts.pdf>

74 British Library Act ๑๙๗๒, Schedule Section ๑๒(๑)

75 British Library, Annual Report and Accounts ๒๐๐๕/๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/introduction.html> p.๔๒

76 British Library, Membership of Board Committee, etc., <http://www.bl.uk/about/policies/pdf/subcs0601.pdf>

รายงานให้ British Library Board ทราบ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการชุดต่างๆ ส่วนใหญ่แล้ว จะประกอบด้วย Non-Executive Director โดยคณะกรรมการชุดต่างๆ มีดังนี้

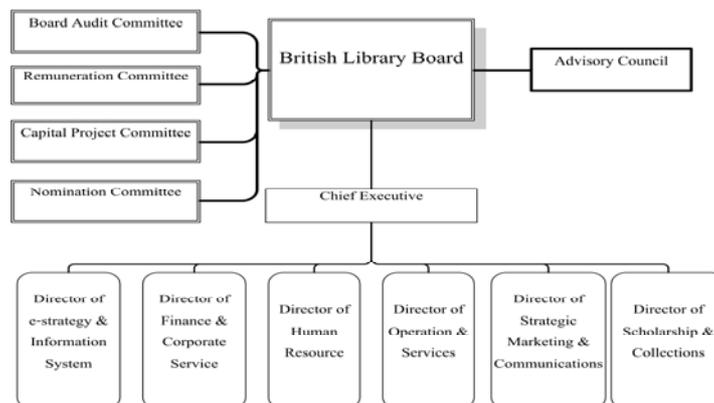
๑.๑๑.๑ **Board Audit Committee** มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการดำเนินการของ British Library เช่น ตรวจสอบถึงสถานะทางการเงินของ British Library ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน Government Internal Audit Manual หรือไม่ นอกจากนี้ ยังจะรวมไปถึงการตรวจสอบการดำเนินการของ British Library ว่าเป็นไปตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของ British Library หรือไม่

๑.๑๑.๒ **Remuneration Committee** มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนของพนักงานใน British Library

๑.๑๑.๓ **Capital Project Committee** เป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ (ad hoc committee) ที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือแก่ British Library Board ในการจัดการโครงการหลัก ๒ โครงการ ได้แก่ British Library Centre for Conservation Project และ Additional Storage Programme Project

๑.๑๑.๔ **Nominations Committee** มีหน้าที่ให้คำแนะนำในการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการใน British Library Board

ดังนั้น โครงสร้างการบริหารงานของ British Library Board จึงปรากฏตามแผนผังดังนี้

๒. การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของ **British Library**

หากพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่หลักของห้องสมุดไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดใดก็ตาม จะเห็นได้ว่า สิ่งหนึ่งที่สำคัญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ การรวบรวมข้อมูลไม่ว่าจะอยู่ในรูปของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ หรือมีได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ก็ตาม ดังนั้น เครื่องมือหรือมาตรการสำหรับห้องสมุดในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวย่อมจะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทางการของสหราชอาณาจักรได้ตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าวอันมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการของ British Library จึงได้มีการตรากฎหมายเพื่อให้อำนาจแก่ British Library ในการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ความดูแลของ British Library

สำหรับแนวความคิดในการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ทางการของสหราชอาณาจักรนั้น ได้มีมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ ก่อนที่จะมีการจัดตั้ง British Library ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยทางการของสหราชอาณาจักรได้กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารที่ได้เผยแพร่ในสหราชอาณาจักรจะต้องส่งสำเนาให้แก่ทางการ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกฎหมาย Copyright Act ซึ่งมีเนื้อหาสาระส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในเรื่องของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จนต่อมา เมื่อปี ๒๐๐๓ Legal Deposit Libraries Act ก็ได้ถูกตราขึ้นเพื่อใช้บังคับกับการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ทางการ โดยเฉพาะแยกต่างหากจากกฎหมาย Copyright Act ซึ่งนอกจาก Legal Deposit Libraries Act ๒๐๐๓ จะเป็นกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการรวบรวมเข้าสู่ความดูแลของ British Library แล้ว กฎหมายดังกล่าวยังได้ถูกตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดของข้อมูลถึงสื่อที่มีได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ หน้าที่ของผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารต่างๆ

ผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารต่างๆ ที่ได้เผยแพร่ในสหราชอาณาจักรยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องส่งสำเนาจำนวน ๑ ชุด⁷⁷ ให้แก่ British Library และนอกเหนือจาก British Library แล้ว ผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารยังมีหน้าที่ที่จะต้องส่งสำเนาให้แก่ deposit libraries อีก ๕ แห่ง อันได้แก่ (๑) National Library of Scotland (๒) National Library of Wales (๓) Bodleian Library (๔) Oxford the University Library, Cambridge (๕) Library of Trinity College, Dublin⁷⁸ โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องมีคุณภาพเดียวกับข้อมูลที่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณชน⁷⁹

⁷⁷ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๑(๑)

⁷⁸ ตามคำนิยามของคำว่า “Deposit Libraries” ที่กำหนดไว้ใน Section ๑๔ ของ Legal Deposit Act ๒๐๐๓

⁷⁹ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๔

๒.๒ ประเภทของข้อมูลที่ต้องส่ง

ข้อมูลที่ต้องส่งให้แก่ British Library หรือ deposit libraries นั้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๒.๒.๑ ข้อมูลที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ (printed) อันได้แก่ หนังสือ แผ่นพับ วารสาร หนังสือพิมพ์ งานเพลง แผนที่ แผนที่ดาว ตาราง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของงานดังกล่าว⁸⁰ แต่ข้อมูลดังกล่าวไม่รวมถึงงานบันทึกเสียงหรือฟิล์ม⁸¹

๒.๒.๒ ข้อมูลที่อยู่มิได้พิมพ์ให้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ (non-print media) เช่น ในรูปของ CD-ROM หรือไมโครฟิล์ม และยังรวมไปถึงข้อมูลที่เผยแพร่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะเป็นไปตามที่ Secretary of State กำหนด⁸²

อย่างไรก็ตาม หากข้อมูลที่เผยแพร่ นั้นไม่ใช่การเผยแพร่ครั้งแรก (new edition) และข้อมูลดังกล่าวมีสาระสำคัญที่เหมือนกับที่เผยแพร่ไปแล้ว (substantially the same) ผู้ผลิตไม่ต้องส่งข้อมูลดังกล่าวให้ British Library และ deposit library อีก⁸³

โดยหน้าที่ของผู้ผลิตหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ที่จะต้องส่งข้อมูลให้แก่ British Library หรือ deposit libraries จะมีความแตกต่างกันทั้งในมุมมองของผู้รับข้อมูล และในมุมมองของข้อมูลที่ต้องส่ง กล่าวคือ

(๑) กรณีที่ข้อมูลอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ (printed)

(ก) ผู้ผลิตข้อมูลจะต้องส่งสิ่งพิมพ์ให้แก่ British Library ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ข้อมูลดังกล่าวถูกเผยแพร่ในสหราชอาณาจักร⁸⁴

(ข) ในส่วนของ deposit libraries อื่นนั้น โดยหลักแล้ว ผู้ผลิตข้อมูลยังไม่ต้องส่งข้อมูลให้แก่ deposit libraries จนกว่า deposit libraries จะมีคำขอเป็นหนังสือไปยังผู้ผลิต โดยจะต้องมีคำขอภายในระยะเวลา ๑๒ เดือนนับแต่วันที่มีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว และเมื่อผู้ผลิตได้รับคำขอ ผู้ผลิตก็มีหน้าที่ที่จะต้องส่งข้อมูลให้แก่ legal deposit libraries ภายในระยะเวลา ๑ เดือนนับแต่วันที่มีการเผยแพร่ข้อมูล หรือวันที่ได้รับคำขอ⁸⁵

⁸⁰ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๑(๓)

⁸¹ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๑(๕)

⁸² Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๖

⁸³ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๒

⁸⁴ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๔

⁸⁵ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๕

(๒) กรณีที่ข้อมูลที่รูปของสื่อที่มีใช้สิ่งพิมพ์ (non-printed) นั้น กฎหมายกำหนดให้อำนาจแก่ Secretary of State ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งข้อมูลที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์มาใช้กับข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ได้ตามกฎเกณฑ์ที่ Secretary of State กำหนด⁸⁶ โดยกฎเกณฑ์ที่ Secretary of State กำหนดได้ ได้แก่ ระยะเวลาที่แต่ละห้องสมุดมีสิทธิที่จะเรียกข้อมูลดังกล่าว ระยะเวลาที่ผู้ผลิตจะต้องส่งข้อมูลให้แก่ห้องสมุด ประเภทของสื่อที่จะถือว่าเป็นข้อมูลที่จะต้องส่งมอบตามกฎหมายนี้

โดยผลของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ทำให้รัฐบาลของสหราชอาณาจักรจัดตั้ง Legal Deposit Advisory Panel ขึ้นมาเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การส่งข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ให้แก่ British Library และ deposit libraries อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่หลักเกณฑ์ดังกล่าวยังมีได้มีผลใช้บังคับ จึงได้มีการนำ Voluntary Code of Practice มาใช้ไปก่อน ส่วนการกำหนดให้นำข้อมูลประเภท online publication (ซึ่งไม่ได้อยู่ในบังคับของ Voluntary Code of Practice ดังกล่าว) ส่งมอบแก่ British Library และ deposit library นั้น อยู่ในระหว่างการร่วมกันขอร่างโดย Joint Committee on Legal Deposit ซึ่งเป็นคณะทำงานร่วมกันระหว่าง Deposit Libraries โดยมี British Library เป็นประธานคณะทำงาน⁸⁷ ซึ่งได้มีการทำความตกลงระหว่างผู้ผลิตข้อมูลและ deposit libraries เพื่อดำเนินการให้ปฏิบัติตาม Legal Deposit Libraries Act ๒๐๐๓⁸⁸

๒.๓ บทบังคับกรณีที่ผู้ผลิตไม่ส่งมอบข้อมูลให้แก่ British Library หรือ deposit libraries

ในกรณีที่ผู้ผลิตที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะส่งมอบข้อมูลให้แก่ British Library หรือ deposit libraries ไม่ดำเนินการส่งมอบข้อมูลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด British Library หรือ deposit libraries แล้วแต่กรณีมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลแห่งท้องถิ่น (County Court) เพื่อมีคำสั่งให้ผู้ผลิตดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่ปรากฏต่อศาลว่า ผู้ผลิตไม่สามารถกระทำการตามที่กฎหมายกำหนดได้ หรือมีเหตุการณ์ที่ศาลไม่สมควรจะมีคำสั่งให้ผู้ผลิตดำเนินการส่งมอบข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด ศาลก็อาจจะมีคำสั่งให้ผู้ผลิตข้อมูลชำระเงินให้แก่ห้องสมุดในจำนวนที่ไม่เกินไปกว่าภาระที่จะต้องส่งข้อมูลตามกฎหมาย⁸⁹

๒.๔ ข้อจำกัดการใช้ข้อมูลใน British Library และ deposit libraries

86 Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๕

87 British Library, Legal Deposit in the British Library, <http://www.bl.uk/about/policies/legaldeposit.html>

88 British Library, Terms of Reference of Joint Committee on Legal Deposit, <http://www.bl.uk/about/policies/legaldepositterms.html>

89 Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๓

ในกรณีที่ข้อมูลประเภทที่ไม่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ กฎหมายได้กำหนดห้ามเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดและผู้ให้บริการใช้เอกสารดังกล่าว ทำซ้ำ คัดแปลง นำเอกสารดังกล่าวให้แก่บุคคลที่สาม (นอกจากกรณีที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดดำเนินการเพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้เอกสารนั้นในสถานที่ที่ห้องสมุดกำหนด) และทำให้ข้อมูลเสียหาย⁹⁰ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก Secretary of State⁹¹

สำหรับข้อมูลบางประเภทมิได้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามกฎหมาย Legal Deposit Act ๒๐๐๓ ในทางปฏิบัติ British Library จะใช้วิธีซื้อเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือข้อมูลดังกล่าวโดยข้อมูลที่ British Library จะสามารถจัดซื้อได้ ได้แก่

- (๑) ข้อมูลที่เป็นภาษาต่างประเทศ หรือเป็นภาษาอังกฤษแต่เผยแพร่ในต่างประเทศ
- (๒) เอกสารประวัติศาสตร์บางชิ้น
- (๓) หนังสือ หรือเอกสารต่างๆ ที่จำเป็นต้องจัดหาเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอต่อการให้บริการ⁹²

๓. การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดแห่งชาติ

โดยเหตุที่การทำสำเนาหนังสือ สิ่งพิมพ์ ข้อมูลอื่นใดอันเป็นงานมีลิขสิทธิ์ ถือเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘ แต่โดยเหตุที่ในบางกรณี การทำสำเนาข้อมูลของห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้านั้นค่อนข้างมีความจำเป็นต่อบทบาทและหน้าที่ของห้องสมุด ซึ่งทางการของสหราชอาณาจักรก็ได้ตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงได้มีบทบัญญัติที่จะคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดไม่ให้อำนาจรับผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ (ซึ่งรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของ British Library และ deposit libraries) หากเป็นกรณีดังต่อไปนี้

๓.๑ การทำสำเนาบทความ

การทำสำเนาบทความของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากเป็นการดำเนินการให้แก่บุคคลที่จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยอันมิใช่การค้า หรือการศึกษา และบุคคลดังกล่าวจะต้องชำระเงินให้แก่ห้องสมุดในจำนวนที่ไม่ต่ำกว่าต้นทุนในการทำสำเนาดังกล่าว⁹³

⁹⁰ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๗(๒)

⁹¹ Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๗(๓)

⁹² British Library, The British Library - Collection Development Policy <http://www.bl.uk/about/policies/collections.html>

⁹³ Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘, Section ๓๘

๓.๒ การดำเนินการให้ยืมหนังสือหรือเอกสารของห้องสมุด

การดำเนินการให้ยืมหนังสือหรือเอกสารของห้องสมุดไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากหนังสือดังกล่าวเป็นไปตาม public lending right scheme ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย Public Lending Right Act ๑๙๗๔^{๙๔}

๓.๓ การทำสำเนาหนังสือหรืองาน

การทำสำเนาหนังสือหรืองาน ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากเป็นการทำเพื่อเป็นหนังสือหรืองานฉบับสำรอง หรือเพื่อแทนหนังสือหรืองานต้นฉบับ และสำเนาฉบับดังกล่าวได้ถูกนำเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายการหนังสือในห้องสมุด แต่การกระทำดังกล่าวจะทำได้ในเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถหาซื้อหนังสือหรืองานฉบับดังกล่าวได้^{๙๕}

๓.๔ การทำสำเนาจากอินเทอร์เน็ต

สำหรับการทำสำเนาจากอินเทอร์เน็ตของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจะไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดภายใต้ Legal Deposit Act ๒๐๐๓^{๙๖}

นอกจากจะคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของ British Library และ deposit libraries แล้ว กฎหมาย Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘ ยังมีบทคุ้มครองผู้ส่งข้อมูลให้แก่ British Library และ deposit libraries อีกด้วย หากการส่งข้อมูลให้แก่ British Library และ deposit libraries ฝ่าฝืนข้อตกลงใด ๆ ระหว่างผู้ส่งข้อมูลและคู่สัญญา กฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ว่าการดังกล่าวไม่ถือเป็นการผิดสัญญา และไม่ถือว่าผู้นั้นกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ใดๆ^{๙๗}

๔. มาตรการอื่นๆ ที่ British Library Board กำหนดขึ้น

จากการที่ British Library Act ๑๙๗๒ ได้กำหนดให้ British Library Board มีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารงานของ British Library เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ British Library จึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ อีกหลายมาตรการเพื่อให้บุคลากรใน British

^{๙๔} กฎหมาย Public Lending Right Act ๑๙๗๔ ได้ถูกตราขึ้นเพื่อจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของผลงานที่อยู่ในห้องสมุด นอกจากค่าหนังสือที่ได้รับจากห้องสมุดในครั้งแรก เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของผลงานดังกล่าว ใน Peter Russell, Philip Davies, “Public Lending Right Act ๑๙๗๔”, Modern Law Review, Vol. ๔๒, No. ๔ (Jul., ๑๙๗๔), pp. ๔๓๐-๔๓๗ (p. ๔๓๐)

^{๙๕} Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘, Section ๔๒

^{๙๖} Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘, Section ๔๔(A)

^{๙๗} Legal Deposit Act ๒๐๐๓, Section ๙

Library ถือปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีมาตรการจำนวน ๒ มาตรการที่เป็นมาตรการสำคัญและสามารถสะท้อนแนวความคิดในการบริหารงานของ British Library Board ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

๔.๑ มาตรการควบคุมความเสี่ยงในการดำเนินงาน⁹⁸

British Library Board ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในการดำเนินงานของ British Library ในทำนองเดียวกับองค์กรอื่นๆ ดังนั้น British Library Board จึงได้กำหนดนโยบายสำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management Policy Statement) ขึ้นเพื่อควบคุมความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกและอาจจะมีผลกระทบต่อภารกิจดำเนินงาน นโยบาย แผนกลยุทธ์ และเป้าหมายของ British Library โดยความเสี่ยงดังกล่าว เช่น ความเสี่ยงที่อาจจะขาดแหล่งเงินสนับสนุน ความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด ความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์⁹⁹ ความเสี่ยงที่ผู้ผลิตข้อมูลที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์จะไม่ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ British Library (ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโครงการจัดเก็บข้อมูลในรูปของอิเล็กทรอนิกส์) หรือความเสี่ยงในเรื่องของความเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของ British Library อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในกระบวนการของการทำงาน¹⁰⁰ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ในทุกระดับขององค์กรจะต้องมีส่วนในการดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง และจะต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการในการบริหารจัดการความเสี่ยง

การบริหารจัดการตามนโยบายดังกล่าวนี้จะเป็นไปในลักษณะของการควบคุมป้องกัน (proactive) ซึ่งจะต้องมีการประเมินความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามหลักเกณฑ์ที่ British Library Board กำหนด ภายใต้การแนะนำของ Risk Group ซึ่งประกอบด้วย Compliance Officer, Head of Estates Risk, IT Security Officer และผู้อำนวยการของทุกฝ่ายงาน โดยในแต่ละระดับจะมีหน้าที่ในการประเมินความเสี่ยงดังนี้

๔.๑.๑ พนักงานทุกคนจะต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงทุกครั้งเมื่อจำเป็นตามนโยบายที่ British Library Board กำหนด

๔.๑.๒ พนักงานระดับหัวหน้างานจะต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงทุกเดือน

๔.๑.๓ พนักงานระดับผู้อำนวยการ และ Chief Executive จะต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงทุกไตรมาส

๔.๑.๔ คณะกรรมการใน British Library Board จะต้องประเมินความเสี่ยงทุกปี

98

British Library, Risk Management Policy Statement, www.bl.uk/about/policies/riskpolicy.html

⁹⁹ British Library, British Library Annual Report and Accounts ๒๐๐๓/๒๐๐๔, <http://www.bl.uk/about/annual/pdf/ar0304annrepacc.pdf>

¹⁰⁰ British Library, Three Year Funding Agreement (๒๐๐๓-๐๖) between the Department for Culture, Media and Sport and the British Library, <http://www.bl.uk/about/policies/pdf/funding0203.pdf>

นอกจากนี้ Board Audit Committee จะทำหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการในการบริหารความเสี่ยง และจะมีการพิจารณาทบทวนปีละ ๓ ครั้ง

๔.๒ มาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พนักงาน

ด้วยพนักงานของ British Library เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะมีส่วนช่วยให้ British Library สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย แผนกลยุทธ์ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของ British Library British Library Board จึงได้จัดทำนโยบายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พนักงานของ British Library โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิให้พนักงานได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากการปฏิบัติงาน ตลอดจนเพื่อให้พนักงานมีสุขภาพที่ดี ทั้งนี้ British Library Board เล็งเห็นว่าการกำหนดนโยบายดังกล่าวยังมีส่วนช่วยในการเป็นแรงจูงใจให้พนักงานทุ่มเทกับการทำงานมากขึ้น ตลอดจนจะมีผลในระยะยาวในการลดค่าใช้จ่ายของ British Library ที่จะต้องจ่ายเนื่องจากการเจ็บป่วยของพนักงาน นอกจากนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตาม The Management of Health and Safety at Work Regulations ๑๙๙๒ ของทางการสหราชอาณาจักรที่กำหนดให้องค์กรต่างๆ จะต้องมีการประเมินความเสี่ยงในด้านสุขภาพของพนักงานอย่างเพียงพอและเหมาะสม

นโยบายดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารในระดับต่างๆ เช่น British Library Board มีหน้าที่ที่จะต้องลงนามในนโยบายซึ่งจะต้องมีการพิจารณาทบทวนปีละครั้ง ตลอดจนกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว¹⁰¹ หรือพนักงานในระดับผู้อำนวยการมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการสื่อสารให้พนักงานทุกระดับมีความเข้าใจ การมีอำนาจตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น¹⁰² ส่วนพนักงานในระดับหัวหน้างานนั้น มีหน้าที่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการประเมินถึงความเสี่ยงที่อาจจะทำให้พนักงานเจ็บป่วยจากการทำงาน ตลอดจนมาตรการที่จะลดความเสี่ยงดังกล่าว¹⁰³

นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวยังได้กำหนดถึงรายละเอียดของการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขหากมีการเจ็บป่วยของพนักงาน เช่น พนักงานแต่ละคนมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานปัญหาที่อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยต่อผู้บริหารระดับสูงเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา¹⁰⁴ การ

101 The British Library Health Policy, Section ๒.๑

102 The British Library Health Policy, Section ๒.๒

103 The British Library Health Policy, Section ๒.๔

104 The British Library Health Policy, Section ๓.๑.๒

ติดต่อกับหน่วยงานปฐมพยาบาลเบื้องต้น¹⁰⁵ หรือการดำเนินการหากเกิดความไม่ปลอดภัยในด้านต่างๆ เช่น สถานที่ อุปกรณ์ ไฟฟ้า ไฟไหม้ เสียง รังสี¹⁰⁶

105 The British Library Health Policy, Section ๓.๑.๔

106 The British Library Health Policy, Section ๓.๔

บทที่ ๓

ปัญหาอุปสรรค และแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานของ British Library

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของกฎหมายที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของ British Library และจะได้ศึกษาถึงแนวทางของ British Library ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว นอกจากนี้ยังจะได้ศึกษาถึงแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานต่อไปในอนาคตที่ British Library ได้กำหนดขึ้น ตลอดจนจะได้ศึกษาถึงความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ดังกล่าว

๑. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของ British Library

จากการศึกษาพบว่ากฎหมาย British Library Act ซึ่งได้ถูกยกร่างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๖๒ ไม่เคยมีการมีปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด สาเหตุหนึ่งก็น่าจะเนื่องมาจาก กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดถึงโครงสร้างของการบริหารงานซึ่งได้ถูกกำหนดไว้เป็นอย่างดีนั้น สามารถใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย ดังนั้น แม้สภาวะแวดล้อมของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ไม่กระทบถึงอำนาจหน้าที่ของ British Library Board ตลอดจนผู้บริหารของ British Library อันจะต้องเป็นเหตุให้ต้องมีการเสนอเพื่อขอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การดำเนินการของ British Library มิได้ใช้อำนาจตามกฎหมาย British Library Act เท่านั้น หากแต่จะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมาย Copyright Act ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้อยู่ใน Collection ของ British Library ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจตามกฎหมายของ British Library ในการรวบรวมข้อมูลนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาใหญ่ในช่วงระยะเวลา ก่อนปี ค.ศ.๒๐๐๓ ทั้งนี้ เนื่องจากว่า เพราะสถานการณ์และวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลนับตั้งแต่เวลาที่ได้มีการยกร่างบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอำนาจของ British Library ในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๑๑ จนถึงปัจจุบันนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากว่า ตามกฎหมาย Copyright Act ได้กำหนดให้เป็นที่หน้าที่ของผู้ที่ผลิตหนังสือหรือเอกสารเฉพาะที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ซึ่งได้เผยแพร่ในสหราชอาณาจักรจะต้องส่งสำเนาให้แก่ทางการเท่านั้น ดังนั้น เมื่อยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไป และได้เกิดข้อมูลประเภทที่อยู่ในรูปของสื่อที่ไม่มีสิ่งพิมพ์ (non-printed) จึงกลายเป็นปัญหาว่า British Library ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกำหนดให้ผู้จัดทำข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ British Library ทั้งที่ ข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์นั้นบางชิ้นอาจมีความสำคัญ หรืออาจกลายเป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ (national archive) ได้ในอนาคต ซึ่งเท่ากับว่าการไม่มีกฎหมายที่ให้

อำนาจแก่ British Library ในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวอาจจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษา การค้นคว้าวิจัย และวิชาการได้

ทางการของสหราชอาณาจักรได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โดยในปี ค.ศ.๑๙๙๗ Secretary of State ได้แต่งตั้งคณะทำงานอันประกอบไปด้วยผู้แทนของผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ และผู้แทนของ deposit libraries ขึ้นมาศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดให้ผู้จัดทำข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ British Library ซึ่งจากผลการศึกษาของคณะทำงานพบว่า ทางที่ดีที่สุดคือการแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดให้ครอบคลุมถึงรูปของสื่อที่มีใช้สิ่งพิมพ์ (non-printed)¹⁰⁷ แต่โดยเหตุที่การยกร่างกฎหมายนั้นมิใช่เรื่องที่จะสามารถกระทำได้โดยใช้ระยะเวลาอันสั้น จึงได้มีการร่าง Voluntary Code of Practice ๒๐๐๐¹⁰⁸ ขึ้นเพื่อกำหนดให้ผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ในรูปของ “Hand-held” อันได้แก่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปของแถบแม่เหล็ก CD-ROM หรือ DVD ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ British Library และ deposit libraries ได้¹⁰⁹ แต่โดยเหตุที่ Voluntary Code of Practice มีลักษณะเป็นเพียงการขอความร่วมมือ โดยมีได้มีผลบังคับทางกฎหมาย จึงมิได้เป็นบทบังคับว่าผู้ผลิตข้อมูลจะต้องปฏิบัติตาม Code of Practice ดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนี้ ข้อมูลที่เผยแพร่โดยการ Online ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ก็ได้ตกอยู่ภายใต้ Code of Practice ดังกล่าว¹¹⁰

ดังนั้น ในระหว่างที่ประกาศใช้ Code of Conduct ดังกล่าว ก็ได้มีความพยายามที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ทางการครอบคลุมไปถึงสื่อที่มีอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ด้วย จนกระทั่งในปี ค.ศ.๒๐๐๓ Legal Deposit Libraries Act ก็ได้ถูกตราขึ้นเพื่อขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ทางการโดยเฉพาะ และเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดครอบคลุมถึงสื่อที่มีอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ โดยรายละเอียดของกฎหมายดังกล่าวนี้ได้กล่าวถึงในรายละเอียดแล้วในบทที่ ๒

๒. แผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘

นอกจาก British Library จะได้แก้ไขปัญหาคอขวดกฎหมายเพื่อให้ British Library มีอำนาจในการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์เพื่อให้สอดคล้องกับยุคของการจัดเก็บข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว British Library ยังได้ตระหนักว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

¹⁰⁷ British Library, Code of practice for the voluntary deposit of non-print publications, <http://www.bl.uk/about/policies/codeprac.html>

¹⁰⁸ British Library, Report of Working Party on Legal Deposit, <http://www.bl.uk/about/policies/workreplegdep.html>

¹⁰⁹ Voluntary Code of Practice ๒๐๐๐, clause ๕.๑

¹¹⁰ Voluntary Code of Practice ๒๐๐๐, clause ๕.๒

และพัฒนาารูปแบบการให้บริการแก่ประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจทางกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น British Library จึงได้ริเริ่มการให้บริการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์กล่าวคือผ่านทางเครื่องถ่ายอินเตอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม British Library ตระหนักว่าจำเป็นจะต้องพัฒนาระบบการให้บริการเพิ่มเติม ดังนั้น จึงได้จัดทำแผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘ ขึ้น เพื่อรองรับการจัดเก็บข้อมูลในยุคอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการให้บริการแก่ประชาชนผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น¹¹¹

โดยในแผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘ นั้นได้กำหนดทั้ง Mission, Vision, Strategic Priority ไว้อย่างละเอียด ดังนี้

๒.๑ Mission

ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่ประชาชนให้มีความรู้ที่กว้างไกล เพื่อให้มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ โดย British Library ได้เล็งเห็นว่าความรู้ต่างๆ จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ ต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ปัญญา เศรษฐกิจ ซึ่งการเก็บรักษาความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืน แต่สิ่งสำคัญคือการสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ไม่ว่าจะในปัจจุบันหรือในอนาคต ทั้งนี้ British Library สามารถเป็นตัวกลางที่ทำให้สังคมได้รับความรู้ต่างๆ ผ่านผลงานวิจัยต่างๆ ของนักวิจัย ซึ่งฐานข้อมูลที่นักวิจัยเหล่านั้นได้ใช้ในการทำวิจัย ก็มาจาก British Library ซึ่ง British Library เชื่อว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จาก British Library ในการเป็นแหล่งข้อมูลให้นักวิจัยก็คือ ประชาชนทั้งหลายในสหราชอาณาจักร

๒.๒ Vision

British Library ได้กำหนด Vision ไว้ดังนี้

๒.๒.๑ เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อข้อมูลในเชิงวิจัยของโลก โดยมีรายละเอียดดังนี้

(๑) เป็นศูนย์กลางของระบบการวิจัยในสหราชอาณาจักร และเป็นแหล่งที่ให้การสนับสนุนการวิจัยในระหว่างสาขาต่าง ๆ ของโลก

(๒) ด้วยเหตุที่สภาพแวดล้อมในการทำวิจัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างจะรวดเร็ว British Library จึงจะต้องมีการพัฒนาที่รวดเร็วด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงแต่การพัฒนาการให้บริการเพื่อให้บรรลุความประสงค์ของผู้รับบริการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสวงหา

111

British Library, The Library's Strategy ๒๐๐๕-๒๐๐๘, http://www.bl.uk/about/strategic/pdf/blstrategy_20052008.pdf

ถึงวิสัยทัศน์ การปรับปรุงระบบใหม่ ๆ และการเป็นผู้นำในเครือข่ายของห้องสมุดทั้งในและนอก สหราชอาณาจักร เพื่อรองรับระบบข้อมูลที่เป็น digital

๒.๒.๒ เป็นสถานที่ที่นักวิจัยทุกคนไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใด (วิชาการ, การค้า หรือวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล)

(๑) ข้อมูลต่างๆ ที่ British Library รวบรวมนั้น จะช่วยให้นักวิจัยสามารถ ตอบคำถามที่เกิดขึ้นในการทำวิจัยได้ทุกคำถาม

(๒) British Library ตระหนักว่าการทำวิจัยในแต่ละสาขาจะอาศัย ข้อมูล ที่แตกต่างกัน และโดยวิธีการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน British Library จึงได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะ สร้างระบบเพื่อรองรับการทำวิจัยในทุกสาขาที่มีความแตกต่างกันดังกล่าว

๒.๒.๓ เป็นสถานที่ที่พร้อมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบ integrated services

(๑) British Library มีเป้าหมายที่จะทำให้ตัวเองเป็น hybrid library กล่าวคือ เป็นห้องสมุดที่เก็บข้อมูลต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นกระดาษ digital หรือในรูปของสื่ออื่น ๆ

(๒) British Library มีความพยายามที่จะทำให้แก่ผู้รับบริการสามารถ เข้าถึงข้อมูลทุกชั้นอย่างต่อเนื่องผ่านระบบ interconnecting service

(๓) จะทำให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในทุกที่ และทุกเวลา

๒.๒.๔ เป็นสถานที่ที่ติดต่อกับหน่วยงานอื่นที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ผู้เข้ารับ บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้

(๑) British Library ตระหนักว่า ด้วยเหตุที่ข้อมูลในปัจจุบันนี้เกิดขึ้น มากมาย และ British Library อาจจะไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้ได้หมด ดังนั้นจึงได้มี เป้าหมายที่จะติดต่อกับหน่วยงานที่เก็บข้อมูลอื่นที่ British Library ไม่มีเพื่อรองรับความต้องการ ข้อมูลดังกล่าวแก่ผู้ใช้บริการของ British Library

(๒) หาก British Library ไม่สามารถจัดหาข้อมูลให้แก่ผู้ใช้บริการได้ British Library ก็จะประสานงานกับแหล่งข้อมูลอื่นเพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

(๓) ประสานงานกับองค์กรทั้งทางภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ กระบวนการวิจัยนั้นสมบูรณ์

๒.๓ Strategic Priorities

British Library ได้จัดทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Priority) เพื่อการบรรลุ Mission และ Vision ที่ได้กำหนดไว้อยู่ ๖ ประการ ซึ่ง British Library จะทำการตรวจสอบและดูแลอย่างเข้มงวด

และสม่าเสมอว่าแผนกลยุทธ์ทั้ง ๖ ประการได้รับการปฏิบัติตามหรือไม่ และก็จะเผยแพร่ผลการตรวจสอบและดูแลไว้ในรายงานประจำปี ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไป

โดยแผนกลยุทธ์ทั้ง ๖ ประการและรายละเอียดของแผนแต่ละประการปรากฏดังนี้

๒.๓.๑ แผนกลยุทธ์ที่ ๑ เสริมสร้างประสบการณ์ของผู้รับบริการ (Enrich the user's experience)¹¹²

ตามแผนกลยุทธ์นี้ British Library จะสนับสนุนการวิจัยในระหว่างสาขาในทุกสาขาวิชา ซึ่งรวมถึงการให้ความสำคัญกับการบริการทั้งเอกชนและธุรกิจ การขยายการเข้าถึงข้อมูลของ British Library ตลอดจนพัฒนาการให้บริการดังกล่าว การพัฒนาการให้บริการแก่คนพิการทั้งการให้บริการผ่านทางระบบ Internet และการให้บริการที่ British Library เอง ตลอดจนการให้ความสำคัญสะดวกแก่นักวิจัยที่จะค้นหาข้อมูล เพื่อให้ประหยัดเวลาและเพื่อสร้างความมั่นใจในผลงานที่สร้างขึ้นมาจากข้อมูลของ British Library

โดย British Library ได้กำหนดถึง action plan เพื่อเป็นแผนในการดำเนินการให้ เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ดังกล่าวดังต่อไปนี้

(๑) เสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับห้องอ่านหนังสือ (enhance the Reading Room experience) โดยการปรับปรุงบริการของห้องอ่านหนังสือเพื่อให้เหมาะสมกับประชาชนที่มีความประสงค์จะค้นคว้าข้อมูลในลักษณะที่แตกต่างกัน ตลอดจนนำระบบการให้บริการใหม่ๆ มาใช้กับบริการใน Business and Intellectual Property Center ซึ่งเป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่บรรดานักประดิษฐ์ที่จะสามารถค้นคว้าข้อมูลและแนวความคิดของงานชิ้นต่างๆ ที่ได้รับการประดิษฐ์มาแล้วเพื่อเป็นแรงบันดาลใจที่จะผลิตงานชิ้นต่อไป นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้ที่มีประสงค์จะได้รับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา¹¹³

(๒) ขยายการให้บริการผ่าน web (Open up the Library through the power of the web) โดยการสร้างระบบการเข้าถึงข้อมูลได้ทาง on-line และการสร้างระบบการตรวจสอบการใช้งานของผู้รับบริการเพื่อให้ทราบว่าผู้รับบริการได้ใช้งานผ่าน online อย่างไร นอกจากนี้ ยังมีบริการผ่านระบบ website แก่ผู้พิการ เพื่อให้ผู้พิการสามารถใช้บริการของ British Library ได้อย่างมากที่สุด

(๓) ปรับปรุงการให้บริการให้ง่ายต่อการใช้งาน (Make the Library's collection and services easier to use) เช่น การสร้างระบบการให้บริการเพียงจุดเดียวที่จะให้บริการแก่ได้ครบตามความประสงค์ของผู้รับบริการ

112 British Library, Strategy, <http://www.bl.uk/about/strategic/enrichusers.html>

113 British Library, Business & IP Centre, <http://www.bl.uk/bipc/>

(๔) คำเนิการให้ British Library เป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่สำคัญของลอนดอน ซึ่งรวมถึงการเป็นสถาบันที่จะให้ความรู้แก่สาธารณชนด้วย

๒.๓.๒ แผนกลยุทธ์ที่ ๒ สร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการวิจัยในเชิง digital

British Library จะเป็นหนึ่งในผู้นำของสหราชอาณาจักรในการวางโครงสร้างพื้นฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ โดย British Library ได้กำหนดถึง action plan เพื่อเป็นแผนในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ดังกล่าวดังต่อไปนี้

(๑) พัฒนา National Digital Library เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโครงสร้างพื้นฐานของฐานข้อมูลการวิจัยทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหราชอาณาจักร เช่น การพัฒนาระบบ Digital Library เพื่อเป็นที่เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลทั้งที่อยู่ในรูปของเอกสารกระดาษและได้ถูกทำให้อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ หรือเอกสารที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่แรก (เช่น website หรือวารสารอิเล็กทรอนิกส์) ซึ่งในปัจจุบันได้ถูกส่งเข้าสู่ British Library ตามโครงการ Voluntary Deposit Programme

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานของฐานข้อมูลการวิจัยทางอิเล็กทรอนิกส์ของสหราชอาณาจักร เพื่อทำให้นักวิจัยสามารถเข้าถึงผลงานวิจัยทั้งหมดได้

(๓) พัฒนาระบบ Digitisation มาใช้ เช่น การเพิ่มเติมให้ผู้ให้บริการสามารถได้รับข้อมูลต่าง ๆ ได้ทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ของตนภายใต้ระบบ on-demand digitization หรือการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ British Library ได้รับข้อมูลที่อยู่ในรูปของ digital และการนำหนังสือพิมพ์ที่เผยแพร่ในสหราชอาณาจักรตั้งแต่อดีตมาทำให้อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์

๒.๓.๓ แผนกลยุทธ์ที่ ๓ เปลี่ยนแปลงระบบการค้นหาข้อมูล (search and navigation)

British Library จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาระบบการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาระบบที่ทำให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานอื่นได้โดยผ่านช่องทางของ British Library โดยมี action plan ดังนี้

(๑) จะพัฒนาเทคโนโลยีของระบบการค้นหาข้อมูล เช่น การมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาเครื่องมือต่างๆ ที่จะสนองต่อความต้องการในการค้นหาข้อมูลของผู้วิจัย หรือการนำระบบ search engine ที่เป็นที่นิยม ตลอดจนระบบการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล มาใช้เพื่อทำให้ระบบการค้นหาและเข้าถึงข้อมูลของ British Library ที่เมื่อก่อนไม่เคยเข้าถึงได้ ซึ่งจะรวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างข้อมูลของ British Library ที่เก็บมาเป็นระยะเวลานานและมีคุณค่า และข้อมูลที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์

(๒) จะทำให้ Catalogues ของ British Library เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุด กล่าวคือ จะดำเนินการให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในระบบ Integrated catalogue ได้ผ่านทาง online ซึ่ง Integrated catalogue นี้ จะรวมข้อมูลทุกประเภทของ British Library เช่น จดหมายเหตุ manuscript แลบบันทึกเสียง ตลอดจนหนังสือที่จัดพิมพ์มาเป็นระยะเวลาอันแล้ว

(๓) เพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและจัดการข้อมูลที่เข้ามาอยู่ในความดูแลของ British Library เช่น ปรับปรุงระบบในการสั่งจอง การส่งมอบหนังสือ และการจัดการข้อมูลมาใช้เพื่อทำให้การบริการเป็นไปได้สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนการนำระบบการจัดการข้อมูลต่างๆ มาใช้เพื่อให้ British Library ได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพต่างๆ เช่น การประสานงานกับผู้พิมพ์หรือผู้จัดจำหน่ายสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๒.๓.๔ แผนกลยุทธ์ที่ ๔ จัดการข้อมูลที่รวบรวมมาจากแหล่งต่าง ๆ (national collection)

การผสมผสานระหว่างข้อมูลในรูปแบบเดิมและรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ข้อมูลดังกล่าวจะกลายเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการวิจัยในสหราชอาณาจักรในอนาคต ซึ่ง British Library ได้กำหนด action plan ไว้ดังนี้

(๑) รวบรวมข้อมูล (legal deposit) ที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ โดยสิ่งหนึ่งที่จำเป็นคือการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างหลักเกณฑ์ที่ออกตาม Legal Deposit Act ๒๐๐๓ เพื่อกำหนดให้ British Library มีอำนาจรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ได้

(๒) พิจารณาทบทวนนโยบายเกี่ยวกับข้อมูลที่ British Library จะซื้อ (นอกจากการได้รับตามกฎหมาย) โดยจะพิจารณาจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนได้เสียเป็นสิ่งสำคัญว่าข้อมูลใดที่มีความจำเป็นที่ British Library จะต้องจัดซื้อเพื่อสนองความต้องการของผู้ค้นคว้าหรือวิจัย

(๓) สร้างสถานที่ที่สามารถจัดเก็บข้อมูลที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นตลอดเวลา และสถานที่ดังกล่าวจะต้องเป็นสถานที่ที่สามารถเก็บรักษาข้อมูลได้อย่างปลอดภัย เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่เป็นสมบัติของชาติจะคงอยู่ตลอดไป

๒.๓.๕ แผนกลยุทธ์ที่ ๕ พัฒนาคณากรของ British Library (Develop our people)

British Library ตระหนักว่าทักษะและความทุ่มเทของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาทักษะและการสร้างแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แผนกลยุทธ์ข้อนี้จึงได้ถูกกำหนดขึ้น โดยสะท้อนออกมาในรูปของ action plan ดังนี้

(๑) พัฒนาคณากรในทุกกระดับของ British Library ให้มีทักษะที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของ British Library ซึ่งรวมทั้งการจัดการบุคลากรที่มีคุณสมบัติดังกล่าว

(๒) สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้แข็งแกร่งเพื่อให้บรรลุแผนกลยุทธ์ของ British Library โดยวัฒนธรรมองค์กรดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนาการสื่อสาร การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการ การตัดสินใจที่รวดเร็ว การให้ความสำคัญแก่การทุ่มเทแรงกายแรงใจของเจ้าหน้าที่ทุกคน

(๓) เพิ่มโอกาสในการเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รวมถึงลดจนการปรับปรุงสภาพการจ้างงานเพื่อดึงดูดคนที่มีความสามารถไว้

๒.๓.๖ แผนกลยุทธ์ที่ ๖ มีความมั่นคงในทางการเงิน (Guarantee financial sustainability)

แผนกลยุทธ์นี้ได้ถูกกำหนดขึ้น เพื่อ British Library จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น ซึ่งจะต้องเป็นผลมาจากผลการดำเนินงานของ British Library ที่มีประสิทธิภาพ โดย action plan ตามแผนกลยุทธ์นี้ได้แก่

(๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของ British Library

(๒) เพิ่มช่องทางในแหล่งเงินได้ของ British Library เช่น การขอเงินสนับสนุนจากรัฐบาลเพิ่มขึ้น

(๓) ปรับปรุงการให้บริการ Document Supply ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในระยะยาว

๒.๔ ค่านิยมร่วมขององค์กร

นอกจาก Mission, Vision และแผนกลยุทธ์แล้ว ได้กำหนดค่านิยมร่วมขององค์กร (Organizational value) เพื่อให้พนักงานของทุกคนได้ตระหนักและถือปฏิบัติตามเพื่อความสำเร็จของ British Library ดังนี้

๒.๔.๑ เป็นองค์กรที่ให้การปรึกษา

๒.๔.๒ มีบุคลากรที่หลากหลายและมีความสามารถหลากหลาย

๒.๔.๓ มีความรวดเร็วในเชิงของการตัดสินใจระดับองค์กร

๒.๔.๔ มีบุคลากรที่มีความรู้สึกว่ามีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

๒.๔.๕ มีการบริหารผลการปฏิบัติงานที่ดี

๓. การดำเนินการของ British Library เพื่อให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘

ในช่วงปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๖ ที่ผ่านมา British Library ได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์หลายประการ โดยมีทั้งการดำเนินการที่แล้วเสร็จ และการดำเนินการที่เป็นโครงการระยะยาวข้ามปี นอกจากนี้ British Library ได้กำหนด action plan สำหรับการ

ดำเนินการในปีต่อไปไว้ด้วย โดยทั้งการดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมา และ action plan สำหรับปีต่อไปสามารถจำแนกตามแผนกลยุทธ์ในข้อต่างๆ ได้ดังนี้

๓.๑ การดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมา

๓.๑.๑ แผนกลยุทธ์ที่ ๑

(๑) เปิดดำเนินการ Business & IP Centre เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ค.ศ.๒๐๐๖ โดยได้การรับการลงทุนทางการเงินจาก London Development Agency โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานข้อมูลทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้บริการแก่สาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)¹¹⁴

(๒) เปิดดำเนินการ British Library Direct Portal ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๕ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าถึงข้อมูลที่เป็นผลงานวิจัยของต่างประเทศได้ในจำนวนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ ชิ้น โดยผู้ใช้บริการสามารถใช้ช่องทางดังกล่าวในการค้นคว้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือการขอสงวนสิทธิ์ด้วยบทความโดยมีค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ในเดือนมีนาคม ค.ศ.๒๐๐๖ British Library ยังได้ร่วมมือกับ Google เพื่อทำให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการดังกล่าวได้ง่ายและเร็วยิ่งขึ้น

(๓) ปรับปรุง Reading Room แล้วเสร็จ เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการให้บริการห้องอ่านหนังสือแก่ผู้ใช้บริการ แต่อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่ห้องอ่านหนังสือของ British Library กระจายอยู่หลายแห่ง และแต่ละแห่งก็จะมุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่ง British Library พยายามที่จะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในทุกด้านในห้องอ่านหนังสือเพียงห้องเดียว แต่ British Library ก็ได้ยอมรับว่า ในขณะนี้ ยังไม่สามารถให้บริการดังกล่าวได้อย่างเต็มรูปแบบเนื่องจากแหล่งข้อมูลยังไม่เพียงพอที่จะดำเนินการดังกล่าวได้

๓.๑.๒ แผนกลยุทธ์ที่ ๒

(๑) สร้างระบบจัดเก็บข้อมูลที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ที่ปลอดภัย เพื่อรองรับข้อมูลที่ British Library ได้รับมาตาม Voluntary Code of Practice

(๒) การจัดทำหนังสือพิมพ์ในศตวรรษที่ ๑๕ จำนวนประมาณหนึ่งล้านฉบับและจัดทำแถบบันทึกเสียงจำนวน ๒,๒๐๐ ชั่วโมงให้อยู่ในรูปของ Digital โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก Joint Information System Committee (JISC) ซึ่งในส่วนของหนังสือพิมพ์นั้น British Library ได้ตระหนักว่ามาเป็นระยะเวลานานแล้วที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นฐานข้อมูลในการวิจัย และมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาหนังสือพิมพ์ดังกล่าวไว้¹¹⁵ จึงได้ริเริ่ม

114 British Library, British Library Annual Report and Accounts ๒๐๐๕-๒๐๐๖, <http://www.bl.uk/about/annual/2005to2006/chiefexec.html>

115 Edmund King, "Digitisation of Newspapers at British Library", The Serials Librarian vol.๔๙ Numbers ๑/๒ หน้า ๒ British Library, www.bl.uk/about/cooperation/pdf/newsplanarticle.pdf

โครงการจัดทำข้อมูลหนังสือพิมพ์ให้อยู่ในรูปของ microfilm ก่อนโดยริเริ่มจัดทำมาตั้งแต่ประมาณ ปี ค.ศ.๑๘๔๐ แต่การใช้ microfilm ก็มีข้อจำกัดในการใช้กล่าวคือในการใช้ microfilm แต่ครั้งนั้น สามารถใช้ได้เพียงหนึ่งคน และไม่สามารถค้นหาโดยการระบุข้อความได้ (search engine) แต่ต้องอ่านข้อความทั้งหมด ซึ่งมีผลว่าจะต้องใช้ระยะเวลานาน นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการอาจจะต้อง เสียค่าใช้จ่ายในการทำสำเนา microfilm ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าสามารถเก็บ รวบรวมข้อมูลที่สำคัญได้ทั้งหมด¹¹⁶ โครงการดำเนินการ scan หนังสือพิมพ์ให้อยู่ในรูปของ อิเล็กทรอนิกส์จึงได้เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถที่จะเข้าถึงฐานข้อมูลของหนังสือพิมพ์ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ และสามารถทำได้แม้กระทั่งการหาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ผ่านทางหัวข้อที่ผู้ใช้บริการต้องการค้นหา¹¹⁷ ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาข้อมูลได้มากขึ้น และเร็วขึ้น¹¹⁸

(๓) ในเดือนมีนาคม ค.ศ.๒๐๐๕ British Library ได้เริ่มโครงการสืบค้น ข้อมูลจดหมายเหตุ (archive) ทาง website ในเฟสที่ ๑ ซึ่งพัฒนาโดย UK Web Archiving Consortium (UKWAC)

๓.๑.๓ แผนกลยุทธ์ที่ ๓

(๑) ปรับโครงสร้างของทีมงานที่ทำหน้าที่รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ซึ่ง ส่งผลให้ British Library สามารถประหยัดงบประมาณได้ถึง ๑ ล้านปอนด์ในช่วงระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา

(๒) คิดตั้งระบบเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถจองหนังสือทางระบบ Online ได้

(๓) ดำเนินการให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็น Archive และ Manuscript ผ่านทางระบบ Integrated Catalogue¹¹⁹

๓.๑.๔ แผนกลยุทธ์ที่ ๔

116 เฟิงอ้าง หน้า ๓

117 เฟิงอ้าง หน้า ๑๒

118 เฟิงอ้าง หน้า ๑๔

119 โดยเหตุที่ British Library เกิดจากการรวมห้องสมุดที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเภทต่างๆ ไว้นามาเป็น catalogue ต่างๆ ของ British Library เช่น Manuscript, India Office Select Material เป็นต้น ดังนั้น การค้นหาข้อมูลของผู้ใช้บริการจึงจะต้องเฉพาะเจาะจงไปว่าต้องการหาข้อมูลในด้านใด ก็ search ข้อมูลจาก catalogue นั้นๆ ทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่ผู้รับบริการ ดังนั้น British Library จึงได้คิดค้นระบบ Integrated Catalogue ขึ้นเพื่อรวบรวม Catalogue ต่างๆ ให้เข้ามาอยู่ด้วยกัน และทำให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นคว้าได้เพียงแคใส่ข้อมูลที่ต้องการค้นคว้า โดยไม่จำเป็นต้องทราบว่าจะข้อมูลที่ต้องการค้นหาอยู่ใน Catalogue ใด British Library, http://catalogue.bl.uk/F/?func=file&file_name=login-bl-list

(๑) สร้าง British Library Centre for Conservation เพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาข้อมูล ซึ่งมีกำหนดแล้วเสร็จต้นปี ค.ศ.๒๐๐๗

(๒) สร้างสถานที่เก็บข้อมูลที่มีความชื้นสูงและมี Oxygen ต่ำ (low-oxygen automated collection storage) เพื่อป้องกันการเกิดเพลิงไหม้แก่บรรดาข้อมูลที่ British Library ได้เก็บรวบรวมไว้ ซึ่งได้เริ่มทำการก่อสร้างไปเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.๒๐๐๖

(๓) จัดทำ Content Strategy เพื่อปรับปรุงบทบาทของ British Library ในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล และบทบาทของห้องสมุดในการเผยแพร่ข้อมูลด้านศิลปะ มนุษย์ศาสตร์ สังคมวิทยา เทคโนโลยี และเกษตรศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง British Library โดยคำแนะนำของ British Library Board และ British Library Advisory Council ได้จัดทำ Consultative Paper ขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ให้บริการ

๓.๑.๕ แผนกลยุทธ์ที่ ๕

(๑) จัดเตรียมบุคลากรที่มีทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับ Content Strategy

(๒) จัดให้ผู้บริหารทุกคนของ British Library ได้รับการอบรมในหลักสูตรภาวะผู้นำ ตลอดจนมีการนำระบบการประเมินแบบ ๓๖๐ องศาเข้ามาใช้ในการประเมินผู้บริหาร

๓.๑.๖ แผนกลยุทธ์ที่ ๖

(๑) ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาผลงานและได้ลดจำนวนพนักงาน ซึ่งมีผลทำให้ British Library ประหยัดค่าใช้จ่ายได้ถึง ๑๒.๑ ล้านปอนด์

(๒) เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.๒๐๐๕ ได้มีการนำระบบ Balanced Scorecard มาใช้เพื่อทำให้ผู้บริการระดับสูงของ British Library สามารถทราบผลการปฏิบัติงานของ British Library ได้ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่ง British Library จะต้องรายงานต่อ British Library Board เป็นประจำในทุกไตรมาส

๓.๒ action plan ของปี ค.ศ.๒๐๐๖/๒๐๐๗¹²⁰

สำหรับการดำเนินการในปี ค.ศ.๒๐๐๖/๒๐๐๗ นั้น British Library ได้กำหนด action plan ไว้ดังนี้

๓.๒.๑ แผนกลยุทธ์ที่ ๑

(๑) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การให้บริการของ Business & IP Centre เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

(๒) จัดตั้ง Reader Registration Office แห่งใหม่ เพื่อรวมงานให้บริการแก่ผู้ใช้บริการทั้งทางด้านการจัดทำบัตรสำหรับผู้ใช้บริการใหม่ การต่ออายุผู้ใช้บริการเดิม รวมตลอดถึงการเป็นจุดที่จะสามารถให้คำแนะนำในการใช้บริการห้องสมุดแก่ผู้ใช้บริการใหม่

๓.๒.๒ แผนกลยุทธ์ที่ ๒

(๑) พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของ digital ตลอดจนวารสารอิเล็กทรอนิกส์

(๒) ดำเนินการจัดทำแถบบันทึกเสียงให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้แล้วเสร็จ

(๓) จัดทำโครงการสืบค้นข้อมูลจดหมายเหตุ (archive) ทาง website ให้แล้วเสร็จ โดยมีเป้าหมายให้มีหน้าของจดหมายเหตุใน website จำนวน ๘๐๐ หน้าภายในสิ้นปี ค.ศ. ๒๐๐๗

(๔) เป็นผู้นำในโครงการ PLANET ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก EU ซึ่งเป็นโครงการในการเก็บรักษาข้อมูลที่อยู่ในรูป digital ในระยะยาว

๓.๒.๓ แผนกลยุทธ์ที่ ๓

(๑) ดำเนินการให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็น Archive และ Manuscript ผ่านทางระบบ Integrated Catalogue และเตรียมการเพื่อให้แถบบันทึกเสียงสามารถค้นหาได้ทางระบบดังกล่าว

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อศึกษาวิธีการในการดำเนินการกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และทำการประเมินการจัดการข้อมูลดังกล่าว

๓.๒.๔ แผนกลยุทธ์ที่ ๔

(๑) เริ่มการก่อสร้างสถานที่ที่จะสามารถเก็บข้อมูลที่ Boston Spa ซึ่งจะทำให้ British Library สามารถเก็บข้อมูลได้มากขึ้นซึ่งสามารถเทียบกับความยาวได้ถึง ๒๖๐กิโลเมตร

(๒) ดำเนินการเพื่อให้การสร้าง British Library Centre for Conservation แล้วเสร็จ

(๓) เผยแพร่ Content Strategy เพื่อปรับปรุงบทบาทของ British Library ในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล และบทบาทของห้องสมุดในการเผยแพร่ข้อมูลด้านศิลปะ มนุษย์ศาสตร์ สังคมวิทยา เทคโนโลยี และเกษตรศาสตร์ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ

๓.๒.๕ แผนกลยุทธ์ที่ ๕

(๑) จัดทำ Library's Diversity Strategy เพื่อเป็นแผนการในการทำให้เจ้าหน้าที่ของ British Library มีทักษะและความสามารถที่หลากหลาย

(๒) สร้างระบบการให้ผลตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อจูงใจทั้งพนักงานใหม่และพนักงานปัจจุบัน

(๓) ขอความเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กร

๓.๒.๖ แผนกลยุทธ์ที่ ๖

สร้างความแข็งแกร่งในทางการเงินของ British Library และกลไกในการดำเนินการของ British Library เพื่อให้ British Library เป็นสถานที่ที่ควรจะได้รับสนับสนุนทางการเงิน

บทที่ ๔

การดำเนินงานและบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาถึงลักษณะ โครงสร้างการดำเนินงาน และการให้บริการของหอสมุดแห่งชาติของไทย ตลอดจนถึงศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติเพื่อเป็นฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การดำเนินงานและบริหารจัดการ British Library และเพื่อเป็นฐานในการจัดทำข้อเสนอแนะในบทต่อไป

๑. ความเป็นมาของหอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติปัจจุบันของไทยเดิม คือ หอพระสมุดวชิรญาณ เดิมตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งแต่เดิมนั้นการบริหารและการให้บริการของหอพระสมุดได้กระทำในรูปแบบของสมาคม และเป็นสโมสรสำหรับสมาชิกเท่านั้น ในปี พ.ศ.๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปได้เสด็จทอดพระเนตรกิจการหอสมุดแห่งชาติอังกฤษและหอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส เมื่อเสด็จนิวัติพระนคร จึงมีพระราชดำริว่า หอพระสมุดวชิรญาณที่ทรงร่วมกันจัดตั้งขึ้นนั้นเป็นหอพระสมุดสำหรับราชสกุล แม้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ ความรู้ยังไม่กว้างขวาง เพราะส่วนมากเป็นสมาชิกและอยู่ในวงแคบ หากขยายกิจการหอพระสมุดออกไปให้เป็น หอสมุดสำหรับปวงชนให้ได้แสวงหาประโยชน์ต่างๆ จากการอ่านหนังสือ ก็น่าจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหอพระสมุดวชิรญาณ เป็นหอสมุดสำหรับพระนครขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๔๘ และพระราชทานนามว่า หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ตามพระสมณนามภิไธยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

หอพระสมุดวชิรญาณนั้นมิได้เป็นหน่วยราชการใดหน่วยราชการหนึ่ง หากแต่เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระบรมราชโองการประกาศจัดการหอพระสมุดวชิรญาณ โดยให้มีสภาพกรรมการเป็นผู้ปกครอง จัดการหอสมุดดังพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ และกรรมการในสภาพกรรมการนั้นได้รับการแต่งตั้งตามพระราชดำริ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งอยู่คนละ ๓ ปี¹²¹ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครได้มีรวบรวมหนังสือที่มีค่าและความสำคัญไว้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังได้วางรากฐานการจัดห้องสมุดตามมาตรฐานสากลหลายประการ เช่น การจัดหมวดหมู่หนังสือ ทำบัตรรายการค้นหนังสือ ทำบรรณานุกรม และการจัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่าต่างๆ จำนวนมาก เป็นต้น ต่อมาได้มีการแยกหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับ

¹²¹ ประกาศจัดการหอพระสมุดวชิรญาณ ให้เป็นหอสมุดสำหรับพระนครรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔

พระนครออกเป็น ๒ หอ คือ หอพระสมุควชิราวุธ ซึ่งเป็นสถานที่เก็บหนังสือฉบับพิมพ์ และหอพระสมุควชิรญาณ ซึ่งเป็นสถานที่เก็บหนังสือตัวเขียนและตู้พระธรรม

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ รัฐบาลจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้น และได้มีการกำหนดให้หอพระสมุคสำหรับพระนคร มีฐานะเป็นกองหนึ่งในกรมศิลปากร และได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อหอพระสมุคสำหรับพระนครเป็นหอสมุคแห่งชาติในเวลาต่อมา

๒. โครงสร้างการดำเนินงานของหอสมุคแห่งชาติ

๒.๑ สถานะและโครงสร้างการบังคับบัญชาของหอสมุคแห่งชาติ

หอสมุคแห่งชาติเป็นหน่วยงานราชการหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากรตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนั้น หอสมุคแห่งชาติจึงมีสถานะเป็นส่วนราชการในฐานะเทียบเท่ากองในสังกัดของกระทรวงวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีได้มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นแต่อย่างใด ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการต่างๆ ของหอสมุคแห่งชาติจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่ใช้บังคับกับส่วนราชการ ดังนี้

(๑) การดำเนินการของหอสมุคแห่งชาติต้องอยู่ภายใต้นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งจะต้องสอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนด¹²²

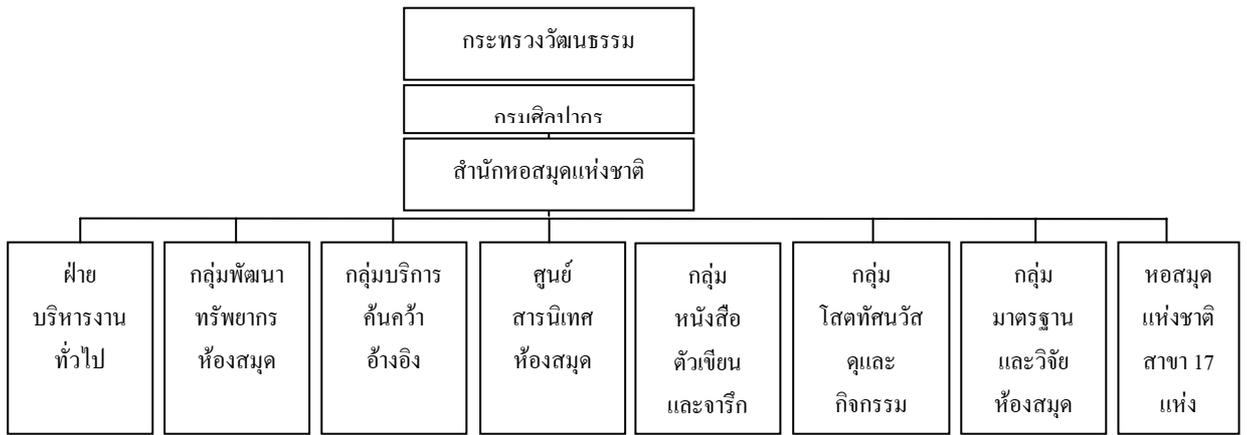
(๒) การบรรจุ แต่งตั้ง และโยกย้ายเจ้าหน้าที่ของหอสมุคแห่งชาติตกอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓) หอสมุคแห่งชาติจะมีได้มีงบประมาณในการบริหารงานของตนเอง หากแต่จะต้องอยู่ภายใต้งบประมาณของส่วนกลางที่จะจัดสรรให้ในแต่ละปีพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒

๒.๒ การแบ่งส่วนงานต่าง ๆ ภายในหอสมุคแห่งชาติ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า หอสมุคแห่งชาติมีสถานะเป็นสำนักเทียบเท่ากับกองในสังกัดของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ดังนั้น แผนภาพของโครงสร้างการบังคับบัญชา ตลอดจนการแบ่งส่วนงานต่าง ๆ ภายในหอสมุคแห่งชาติจึงปรากฏตามแผนภาพดังนี้

¹²² มาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

|

๒.๓ อำนาจหน้าที่ ตลอดจนบทบาทความสำคัญของหอสมุดแห่งชาติที่มีผลต่อการเรียนรู้ของประชาชน

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของสำนักหอสมุดแห่งชาติไว้ดังนี้

๒.๓.๑ ดำเนินการจัดหา รวบรวม และสงวนรักษาทรัพย์สินทางปัญญา วิทยาการ ศิลปกรรมและวัฒนธรรมของชาติในรูปของหนังสือ ตัวเขียน เอกสาร โบราณและจารึก หนังสือตัวพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ผลิตจากในและต่างประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว หอสมุดแห่งชาติมีวิธีการในการจัดหา รวบรวมข้อมูลอยู่ ๕ วิธีด้วยกัน

- (๑) การได้มาซึ่งสิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔
- (๒) การจัดซื้อตามงบประมาณของรัฐบาล
- (๓) การขอรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลจากหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจตามมติคณะรัฐมนตรี
- (๔) การขอรับเป็นอนกนิพนธ์ทางการ
- (๕) การแลกเปลี่ยนในประเทศและต่างประเทศทั้งระดับรัฐบาลกับ

รัฐบาลและระดับห้องสมุดกับห้องสมุดทั่วโลก

๒.๓.๒ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ดำเนินงานด้านเทคนิค วิชาการบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์และเทคโนโลยีสารนิเทศตามหลักมาตรฐานสากล การให้การฝึกอบรมแก่บุคลากร ของหน่วยงาน สถาบันการศึกษาในและต่างประเทศ

๒.๓.๓ ให้บริการการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยแก่ประชาชน เพื่อให้เป็นแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษิตตามอัธยาศัย

๒.๓.๔ เป็นศูนย์ประสานงานระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติ

๒.๓.๕ เป็นศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งประเทศไทย และภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ศูนย์กำหนดและมาตรฐานสากล ประจำหนังสือและวารสาร ศูนย์กำหนด รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสือที่จัดพิมพ์ในประเทศ และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและ ยืมสิ่งพิมพ์ (Interlibrary Loan)

๒.๓.๖ เป็นคลังสิ่งพิมพ์ของชาติ และศูนย์รวมสิ่งพิมพ์ขององค์การสหประชาชาติ และจากอำนาจหน้าที่ที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ สำนักหอสมุดแห่งชาติจึงได้กำหนดหน้าที่และความ รับผิดชอบของส่วนงานต่างๆ ภายในหอสมุดแห่งชาติในลักษณะที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ ดังกล่าว¹²³ และก็ได้สะท้อนออกมาเป็นบริการของหอสมุดแห่งชาติที่จะให้บริการต่อประชาชน อัน ได้แก่

(๑) บริการห้องอ่านหนังสือ

(๒) บริการหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตัวเขียน และตัวจารึก

(๓) บริการสืบค้นหนังสือ วารสาร บทความ ซึ่งรวมทั้งการให้บริการสืบค้นข้อมูล ที่เป็นตัวเขียนและตัวจารึกผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตทาง website ของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งหอสมุด แห่งชาติของประเทศไทยได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสืบค้นข้อมูลมาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๗๔ ภายใต้ความช่วยเหลือขององค์การ UNESCO¹²⁴

(๔) บริการออกเลข ISBN สำหรับหนังสือ จุลสาร ทั้งที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์และ ที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ เพื่อใช้เป็นรหัสเฉพาะตัวของหนังสือแต่ละเล่ม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสะดวก ถูกต้อง รวดเร็วในการสั่งซื้อหนังสือ การยืมคืน การยืมระหว่างห้องสมุด การสืบค้น และการ แลกเปลี่ยนข้อมูล

(๕) บริการข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ (Cataloging in Publication: CIP) ซึ่งได้แก่ การกำหนดรายละเอียดทางบรรณานุกรม เลขหมู่หนังสือ หัวเรื่อง ในหนังสือก่อนการ จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ให้แก่สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์หนังสือ เพื่อนำข้อมูลที่กำหนดไปพิมพ์ไว้หลัง

¹²³ หน้าที่ของส่วนงานต่าง ๆ ภายในหอสมุดแห่งชาติ โปรดดูภาคผนวก ก.

¹²⁴ Siriwongworawat Suwakhon, The National Library of Thailand, The Fine Arts Department, ๒๐๐๐, หน้า ๘๐.

หน้าปกใน (Verso of title page) ของหนังสือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกต่อห้องสมุดต่างๆต่อสำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์จำหน่ายหนังสือและเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย การจัดทำบรรณานุกรม

(๖) บริการฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นการรวบรวมฐานข้อมูลของสิ่งพิมพ์ทั้งหมดในประเทศไทยไว้ที่เดียวกัน โดยในปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติได้ให้บริการข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติทางอินเทอร์เน็ตแล้ว โดยสามารถค้นฐานข้อมูลที่ตีพิมพ์ในปี ๒๕๔๕ ได้

(๗) จัดนิทรรศการและโครงการต่าง ๆ ตลอดปี เพื่อเป็นการกระจายความรู้และวัฒนธรรมสู่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น โครงการหอสมุดแห่งชาติสู่สถานศึกษาและชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน นิทรรศการ “วรรณกรรม...นาฏศิลป์...ดนตรี สมัยรัตนโกสินทร์”¹²⁵ เป็นต้น

ซึ่งเมื่อได้พิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ ตลอดจนบริการของหอสมุดแห่งชาติแล้ว เห็นว่าหอสมุดแห่งชาติมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในสังคม ดังจะเห็นได้จากการเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้บริการแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งในการรวบรวมข้อมูลความรู้ระดับชาติเพราะเป็นหน่วยงานที่จัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสืบค้นถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ อันจำเป็นการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยอีกด้วย ซึ่งนอกจากการเป็นแหล่งข้อมูลดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นบทบาทของหอสมุดแห่งชาติในเชิงรับ (passive) แล้วหอสมุดแห่งชาติยังมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนในเชิงรุก (active) อีกด้วย ซึ่งตัวอย่างสำคัญที่เห็นได้ชัด คือ การจัดนิทรรศการ การอภิปราย บรรยาย สาธิต และจัดการแสดง โดยมุ่งเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชนทั่วไป เยาวชน นิสิต นักศึกษาจากสถาบันองค์กร และหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากบทบาทในการให้ความรู้แก่สาธารณชนแล้ว หอสมุดแห่งชาติยังมีบทบาทในการอนุรักษ์เอกสารภาษาโบราณ หนังสือหายาก รวมทั้งตัวเขียน และตัวจารึกซึ่งไม่สามารถหาได้ที่ไหนได้อีกซึ่งเป็นบทบาทเดียวกับ British Library (จะต่างกันตรงที่หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยมิได้เป็นสื่อกลางในการพัฒนาวิธีการในการอนุรักษ์ หรือรักษาข้อมูลเหมือน British Library) ซึ่งดูเหมือนกับว่า หอสมุดแห่งชาติจะทำหน้าที่เป็นสถานที่เก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุด้วยประการหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ตามขอบอำนาจหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติแล้ว หอสมุดแห่งชาติมิได้ทำหน้าที่หลักเป็นที่เก็บรวบรวมเอกสารจดหมายเหตุแต่อย่างใด หากแต่ทางการได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาอีกหน่วยงานหนึ่งเพื่อทำหน้าที่รวบรวมเอกสารจดหมายเหตุไว้โดยเฉพาะซึ่งได้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งที่แยกต่างหากจากสำนักหอสมุดแห่งชาติ

125 หอสมุดแห่งชาติ, กิจกรรมในรอบปี, http://www.nlt.go.th/th_event_year.htm

แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งจะได้มีการกล่าวถึงการดำเนินงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติในรายละเอียดในส่วนต่อไป

๓. การบริหารจัดการหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ในส่วนนี้จะได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อที่จะให้ทราบว่าบทบาทหน้าที่และความสำคัญของหอจดหมายเหตุแห่งชาติมีความแตกต่างจากบทบาทหน้าที่และความสำคัญของหอสมุดแห่งชาติอย่างไร

๓.๑ ความเป็นมาของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

โดยเหตุที่จดหมายเหตุเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการสงวนรักษาไว้¹²⁶ ซึ่งเอกสารดังกล่าวรวมไปถึงบันทึกเหตุการณ์สำคัญ บันทึกการเดินทางของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญ เอกสารของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชนที่มีคุณค่าทางการบริหาร การเงิน กฎหมายที่ควรได้รับการเก็บและรักษาไว้¹²⁷ รัฐบาลไทยจึงได้ตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาเอกสารจดหมายเหตุดังกล่าว ซึ่งได้แก่ “หอจดหมายเหตุแห่งชาติ”

แม้ว่าหอจดหมายเหตุแห่งชาติจะได้รับการแต่งตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.๒๔๕๕ ก็ตาม แต่แนวความคิดในเกี่ยวกับการจัดการจดหมายเหตุของประเทศไทยนั้นมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของมหาดเล็กในการทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ต่างๆ แล้วเก็บไว้ที่หอหลวง¹²⁸ ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการตั้งกองจดหมายเหตุขึ้นเป็นครั้งแรกเพื่อทำหน้าที่จดเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้น และในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการตั้งแผนกจดหมายเหตุในหอสมุดวชิรญาณ เพื่อเก็บรักษาเอกสารราชการทั้งในอดีตและในปัจจุบัน จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีการจัดตั้งกองจดหมายเหตุแห่งชาติขึ้นให้อยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร เพื่อให้มีหน้าที่ในการเก็บรักษาเอกสารราชการที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางการวิจัย โดยคัดเลือกและรวบรวมเก็บรักษาเอกสารการบริหารงานจากส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์ร่วมสมัยอันมีความสำคัญควรค่าแก่การบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์และให้บริการค้นคว้าวิจัยในเอกสารประวัติศาสตร์ดังกล่าว¹²⁹ ทั้งนี้ ในการจัดตั้งกองจดหมายเหตุดังกล่าวนี้ ได้มีการโอน

126 ชลธิชา สุทธินิรันดร์กุล, จดหมายเหตุ : การจัดและบริหาร, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔, หน้า ๓.

127 สมสรวง พฤติกุล, หลักและแนวปฏิบัติงานจดหมายเหตุสำหรับภาครัฐและเอกชน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๓๙, หน้า ๒-๓.

128 ทรงสรรค์ นิลกำแหง, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔ หน้า ๑๖.

129 ชลธิชา สุทธินิรันดร์กุล, อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ ๑๑๘ หน้า ๑๗.

งานแผนกบันทึกเหตุการณ์มาอยู่ในกองนี้ และได้มีการจัดตั้งแผนกเอกสารสำคัญขึ้นเพื่อรับโอนเอกสารจากแผนกจดหมายเหตุของหอพระสมุดสำหรับพระนคร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ได้มีการโอนเอกสารโบราณทั้งหมด แต่เอกสารบางประเภท เช่น เอกสารหมายรับสั่งซึ่งมีลักษณะเป็นสมุดไทย (สมุดข่อย) ก็ยังคงอยู่ในแผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก หอสมุดแห่งชาติ¹³⁰

๓.๒ อำนาจหน้าที่ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติไว้ดังนี้

๓.๒.๑ ศึกษา ค้นคว้า และวางระบบ เพื่อการรวบรวมเอกสารจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎหมาย ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๓.๒.๒ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และประเมินคุณค่าเพื่อการจัดเก็บ รักษา การพัฒนา การอนุรักษ์ การเผยแพร่ และการให้บริการเอกสารจดหมายเหตุ

๓.๒.๓ ดำเนินงานด้านหอจดหมายเหตุเฉพาะ ได้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และหอจดหมายเหตุบุคคลสำคัญของชาติ

๓.๒.๔ บันทึกเหตุการณ์สำคัญของชาติที่เกิดขึ้นในและต่างประเทศ

๓.๒.๕ ดำเนินการเกี่ยวกับหอภาพยนตร์แห่งชาติ

๓.๒.๖ เป็นศูนย์ข้อมูล และศูนย์ประสานงานจดหมายเหตุทั้งในและต่างประเทศ

๓.๒.๗ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

๓.๓ เป้าหมายของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ¹³¹

หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติดังนี้

๓.๓.๑ บุคลากรขององค์กรมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ทุ่มเทศปัญญาในการปฏิบัติหน้าที่ ปกป้องคุ้มครองเอกสารสำคัญซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ยืนยาว คงคุณค่าของความเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติ

นอกจากนี้ บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศและเป็นผู้นำในการดำเนินงานจดหมายเหตุที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนทั้งในและต่างประเทศ

130 ทรงสรรค์ นิลกำแหง, อ่างแล้ว เชียงธรรมที่ ๑๒๐ หน้า ๑๙.

131 หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, <http://www.nat.go.th/>

๓.๓.๒ หน่วยงานเจ้าของเอกสารตระหนักถึงความสำคัญของเอกสารของหน่วยงาน และเชื่อมั่น ศรัทธาในความเป็นมืออาชีพของหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่จะช่วยคุ้มครอง ดูแล เอกสารของหน่วยงานให้คงอยู่สมบูรณ์ ยืนยาวตลอดไป

๓.๓.๓ สาธารณชนซาบซึ้งในคุณค่าของเอกสารจดหมายเหตุ ให้ความสนับสนุน การดำเนินงานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหอจดหมายเหตุดังกล่าวข้างต้น หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้ กำหนดภารกิจที่จะต้องปฏิบัติไว้ดังนี้

(๑) แสวงหา รวบรวม ประเมินคุณค่า เก็บรักษา อนุรักษ์ และให้บริการเอกสาร สำคัญของชาติ

(๒) ศึกษา ค้นคว้าและวิจัยทางวิชาการจดหมายเหตุ เพื่อการพัฒนาและเผยแพร่ เอกสารสำคัญของชาติ

(๓) บันทึกเหตุการณ์สำคัญของชาติที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศไว้เป็น หลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของชาติ

(๔) แสวงหา รวบรวม ประเมินคุณค่า เก็บรักษา อนุรักษ์และให้บริการภาพยนตร์ ไทย

(๕) ดำเนินงานจดหมายเหตุในส่วนภูมิภาค

(๖) เป็นศูนย์กลางความร่วมมือเกี่ยวกับกิจการจดหมายเหตุทั้งในประเทศและ ระหว่างประเทศ

(๗) เป็นศูนย์รับฝากเก็บเอกสารสำคัญของส่วนราชการ

(๘) เป็นศูนย์ให้บริการสารนิเทศจดหมายเหตุ

(๙) เผยแพร่กิจกรรมจดหมายเหตุ

(๑๐) นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานจดหมายเหตุ

๓.๔ การดำเนินการของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

โดยเหตุที่หลักการในการจัดการเกี่ยวกับเอกสารจดหมายเหตุคือการรวบรวมเอกสารที่สำคัญและสิ้นกระแสการใช้แล้วเข้ามาเก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นทรัพย์สินอันจะสะท้อนถึงความรู้ ความคิด เหตุการณ์ ประสบการณ์อันจะสะท้อนถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประวัติศาสตร์ และความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ¹³² นอกจากนี้ ยังใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาและเป็นหลักฐานอ้างอิงในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งอาจจะมีมีความสำคัญในการวางแผนการดำเนินงานทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศได้ในอนาคต¹³³ ซึ่งสะท้อนออกมาในแง่มุมของวิธีการในการจัดเก็บเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่จะต้องมีการประเมินเอกสารดังกล่าวก่อนว่าเป็นเอกสารที่มีคุณค่าสมควรที่จะจัดเก็บหรือไม่ ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหน้าที่ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติอื่น ได้แก่นักจดหมายเหตุแห่งชาติจะต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการวิเคราะห์จำแนกประเภทข้อมูล (Classification and Description) และการสงวนรักษา (Preservation)¹³⁴ และนักจดหมายเหตุแห่งชาติก็จะเป็นผู้เข้าไปร่วมพิจารณาเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐเจ้าของเอกสารเพื่อคัดเลือกและประเมินคุณค่าเอกสารที่สมควรเก็บรักษา โดยหน่วยงานของรัฐเองก็มีหน้าที่ตามกฎหมาย (อันได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐) ที่จะต้องส่งมอบเอกสารประวัติศาสตร์ให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติเมื่อครบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการการจัดหาจดหมายเหตุแห่งชาติ กล่าวคือ หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลข่าวสารทุกเรื่องก่อนที่จะมีการทำลาย เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่ามิได้ถูกทำลายทิ้งไปก่อน¹³⁵

๔. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ

โดยเหตุที่หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยเป็นเพียงหน่วยงานราชการหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งมีได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น ดังนั้น จึงมิได้มีกฎหมายฉบับใดที่กำหนดเกี่ยวกับการบริหารงานหรือการดำเนินการของหอสมุดแห่งชาติไว้โดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากการดำเนินการงาน British Library ที่จัดตั้ง

132 สมสรวง พุดติกุลอั้งแล้ว เชียงอรธที่ ๑๒๖ หน้า ๗-๘.

133 หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๕๐ ปี หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร:บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๕, หน้า ๕.

134 กรมศิลปากร, วิชาการพื้นฐานการบริหารและจัดการงานจดหมายเหตุ, กรุงเทพมหานคร:บริษัท เซเว่นพริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒, หน้า ๔-๕.

135 สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, คู่มือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอเดียสแควร์, สิงหาคม ๒๕๔๕, หน้า ๓๘.

ขึ้นโดยอำนาจของกฎหมาย และกฎหมายดังกล่าวก็ได้กำหนดโครงสร้างการดำเนินงานของ British Library ไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า มีกฎหมายบางฉบับที่พอจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งสามารถจำแนกได้ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

๔.๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติในฐานะที่เป็นส่วนราชการแห่งหนึ่ง

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยเป็นเพียงหน่วยงานราชการหน่วยงานหนึ่ง ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นหน่วยราชการส่วนกลาง ดังนั้น การดำเนินงานหอสมุดแห่งชาติจึงต้องเป็นไปตามกฎหมายกลางที่กำกับดูแลการดำเนินการของส่วนราชการอื่น เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ.๒๕๐๒ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นต้น ซึ่งจะมีรายละเอียดเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังกล่าว และจะไม่กล่าวถึงในที่นี้

๔.๒ กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์เข้าสู่การดูแลของหอสมุดแห่งชาติ

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่ให้อำนาจแก่หอสมุดแห่งชาติในการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่การเก็บรักษาของหอสมุดชาตินั้นมีเพียงกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ ซึ่งประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๘๔ เท่านั้น ที่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวไว้ แต่โดยเหตุที่กฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ดังกล่าวได้ถูกตราขึ้นโดยมิได้มุ่งเน้นอำนาจหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติเป็นหลัก หากแต่มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุม ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ซึ่งจะเห็นได้จากบทบัญญัติส่วนใหญ่ในกฎหมายดังกล่าวจะเน้นการควบคุมผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวจะต้องเข้ามาในระบบโดยต้องได้รับอนุญาตจากทางการก่อน¹³⁶ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่ป้องกันมิให้มีการพิมพ์ หรือ โฆษณาหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังจะเห็นได้จากกรให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์มีอำนาจสั่งห้ามการขายหรือแจกสิ่งพิมพ์นั้น รวมทั้งมีอำนาจยึดสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์นั้นด้วย¹³⁷

ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่หอสมุดชาตินั้น มีเพียงการกล่าวไว้ในมาตรา ๒๐ และมาตรา ๓๒ เท่านั้น กล่าวคือ ทั้งสองมาตราดังกล่าวกำหนดให้ผู้โฆษณาส่งสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักรจำนวนสองฉบับให้กับหอสมุดแห่งชาติภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พิมพ์เสร็จโดยไม่คิดราคาและค่าส่ง นอกจากนี้ ผู้โฆษณาส่งหนังสือพิมพ์จำนวนสองฉบับ

136 มาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔

137 มาตรา ๙ และมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔

ให้กับหอสมุดแห่งชาติในวันที่โฆษณา¹³⁸ ซึ่งหากผู้โฆษณาไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องระวางโทษปรับไม่เกินสิบสองบาท¹³⁹ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติใดที่กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่าให้หอสมุดมีอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการใดในกรณีที่ผู้โฆษณาไม่ส่งสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ให้หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งในประเด็นนี้จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติต่อไป

๔.๓ กฎหมายที่คุ้มครองบรรณารักษ์ของห้องสมุดในการทำงานอันมีลิขสิทธิ์

สืบเนื่องจาก ในบางกรณี หอสมุดแห่งชาติอาจไม่สามารถจัดหาหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญและควรค่าแก่การเก็บรักษาด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณาไม่ได้ส่งสิ่งพิมพ์หรือหนังสือดังกล่าวให้ตามที่กฎหมายกำหนด และหอสมุดแห่งชาติไม่สามารถหาหนังสือดังกล่าวได้จากที่ใดอีก หรือหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ดังกล่าวมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการ จึงมีความจำเป็นที่บรรณารักษ์ของหอสมุดจำเป็นต้องจัดทำสำเนาของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ดังกล่าวซึ่งอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของผลงาน แต่จากการศึกษาพบว่าตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองแก่บรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งรวมถึงหอสมุดแห่งชาติไว้แล้วว่า หากการดำเนินการดังกล่าวนั้นเป็นการทำเพื่อใช้ในหอสมุด หรือทำใช้งานบางตอนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยและศึกษา และการทำซ้ำดังกล่าวมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร¹⁴⁰ การดำเนินการดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

๕. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ

เมื่อได้ทราบถึงโครงสร้างการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติแล้ว ในส่วนนี้จะได้วิเคราะห์ว่ามีปัจจัยใดที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อจะได้เป็นฐานในการนำเสนอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในบทต่อไป

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติมีดังนี้

๕.๑ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างการบังคับบัญชา

138 มาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

139 มาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

140 มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

โดยเหตุที่ หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยเป็นส่วนราชการ และอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลส่วนราชการ ระบบการบริหารงานและการบังคับบัญชาจึงยังอยู่ในลักษณะขององค์กรขนาดใหญ่ (bureaucracy) กล่าวคือ มีสายบังคับบัญชาหลายชั้นตอน และทุกอย่างก็กลับไปสู่การตัดสินใจของบุคคลเพียงคนเดียวคือรัฐมนตรี ในลักษณะของสามเหลี่ยมพีระมิด¹⁴¹ ซึ่งทำให้เกิดการล่าช้าในการตัดสินใจ

ดังนั้น แม้ว่าจะได้มีการกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหอสมุดแห่งชาติ เช่นการวางแผนพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติของหอสมุดแห่งชาติ การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานและการพัฒนาบุคลากรของหอสมุดแห่งชาติ ก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวก็จะต้องผ่านขั้นตอนตามสายบังคับบัญชาจนถึงระดับของรัฐมนตรี เพราะเหตุว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของสำนักหอสมุดแห่งชาติตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ จึงทำให้เกิดการล่าช้า และยากที่จะประสบความสำเร็จได้

๕.๒ ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความสำคัญแก่หอสมุดแห่งชาติในการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลยังมิได้ให้ความสำคัญแก่บทบาทของหอสมุดแห่งชาติในการเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนแต่อย่างใด ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ แม้ว่ากฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ จะได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของสำนักหอสมุดแห่งชาติไว้ดูเสมือนว่าหอสมุดแห่งชาติจะมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนก็ตาม และแม้ว่าแผนบริหารราชการแผ่นดิน ปี พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑ ซึ่งออกตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ จะได้กำหนดให้มีการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ โดยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์หลักหนึ่งในเก้าประการที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก¹⁴² โดยกลยุทธ์หลักในประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดให้มีการสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้¹⁴³ ซึ่งอาจจะดูเหมือนว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่บทบาทของหอสมุดแห่งชาติก็ตาม แต่แผนบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าว

141 วรเดช จันทรส, ปรัชญาของการบริหารภาครัฐ, คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี, พ.ศ.๒๕๓๙ หน้า ๔๐.

142 แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑ หน้า ๕, ๖ และ ๗

143 เพ็งอ่าง หน้า ๒๑

กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพในกลยุทธ์หลักในประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่ง หอสมุดแห่งชาติมิได้เป็นส่วนราชการในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จึงไม่สามารถนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้กับหอสมุดแห่งชาติได้

๕.๒.๒ เมื่อพิจารณาในส่วนของประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับกระทรวง วัฒนธรรมที่หอสมุดแห่งชาติสังกัดอยู่แล้ว เห็นว่า เน้นเฉพาะการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีได้ กล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติแต่อย่างไร

๕.๒.๓ นอกจากนี้ แม้จะมีกฎหมายกล่าวถึงบทบาทของห้องสมุดต่อการเป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ โดยได้บัญญัติ ไว้ในมาตรา ๒๕ ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุก รูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ” แต่โดยเหตุที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็น รัฐมนตรีที่มีอำนาจรักษาการตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งมีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และ ประกาศเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ประกอบกับกฎหมายมิได้กล่าวถึงหอสมุดแห่งชาติไว้ โดยเฉพาะดังนั้น จึงไม่น่าจะสามารถนำกฎหมายดังกล่าวมาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาและปรับปรุง หอสมุดแห่งชาติได้

๕.๓ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจตามกฎหมายในการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ความดูแลของ หอสมุดแห่งชาติ

ในปัจจุบัน แม้ว่าหอสมุดแห่งชาติจะมีวิธีการรวบรวมข้อมูลและสิ่งพิมพ์ต่างๆ เข้ามาอยู่ใน ความดูแลของหอสมุดแห่งชาติเพื่อให้ประชาชนได้ค้นคว้าและศึกษาซึ่งหอสมุดแห่งชาติได้มุ่งเน้น ถึงทั้งคุณภาพและปริมาณนั้น ได้อยู่หลายวิธีดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ประเด็นที่สำคัญที่ยังเป็นปัญหา และอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูลก็คือข้อกำหนดและวิธีการบังคับตามกฎหมายในการให้ผู้ผลิต สิ่งพิมพ์ส่งข้อมูลให้หอสมุดแห่งชาติ

หากพิจารณาในบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์แล้ว แม้จะดูเหมือนว่าเป็นบท บังคับให้ผู้โฆษณาส่งสิ่งพิมพ์และหนังสือให้แก่หอสมุดแห่งชาติก็ตาม เพราะมีบทปรับทางอาญาที่ บังคับแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากค่าปรับที่บังคับแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามมีจำนวนเพียง ไม่เกินสิบ สองบาทเท่านั้น ซึ่งถือว่ามิมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าของสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ใน ปัจจุบัน ดังนั้น จำนวนอัตราค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงไม่มีผลเป็นการข่มขู่หรือข่มขู่ผู้ที่

จะปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวตามทฤษฎีอรรถประโยชน์¹⁴⁴ ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการ ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติก็คือ สำนักพิมพ์บางแห่ง หรือผู้จัดพิมพ์บางคนไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น หนังสือหรือสิ่งพิมพ์บางฉบับที่ควรจะปรากฏในหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งถ้าหอสมุดแห่งชาติไม่มีงบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ดังกล่าว ประชาชนก็ไม่สามารถที่จะเข้าค้นคว้าหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ดังกล่าวได้¹⁴⁵

นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังมีได้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ข้อมูลที่ผู้โฆษณาจะต้องส่งให้แก่หอสมุดแห่งชาติที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวยังคงครอบคลุมเฉพาะที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ไม่รวมถึงข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ (ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อบันทึกข้อมูลประการอื่น เช่น CD-ROM หรือ DVD-ROM) ทำให้ผู้ที่ผลิตข้อมูลที่มีอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่หอสมุดแห่งชาติ

๕.๔ ปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเอกสารจดหมายเหตุ

เหตุ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยมีบทบาทประการหนึ่งคือการเก็บรักษาเอกสารโบราณ ทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเขียนหรือสิ่งพิมพ์ โดยได้จัดตั้งกลุ่มหนังสือ ตัวเขียน และตัวจารึกไว้เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว เอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอันถือได้ว่าเป็นจดหมายเหตุ ซึ่งมีผลทำให้หอสมุดแห่งชาติทำหน้าที่ในการเป็นหอจดหมายเหตุด้วย และจากการพิจารณาหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึกแล้ว เห็นว่า มีหน้าที่ในลักษณะเดียวกับหน้าที่ของนักจดหมายเหตุแห่งชาติ ดังนั้น จึงดูเหมือนว่าบทบาทหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาตินั้นมีบางส่วนที่ทับซ้อนกันอยู่

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าหอจดหมายเหตุแห่งชาตินั้น ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเก็บรักษาหนังสือราชการเป็นสำคัญ¹⁴⁶ ซึ่งแม้ประเทศไทยจะไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ โดยเฉพาะ แต่ก็สามารถตีความได้จากวิวัฒนาการความเป็นมาของหอจดหมายเหตุแห่งชาติและจาก

144 ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, (กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, ๒๕๕๓) หน้า ๗๓.

145 ประพันธ์สาส์น, http://www.praphansarn.com/new/c_lift/detail.asp?ID=191 ๙ ธันวาคม ๒๕๔๙

146 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ตรัสว่า “เราหาหนังสือหลักฐานทางราชการในสมัยก่อน ๆ ลำบากอยู่แล้ว ฉะนั้น ถ้าเริ่มต้นเสียแต่บัดนี้ ในเวลาอีก ๑๐๐-๒๐๐ ปี เด็ก ๆ จะแต่งหนังสือเรื่องอะไรก็หาหลักฐานได้จากหอนี้ ไม่ต้องลำบากเหมือนคนชั้นพ่อ...ส่งไปตามกระทรวงว่าหนังสืออะไรที่พ้น ๒๕ ปีแล้ว ให้ส่งเข้าหอนี้...” หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๕๐ ปี หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร:บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๕, หน้า ๖.

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ จะต้องส่งเอกสารให้แก่หอจดหมายเหตุเมื่อพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากเป็นไปตาม แนวทางดังกล่าว เอกสารจดหมายเหตุที่หอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุเก็บรักษาจะแยก ต่างหากจากกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการจัดตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติขึ้นในภายหลังจากที่ได้มี การจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ก็ได้มีการโอนเอกสารโบราณบางส่วนที่จาก หอสมุดแห่งชาติมาไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำให้เริ่มเกิดความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของ ทั้งสององค์กรดังกล่าว ประกอบกับในขณะที่กระทรวงวัฒนธรรมอยู่ในระหว่างการยกร่าง พระราชบัญญัติหอจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ขึ้น เพื่อคุ้มครองจดหมายเหตุแห่งชาติ จดหมาย เหตุ ตลอดจนจัดวางระบบการรวบรวมจดหมายเหตุแห่งชาติ จดหมายเหตุ เพื่อป้องกันมิให้จดหมาย เหตุดังกล่าวถูกทำลาย ซึ่งในร่างกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้จดหมายเหตุที่อยู่ในความรับผิดชอบ ของหอจดหมายเหตุนั้นครอบคลุมถึงเอกสารทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน ซึ่ง จะมีผลทำให้บทบาทหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาตินั้นมีบางส่วนที่ทับ ซ้อนกัน อย่าง ชัด เจน และ อาจ จะ เกิด ปัญ หาร าก บั ผู้ ที่ ตี ่อ ง การ ค ้น ค ว ่า วิ จั ย ี่ จะสามารถหาเอกสารจดหมายเหตุได้จากหน่วยงานใด

๖.ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้กระทรวงวัฒนธรรมได้มีแนวความคิดที่จะยกร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. ขึ้น เพื่อให้มีกระบวนการทางกฎหมายที่จะมารองรับการดำเนินการของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่ง กระทรวงวัฒนธรรมเห็นว่า การกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยหอสมุดแห่งชาติ จะเป็นประโยชน์แก่ ประชาชนทั่วไปที่จะได้เข้าถึงแหล่งความรู้หรือได้รับการเพิ่มพูนสติปัญญา เพื่อพัฒนาคุณภาพของ ประชาชนยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนผู้พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์ในธุรกิจ หรือการ ดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือภายในประเทศให้แพร่หลายและมีระบบเพื่อการค้นหาข้อมูลและ เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศได้อย่างทั่วถึง โดยขณะนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวอยู่ในระหว่างการ พิจารณาของกระทรวงวัฒนธรรม และอยู่ในระหว่างการระดมความคิดเห็นจากประชาชน

เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ถูกแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ได้แก่

(๑) หอสมุดแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ โดยกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติมีบทบาทในการ เป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม คลังพิสูจน์ และเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากร ทางปัญญา หรือภูมิปัญญาของชาติ เอกสารโบราณ ทรัพยากรสารสนเทศ และสิ่งพิมพ์ที่ได้รับตาม พระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น รวมทั้งการบริหารจัดการ จัดระบบ จัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ

ให้บริการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า บริการจัดทำสำเนา ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชาติ¹⁴⁷ นอกจากนี้ยังได้กำหนดหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติไว้¹⁴⁸ ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกับหน้าที่ของสำนักหอสมุดแห่งชาติในปัจจุบันที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงแบ่งส่วนงานกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕

(๒) คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ โดยในร่างกฎหมายฉบับนี้ได้จัดตั้งคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติขึ้นจำนวนไม่เกิน ๑๘ คน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน และประกอบไปด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น ปลัดกระทรวงต่างๆ นายกษมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ผู้แทนหอสมุดจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหรือเอกชน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม¹⁴⁹ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะ ให้ความเห็น หรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบตลอดจนเสนอแนะนโยบายและแผนการบริหารงานเพื่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานสารสนเทศทางวิชาการ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตามผลการดำเนินงานด้านหอสมุดแห่งชาติ และงานด้านสารนิเทศแห่งชาติ รวมถึงการกำหนดให้มีมาตรฐานเพื่อการฝึกอบรมบุคลากรด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในกฎหมายนี้ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย¹⁵⁰

(๓) การบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้พิมพ์และผู้โฆษณาตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ต้องส่งสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักรจำนวนไม่น้อยกว่าสองเล่มหรือสองฉบับ แล้วแต่กรณี ให้แก่สำนักหอสมุดแห่งชาติภายในกำหนดสามสิบวัน¹⁵¹ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้รวมถึงข้อมูลที่มีได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ด้วย¹⁵² นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติในการออกเลข ISBN¹⁵³ ซึ่งปัจจุบันก็เป็นหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติในการดำเนินการดังกล่าวอยู่แล้ว และก็ยังได้กำหนดให้อำนาจแก่อธิบดีกรมศิลปากรในการซื้อข้อมูล

147 มาตรา ๕ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

148 มาตรา ๗ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

149 มาตรา ๘ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

150 มาตรา ๙ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

151 มาตรา ๑๔ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

152 มาตรา ๑๕ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

153 มาตรา ๑๖ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

หนังสือ หรือเอกสารที่หายาก¹⁵⁴ รวมถึงการกำหนดหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติที่จะต้องเป็นผู้พิจารณาว่าข้อมูลใดมีความสำคัญระดับชาติที่จะต้องเก็บรักษาไว้¹⁵⁵

(๔) กองทุนหอสมุดแห่งชาติ ก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามร่างกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งถือได้ว่าแตกต่างจากระบบเดิมที่อาศัยงบประมาณของรัฐบาลตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณแต่เพียงอย่างเดียว โดยกองทุนดังกล่าวจะประกอบไปด้วยเงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงินจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี เงินค่าบริการอื่นๆ เงินบริจาค ผลประโยชน์ที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือนิติกรรมอื่น ประการสำคัญคือเงินหรือทรัพย์สินที่กองทุนได้มาไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดิน¹⁵⁶ โดยมีคณะกรรมการกองทุนที่มีอธิบดีกรมศิลปากรเป็นประธาน¹⁵⁷ มีอำนาจในการบริหารกองทุน และใช้จ่ายเงินกองทุนดังกล่าว¹⁵⁸ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง¹⁵⁹

(๕) บทกำหนดโทษ โดยในร่างกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณาที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนี้

154 มาตรา ๑๘ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

155 มาตรา ๑๙ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

156 มาตรา ๒๒ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

157 มาตรา ๒๓ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

158 มาตรา ๒๔ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

159 มาตรา ๒๕ ของร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ห้องสมุดแห่งชาติของสหราชอาณาจักร (British Library) ถือเป็นสถาบันที่จัดได้ว่าเป็นหอสมุดแห่งชาติที่สามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารงานให้แก่หอสมุดแห่งชาติของประเทศอื่นๆ ได้ ทั้งนี้ เนื่องด้วยปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยทางด้านข้อกฎหมายอันได้แก่ British Library Act ๑๙๗๒ และ Legal Deposit Library ๒๐๐๓ ที่มีส่วนสำคัญในการเอื้อให้ British Library สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดแข็ง (Strength Point) ของ British Library ที่น่าจะสามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้ นอกจากการตรากฎหมายเพื่อยกสถานะของ British Library แล้ว ก็คือ การมีโครงสร้างการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ (British Library Board) ที่รับผิดชอบในการบริหารงานของ British Library นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการชุดต่างๆ เช่น Advisory Council, Audit Committee ขึ้นมาเพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบการทำงานของ British Library Board ซึ่งจะเห็นได้ว่าจุดแข็งดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ British Library สามารถดำเนินงานเพื่อให้ห้องสมุดมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการที่ British Library Board ซึ่งได้ถูกกำหนดในกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ “ควบคุมและจัดการ British Library ในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง ศึกษา เป็นแหล่งรวบรวมฐานข้อมูลของสิ่งพิมพ์ (bibliographical) และเป็นแหล่งให้บริการข้อมูล” มีอำนาจอย่างเต็มที่ที่จะกำหนดทิศทางการบริหารงานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือแผนกลยุทธ์ประจำปี ค.ศ.๒๐๐๕-๒๐๐๘ ที่สะท้อนแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในส่วนในเรื่องธรรมาภิบาลนั้น ก็เป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งที่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นหน่วยงานที่แยกออกจากส่วนราชการ โดย British Library จะต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้งในด้านของความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) กล่าวคือ ในแต่ละปี British Library จะได้รับการตรวจสอบจาก Audit Committee และ National Audit Office นอกจากนี้ ยังต้องรายงานต่อสภาอีกด้วย

จุดเด่นที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ การคุ้มครองสวัสดิภาพของพนักงานโดยการทำในรูปแบบของนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดของ British Library ว่าให้ความสำคัญแก่พนักงานในทุกระดับในฐานะของทรัพยากรอันมีค่าขององค์กร

ในส่วนของหอสมุดแห่งชาติของไทยนั้น แม้ว่าจะมีบทบาทหน้าที่ไม่ต่างไปจาก British Library มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปค้นคว้า ศึกษา และวิจัย และจุดที่เหมือนกับ British Library อีกประการหนึ่งก็คือ หอสมุดแห่งชาติไม่ได้ทำหน้าที่ในการเก็บรักษาเอกสาร ข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ของทางการ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวตกอยู่กับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ แต่จุดต่างที่สำคัญอย่างยิ่งคือ หอสมุดแห่งชาติของไทยเป็นเพียงแค่หน่วยงานราชการหน่วยงานหนึ่งในระดับกองที่อยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และการเป็นเพียงส่วนราชการในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมนี้ก็ได้อำนาจให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานอยู่หลายประการ เช่น มีโครงสร้างการบังคับบัญชาหลายระดับ ไม่มีกฎหมายให้อำนาจหอสมุดแห่งชาติในการดำเนินงานไว้โดยเฉพาะ รวมตลอดจนการดำเนินการต่างๆ จะต้องรอนโยบายของรัฐบาล ซึ่งน่าจะเป็นอุปสรรคประการสำคัญที่ทำให้หอสมุดแห่งชาติไม่มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง จนทำให้หอสมุดแห่งชาติไม่สามารถที่จะดำเนินการใดๆ อันจะมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างเต็มที่

แม้กระทรวงวัฒนธรรมจะอยู่ระหว่างการยกร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. ... ขึ้นเพื่อให้การดำเนินการของหอสมุดแห่งชาติมีกฎหมายรองรับก็ตาม แต่จากเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ ปรากฏว่ามีได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติไว้แตกต่างจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิได้มีบทบัญญัติใดในร่างฯ ที่กำหนดให้สอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑ ที่ว่าจะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติของไทย โดยนำแนวทางการบริหารจัดการ British Library มาเป็นแนวทาง พร้อมทั้งได้วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. ... ไปในขณะเดียวกัน ดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยเสนอว่า ควรแก้ไขบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติมีสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมาย และแยกต่างหากจากส่วนราชการอื่น

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ มิได้มีบทบัญญัติใดที่รองรับสถานะทางกฎหมายของหอสมุดแห่งชาติว่าให้หอสมุดแห่งชาติเป็นองค์กรที่แยกต่างหากจากส่วนราชการอื่น ดังนั้น แม้ว่าร่างกฎหมายดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้ หอสมุดแห่งชาติก็ยังคงมีสถานะเป็นหน่วยราชการหน่วยงานหนึ่งที่ยังอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของอธิบดีกรมศิลปากร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และแม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่บริหารงานของหอสมุดแห่งชาติ แต่โดยเหตุที่คณะกรรมการดังกล่าวมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน นอกจากนี้ คณะกรรมการดังกล่าวมิได้มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารงาน หากแต่เป็นเพียงผู้เสนอแนะนโยบายต่อรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีเท่านั้น จึงทำให้เห็นว่า โครงสร้างการบังคับบัญชาของหอสมุดแห่งชาติจึงมิได้เปลี่ยนไปจากเดิมในสาระสำคัญ ดังนั้น การเพิ่มคณะกรรมการเข้าอยู่ในโครงสร้าง

การบังคับบัญชาของหอสมุดแห่งชาติ ก็ไม่น่าจะมีผลทำให้ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ลดลงแต่อย่างใด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับความล่าช้าที่เกิดขึ้นจากการที่หอสมุดแห่งชาติเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม คือ การกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติเป็นองค์ของรัฐที่แยกต่างหากจากส่วนราชการ และให้มีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งจะมีผลทำให้หอสมุดแห่งชาติมีความเป็นอิสระ (Independence) ทั้งในด้านการบริหารงานและในด้านงบประมาณมากขึ้นอันจะทำให้การดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถดำเนินการตัดสินใจในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ควรจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายว่าคณะกรรมการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ไม่ควรจะอยู่ภายใต้การครอบงำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้การดำเนินงานมีอิสระรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานของหอสมุดแห่งชาติเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากความเป็นอิสระในด้านของโครงสร้างการบังคับบัญชาดังที่ได้กล่าวแล้ว ความเป็นอิสระในด้านบุคลากรก็เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นผลตามมา กล่าวคือ เมื่อหอสมุดแห่งชาติมิได้เป็นส่วนราชการแล้ว การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง โยกย้ายเจ้าหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติก็ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนอีกต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้หอสมุดแห่งชาติสามารถที่จะคัดเลือกพนักงานได้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถที่จะนำวิธีการในการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานใหม่ๆ เช่น Competency Base Management มาใช้ได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนด

อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติมีอิสระในการดำเนินการก็มิได้หมายความว่าหอสมุดแห่งชาติจะสามารถดำเนินการใดๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด หากแต่ถูกจำกัดไปด้วยวัตถุประสงค์และบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และสิ่งที่จะเป็นเครื่องมือที่จะควบคุมการดำเนินการของคณะกรรมการได้ก็คือความโปร่งใสตรวจสอบได้ (Transparency) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) ซึ่งสามารถสะท้อนออกมาในรูปแบบของการที่หอสมุดแห่งชาติจะต้องจัดทำรายงานเพื่อให้ทางการเข้าตรวจสอบได้ ตลอดจนการจะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีของทางการ ซึ่งอาจจะได้แก่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน นอกจากนี้ ยังควรต้องกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติมีหน้าที่จะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานต่อรัฐสภา

นอกจากนี้ เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติสามารถบริหารงบประมาณของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ที่หอสมุดแห่งชาติได้รับไม่ว่าจะมาจากแหล่งรายได้ใดก็ตาม น่าจะมีการกำหนดให้หอสมุดแห่งชาติได้รับการยกเว้นภาษีอากร โดยวิธีการในการกำหนด

บทบัญญัติยกเว้นภาษีอากรดังกล่าวไม่น่าที่จะกำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ แต่น่าจะกระทำภายใต้ประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ เนื่องจากว่าคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๐๕ ได้มีมติให้ถือเป็นหลักการว่า ไม่ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีอากรในกฎหมายจัดตั้งองค์การของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ¹⁶⁰

๒.อย่างไรก็ตาม หากการเสนอแก้ไขร่างกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะยาวเพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะตาม ๑. ไม่อาจจะกระทำได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าดังนี้

๒.๑ ควรจะย้ายกรมศิลปากรให้มาอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่เคยปฏิบัติมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๔

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หากพิจารณาแผนบริหารราชการแผ่นดิน ปี พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑ ซึ่งได้กำหนดให้มีการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ โดยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์หลักหนึ่งในเก้าประการ โดยกลยุทธ์หลักในประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดให้มีการสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้ อันมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพในกลยุทธ์หลักในประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าว จึงทำให้ไม่มีช่องทางที่ทำให้หอสมุดแห่งชาติซึ่งสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมถือปฏิบัติตามประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่หอสมุดแห่งชาติไม่สามารถมีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนตามแผนบริหารราชการแผ่นดินปี พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑ ได้ ซึ่งหากย้อนหลังไปพิจารณาตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๓๔ จะเห็นได้ว่าหอสมุดชาตินั้นอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ก่อนที่จะถูกย้ายมาอยู่ในสังกัดของกระทรวงวัฒนธรรมเมื่อได้มีการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น

ดังนั้น หากได้มีการย้ายให้หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรมาอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ก็จะทำให้กระทรวงศึกษาธิการนำประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินการของหอสมุดแห่งชาติเพื่อเป็นแหล่งบริการองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ หากได้มีการย้ายให้หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรมาอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการได้จริง หอสมุดแห่งชาติก็จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ที่กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์

¹⁶⁰ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ น.ว.๓๑/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๐๕

สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและ
นันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ"

๒.๒ ควรจะกำหนดมาตรการบังคับกับผู้ที่ไม่ส่งข้อมูลให้แก่หอสมุดแห่งชาติให้มี
ความเข้มงวดมากขึ้น

สำหรับประเด็นเรื่องการรวบรวมข้อมูลเข้าสู่ความดูแลของหอสมุดแห่งชาตินั้น
ในส่วนของความครอบคลุมของข้อมูลที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.๒๕๕๔ ไม่ครอบคลุมถึง
ข้อมูลประเภทที่มีได้อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์นั้น ทางกรมได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้มี
การเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ผู้ผลิตสื่อที่มีได้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ เช่น วิทยุทัศน์ ซีดีรอม สื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ วัสดุบันทึกเสียง ฟิล์มบันทึกภาพ ไมโครฟิล์ม หรือสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
จะต้องส่งให้แก่หอสมุดแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนด ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของข้อมูลก็คง
จะหมดไป

อย่างไรก็ตาม วิธีการบังคับตามกฎหมายในการให้ผู้ผลิตสิ่งพิมพ์ส่งข้อมูลให้
หอสมุดแห่งชาตินับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติเพราะมี
บทปรับทางอาญาที่ไม่อาจจะบังคับแก่ผู้ที่ปฏิบัติฝ่าฝืนได้ เนื่องจากค่าปรับที่บังคับแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติ
ตามมีจำนวนเพียงไม่เกินสิบสองบาทเท่านั้น ซึ่งถือว่ามูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าของ
สิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน และแม้ว่าในร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. จะ
ได้แก้ไขอัตราโทษให้สูงขึ้นมาเป็นจำคุกไม่เกิน ๑ เดือนปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับก็
ตาม แต่ความผิดที่มีอัตราโทษดังกล่าวถือเป็นเพียงความผิดลหุโทษ¹⁶¹ ที่สามารถเปรียบเทียบปรับ
ได้ตามมาตรา ๓๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากมีการเปรียบเทียบปรับ
เกิดขึ้น ก็มีได้มีบทบัญญัติใดที่ระบุว่า ให้หอสมุดแห่งชาติเป็นผู้มีสิทธิในเงินค่าปรับดังกล่าว และ
สุดท้ายเงินค่าปรับดังกล่าวก็จะมีได้นำมาชดเชยกับค่าใช้จ่ายที่หอสมุดจะต้องใช้ในการซื้อหรือ
จัดหาวัสดุดังกล่าว นอกจากนี้ หากคดีขึ้นสู่ศาล ก็มีความเป็นไปได้ศาลอาจจะสั่งรื้อการลงโทษ
อาญาได้ตามมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอแนวทาง ๒ ประการ

๑. แก้ไขอัตราโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่ไม่ส่งข้อมูลให้หอสมุดแห่งชาติ
ให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการข่มขู่มิให้มีผู้ปฏิบัติฝ่าฝืนข้อกฎหมายดังกล่าว

๒. เพิ่มอำนาจของหอสมุดแห่งชาติในการออกคำสั่งทางปกครองเพื่อสั่ง
ให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองจัดส่งสิ่งพิมพ์ หรือข้อมูลให้แก่หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจ
ในเชิง active อันจะต่างจากกฎหมายเดิมหรือที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติซึ่งเป็นบทบัญญัติ

161
มาตรา ๑๐๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในเชิง passive ที่หอสมุดแห่งชาติไม่มีอำนาจในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งหากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืน ก็ดำเนินการเปรียบเทียบปรับตามข้อเสนอแนะในข้อต่อไป

๑.เปลี่ยนแปลงโทษปรับทางอาญาให้เป็นโทษปรับทางปกครอง โดยตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับของหอสมุดแห่งชาติขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อให้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ และกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนว่าให้เงินค่าปรับดังกล่าวตกเป็นของหอสมุดแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุลวัตถุประสงค์ว่าให้ค่าปรับดังกล่าวเป็นเงินชดเชยสำหรับค่าใช้จ่ายที่หอสมุดแห่งชาติจะต้องใช้ในการซื้อหรือจัดหาข้อมูลหรือสิ่งพิมพ์เข้าหอสมุดแห่งชาติ

๒.๓ นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หอสมุดแห่งชาติควรจะนำแนวทางในการดำเนินการของ British Library อีกหลายๆ ประการมาปรับใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติของไทยเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของหอสมุดเพื่อให้ห้องสมุดมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนี้

๒.๓.๑ มาตรการที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ในห้องสมุดออกไปสู่ภายนอก อันได้แก่

(๑) การให้บริการทาง Internet ซึ่งจะทำให้ผู้รับบริการประหยัดเวลาในการสืบค้นข้อมูล และรับข้อมูลที่อยู่ในความดูแลของ British Library ทางเครือข่าย Internet ได้ โดยผู้ให้บริการสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้โดยไม่ต้องเดินทางมาที่หอสมุดแห่งชาติรวมทั้งการให้บริการสั่งซื้อบทความ งานวิจัย หรือข้อมูลผ่านทางระบบ Internet (Document Supply Service)

(๒) การให้บริการส่งข้อมูล บทความใหม่ ๆ ในทุกสัปดาห์ไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน หรือที่ทำงาน ผ่านทาง e-mail address ของผู้รับบริการ

(๓) จัดทำโครงการ workshop หรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทางภาษา และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ให้แก่ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลทั่วไป ทั้งในและนอกสถานที่ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งความรู้ และเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

๒.๓.๒ มาตรการที่เกี่ยวกับการให้บริการ

ควรมีการจัดทำ Code of Service เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการของหอสมุดแห่งชาติ นอกจากนี้ ควรจะให้ประชาชนมีส่วนในการให้คำแนะนำเพื่อยกระดับการให้บริการของหอสมุดแห่งชาติ และเมื่อหอสมุดแห่งชาติจะดำเนินการหรือเปลี่ยนแปลงการให้บริการใดก็ตามที่จะจัดทำ Consultative Paper เพื่อขอความเห็นจากผู้ใช้บริการด้วย

๒.๓.๓ มาตรการการให้บริการแก่ผู้พิการ

ควรจะพัฒนาการให้บริการแก่ผู้พิการเพื่อให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ว่า จะส่งเสริมการดำเนินงานของหอสมุดเพื่อให้ห้องสมุดมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง

๒.๓.๔ มาตรการเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูล

ควรจะมีการนำระบบการเก็บรักษาข้อมูลในสถานที่เก็บข้อมูลที่มี อ็อกซิเจนและความชื้นต่ำมาใช้ รวมตลอดจน การควบคุมความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

๒.๓.๕ มาตรการเกี่ยวกับการจัดหาเงินสนับสนุนกับการปฏิบัติงานของหอสมุดแห่งชาติ

เนื่องจาก หอสมุดแห่งชาติมีฐานะหน่วยราชการ ดังนั้น เงินที่ใช้ในการบริหารงานจึงต้องมาจากงบประมาณแผ่นดินที่มีการจัดสรรในแต่ละปี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า งบประมาณที่กรมศิลปากรได้รับในช่วงระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๕๐) มีได้มุ่งหมายที่จะให้ครอบคลุมไปถึงการดำเนินการของหอสมุดแห่งชาติ ดังนั้น จึงยังไม่อาจที่จะกล่าวได้อย่างชัดเจนว่า หอสมุดแห่งชาติได้รับงบประมาณจากรัฐเพื่อใช้ในการบริหารงานได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ แหล่งเงินได้อื่นๆ นอกจากเงินงบประมาณจึงน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หอสมุดแห่งชาติสามารถที่จะมีบทบาทและมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งแหล่งเงินได้ประเภทหนึ่งก็คือเงินสนับสนุนจากภาคเอกชน โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะกำหนด มาตรการเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้มีผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินแก่หอสมุดแห่งชาติ โดยมาตรการดังกล่าว ได้แก่การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้บริจาคเงิน หรือทรัพย์สินให้แก่หอสมุดแห่งชาติ สามารถนำ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่บริจาคนั้นไปลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้ ซึ่งอาจจะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามความในมาตรา ๓ แห่งประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่กรมศิลปากรและกระทรวงศึกษาธิการได้ กำหนดขึ้นในคราวที่มีการจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติ กล่าวคือ¹⁶²

(๑) พยายามหาหนังสือ เอกสาร ในสาขาวิชาต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(๒) มีคณะเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหารและวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ มีจำนวนเพียงพอที่จะบริหารงานและให้บริการแก่ผู้ที่จะเข้ามาศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี

(๓) ให้บริการแก่ประชาชนผู้ใช้บริการอย่างกว้างขวาง สะดวก รวดเร็ว

162 คำกล่าวรายงานของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในพิธีเปิดหอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกี เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙ ใน แม้นมาส ขวลิต, ประวัติหอสมุดแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิล, ๒๕๐๙, หน้า ๙๘.

โดยประโยชน์สูงสุด คือ เพื่อให้หอสมุดแห่งชาติของไทยมีบทบาทในการพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

British Library Act 1972

An Act to establish a national library for the United Kingdom under the control and management of a new Board and incorporating the Library of the British Museum; and for connected purposes. [27th July 1972]

BE IT ENACTED by the Queen's most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows:-

1. The British Library

1964 c.75

(1) This Act shall have effect with a view to the establishment of the United Kingdom of a national library, to be known as "the British Library", consisting of a comprehensive collection of books, manuscripts, periodicals, films and other recorded matter, whether printed or otherwise.

(2) The British Library shall be under the control and management of a public authority, to be known as "the British Library Board", whose duty it shall be to manage the Library as a national centre for reference, study and bibliographical and other information services, in relation both to scientific and technological matters and to the humanities.

(3) The Board shall make the services of the British Library available in particular to institutions of education and learning, other libraries and industry; and

(a) it shall be within the functions of the Board, so far as they think it expedient for achieving the objects of this Act and generally for contributing to the efficient management of other libraries and information services, to carry out and sponsor research; and

(b) the Board may contribute to the expenses of library authorities within the meaning of the public Libraries and Museums Act 1964, or of any

other person providing library facilities, whether for members of the public or otherwise

(4) The Board may, subject to such restrictions and conditions as they think necessary to safeguard their collections, lend any item, and make any part of their collections, or of their premises, available in connection with events of an educational, literary or cultural nature:

Provided that in deciding whether or not to lend such item and in determining the time for which and the conditions subject to which any such item is to be lent, the Board shall have regard to the interests of students and other persons visiting the national library, to the physical condition and degree of rarity of the item in question and to any risk to which it is likely to be exposed.

2. The Board

(1) The British Library Board shall consist of a chairman appointed by the Secretary of State and not less than eight, nor more than thirteen, other members of whom one shall be appointed by Her Majesty and the remainder by the Secretary of State: and -

(a) at least one of the members (who may be the chairman) shall be appointed as a whole-time member;

(b) subject to paragraph (a) above, any member (including the chairman and the member appointed by Her Majesty) may be appointed as a part-time member; and

(c) one part-time member shall be a person nominated by the trustees of the British Museum.

(2) In selecting persons for appointment to be members of the Board, the Secretary of state shall give preference to those who appear to him to have knowledge and experience of library or university affairs, finance, industry or administration.

(3) The Board shall, in accordance with directions of the Secretary of State given after consultation with them, constitute Advisory Councils with

responsibility for providing advice to the Board, or to any department of the British Library, on such matters as the Secretary of State or the Board may determine from time to time.

(4) The provisions of the Schedule to this Act shall have effect with respect to the Board and its members, to the Board's proceedings and incidental powers, to the employment of staff and the terms and conditions of their employment, and to the Advisory Councils constituted under this section.

3. Transfer of British Museum Library

(1) Subject to this section, all articles which immediately before the appointed day were the property of the trustees of the British Museum and -

(a) formed part of the collections in the Museum's Department of Printed Books, Department of Manuscripts and Department of Oriental Printed Books and Manuscripts, or

(b) were in normal use in those Departments for the purposes of the collections, or of their storage or management, or for the purposes of the administration of the Departments,

shall on that day cease to be property of the trustees and become property the British Library Board.

2) In this Act "the appointed day" means a day appointed by the Secretary of State by order made by statutory instrument.

1963 c.24

(3) Subsection (1) above shall not apply to any article in the case of which it has been agreed in writing between the trustees and the Board that it shall not become the property of the Board under this section.

(4) Without prejudice to subsection (1) above, the trustees may transfer to the Board any article from their collections in the case of which the Board have indicated to the trustees that the article is required for the British Library; and

the power of the trustees under this section to transfer any article shall be exercisable notwithstanding any trust or condition (whether express or implied) prohibiting or restricting the disposal of the article, and also notwithstanding anything in the British Museum Act 1963.

(5) Any property transferred to the Board under this section shall, if it was previously vested in the trustees subject to any trust or condition, be subject to the same trust or condition in the hands of the Board.

(6) The trustees may make any part of their premises available for the use of the Board, and may arrange for services to be rendered to the Board by British Museum staff, on such terms (including terms as to payment) as may be agreed with the Board.

4. Further provisions as to the Board

1911 c.46

1932 c.34⁽¹⁾ As from the appointed day, section 15 of the Copyright Act 1911 (which requires the publisher of every book published in the United Kingdom to deliver a copy to the British Museum) shall have effect as if references in subsections (1), (3) and (6) to the trustees of the British Museum were references to the British Library Board; and-

(a) corresponding amendment shall be made of all references to the trustees in section 1(1) of the British Museum Act 1932 (which excepts certain categories of publications from the requirements of section 15 of the Act of 1911, subject to written demand by the trustees);

(b) the power under section 1(2) of that Act to make regulations shall, instead of being exercisable by the trustees, be exercisable by the Board; and

1960 c.58 (c) any regulations of the trustees under that section which were in force immediately before the appointed day shall continue in force as if made by the Board thereunder, with the substitution for references in the regulations

to the trustees of references to the Board.

(2) The Board shall be an exempt charity for the purposes of the Charities Act 1960, and accordingly at the end of Schedule 2 to that Act (which lists the institutions exempt from provisions of the Act relating to registration and other provisions) there shall be added-

"(i) the British Library Board".

(3) The Board shall, not later than such date in each year as the Secretary of State may determine, send to him a report of the proceedings and activities of the Board during the previous twelve months, and the Secretary of State shall lay copies of the report before each House of Parliament.

5. Finance and accounts

(1) The Secretary of State shall, out of moneys provided by Parliament, make to the British Library Board such payments as the Treasury may approve towards expenditure incurred by the Board, whether in respect of their management of the British Library (including the acquisitions of new items for the Board's collections), or of general administration, or otherwise; and so far as relates to the use and expenditure of sums so paid to the Board, the Board shall act in accordance with such directions as may from time to time be given to them by the Secretary of State.

(2) Moneys received by the Board in any financial year, whether in respect of property disposed of, or services provided, or otherwise, shall be applied by the Board in such manner as the Secretary of State may, with the approval of the Treasury, direct; and any such direction may require the whole or any part of those monies to be paid into the Consolidated Fund

(3) The Board shall keep proper accounts and other records and shall prepare in respect of each financial year statements of account in such form as the Secretary of State may, with the approval of the Treasury, direct; and those

statements shall, on or before 30th November next following the expiration of the financial year in question, be submitted to the Secretary of State and shall be transferred by him to the Comptroller and Auditor General, who shall examine and certify the statements and lay copies thereof, together with his report thereon, before each House of Parliament.

6. Consultation on terms and conditions of employment of staff

(1) It shall be the duty of the British Library Board to seek consultation with any organisation appearing to them to be appropriate with a view to the conclusion between the Board and that organisation of such agreements as appear to the parties to be desirable with respect to the establishment and maintenance of machinery for the settlement by negotiation of terms and conditions of employment of persons employed by the Board with provision for reference to arbitration in default of such settlement in such cases as may be determined by or under the agreements; and

(2) It shall be the duty of the Board to seek consultation with any organisation appearing to them to be appropriate with a view to the conclusion between the Board and that organisation of such agreements as appear to the parties to be desirable with respect to the establishment and maintenance of machinery for the promotion and encouragement of measures affecting the safety, health and welfare of persons employed by the Board and the discussion of other matters of mutual interest to the Board and such persons including efficiency in the operation of the services of the Board.

7. Citation

Schedule - THE BRITISH LIBRARY BOARD AND ITS ADVISORY COUNCILS

Section 2

Constitution and membership of the Board

1. The Board shall be a body corporate, with perpetual succession and a common seal.

2. Subject to the following provisions of the Schedule, a member of the Board shall hold and vacate office in accordance with the terms of appointment; but no member of the Board shall be appointed for a period of less than three years or more than seven years.

3. A member of the Board may, by notice in writing addressed to the Secretary of State (or, in the case of the member appointed by Her Majesty, by notice in writing to Her) resign his membership, and the chairman may be such a notice resign his office as such without resigning his membership.

4. A member of the Board who ceases to be a member, or ceases to be chairman, shall be eligible for re-appointment.

Remuneration, allowances and pensions

5. (1) The Board -

(a) shall pay to the members thereof such remuneration and allowances as the Secretary of State may determine; and

(b) as regards any member in whose case the Secretary of State may determine, shall pay such pension, allowance or gratuity to or in respect of him, or make such payments towards the provision of such pension, allowance or gratuity, as may be so determined;

and, if a person ceases to be a member of the Board and it appears to the Secretary of State that there are special circumstances which make it right that that person should receive compensation, the Secretary of State may require the Board to pay to that person a sum of such amount as the Secretary of State may determine.

(2) The Secretary of State shall, as soon as possible after the first appointment

of a person as a member of the Board, lay before each House of Parliament a statement of the salary and allowances that are or will be payable to that person under this paragraph; and if a subsequent determination by him under this paragraph involves a departure from the terms of that statement, or if a determination under this paragraph relates to the payment of, or the payment towards the provision of, a pension, allowance or gratuity to, or in respect of, a member of the Board, the Secretary of State shall, as soon as possible after the determination, lay statement thereof before each House of Parliament.

(3) Any determination by the Secretary of State under this paragraph, and the imposition by him of any requirements thereunder, shall require the approval of the Minister for the Civil Service.

Disqualification of paid members of Board from membership of House of Commons

6. In Part III of Schedule 1 to the House of Commons Disqualification Act 1957 (which specifies offices the holders of which are disqualified under that Act) as it applies to the House of Commons of the Parliament of the United Kingdom, there shall be inserted at the appropriate point in alphabetical order the entry "Any member of the British Library Board in receipt of remuneration".

Proceedings

7. (1) The quorum of the Board shall be five; and the arrangements relating to the meetings of the Board shall be such as the Board may determine.

(2) The Board shall have power to regulate their own procedure.

8. The validity of any proceedings of the Board shall not be affected by any vacancy among members or by any defect in the appointment of any member

9. The application of the seal of the Board shall be authenticated by the

signature of the secretary or of some other person authorised by the Board, either generally or specially, to act for the purpose.

10. Any document purporting to be a document duly executed under the seal of the Board, or to be signed on behalf of the Board, shall be received in evidence and shall, unless the contrary is proved, be deemed to be so executed or, as the case may be, signed.

Incidental powers

11. (1) It shall be within the capacity of the Board as a statutory corporation to do all such things, and enter into all such transactions, as are incidental or conducive to the discharge of its functions; but the Board shall not have power to borrow money.

(2) The Board may frame, and vary and revoke from time to time, rules relating to the exercise by them of any power or the manner of entering into any transaction; and the rules may, with the approval of the Secretary of State, provide for the imposition of charges for any services provided by the Board or for the loan or use of any item from their collections.

(3) Without prejudice to the foregoing, the powers of the Board shall include power to acquire or dispose of any property, whether or not for the purposes of their collections, but subject to the following sub-paragraphs

(4) The power of the Board to dispose of an article transferred to them by section 3(1)(a) of this Act shall be exercisable only if-

(a) it is a duplicate or another article in the Boards collections (whether or not so transferred), or

(b) it appears to the Board to have been printed not earlier than the year 1850, and a copy of that article made by photography or a process akin to photography is held by the Board, or

(c) in the opinion of the Board it is unfit to be retained in their collections and can be disposed of without detriment to the interests of students;

but the Board may transfer an article to the trustees of the British Museum (Natural History) where they are satisfied that it would be more appropriately held with the collections of that Museum.

(5) Where any property in the hands of the Board (whether or not transferred to them under section 3(1)(a) of this Act) is subject to any trust or condition-

1963 c.24

(a) they shall not dispose of or deal with it in any manner inconsistent with the trust or condition; and

(b) it shall be subject to the same trust or condition in the hands of any person acquiring it from the Board.

(6) Any movable property vested in the trustees of the British Museum (Natural History) may under section 9 of the British Museum Act 1963 be transferred by them to the Board, where the trustees and the Board are satisfied that it would be more appropriately held in the British Library.

Staff

12. (1) The Board shall appoint a secretary, and may appoint such other officers as they may determine, and may pay to their officers and other persons employed by them such remuneration and allowances as the Secretary of State may determine with the approval of the Minister for the Civil Service

(2) The Board shall, in the case of such officers or other persons employed by them as may be determined by the Board with the approval of the Minister for the Civil Service (not being members of the Board), pay such pensions, allowances or gratuities or in respect of them as may be so determined, make such payments towards the provision of such pensions, allowances or gratuities as may be so determined or provide and maintain such schemes (whether contributory or not) for the payment of such pensions, allowances or gratuities as may be so determined.

(3) Where a participant in such a scheme as is referred to above become a member of the Board, he may be treated for the purposes of the scheme as if his service as a member of the Board were service as a person employed by the Board otherwise than as such a member, and his rights under the scheme shall

not be affected by paragraph 5(1)(b) of this Schedule.

(3) Where a participant in such a scheme as is referred to above become a member of the Board, he may be treated for the purposes of the scheme as if his service as a member of the Board were service as a person employed by the Board otherwise than as such a member, and his rights under the scheme shall not be affected by paragraph 5(1)(b) of this Schedule.

13. (1) In the case of persons to be employed by them on and after the appointed day who immediately before that day are employed either in the civil service of the State or by the trustees of the British Museum, the Board shall, in negotiating their terms of employment, ensure that the terms, taken as a whole, are not less favourable in the case of each such person than those on which he is employed at the time when an offer is made to him of employment with the Board.

(2) In the following provisions of this paragraph, "the Act of 1963" means the 1963 Contracts of Employment Act 1963, "the Act of 1965" means the Redundancy Payments Act 1965 and "the Superannuation Acts" means the Superannuation Acts 1965 and 1972. c.49
c.62
c.74
1972 c.11

(3) Where a person enters the employment of the Board on the appointed day having been, immediately before that day, employed as mentioned in subparagraph (1) above, then -

(a) for the purposes of the Acts of 1963 and 1965 any period during which he was so employed before that day (other than a period excepted by subparagraph (4) below) shall count as a period of employment with the Board, and the change of employer shall not break the continuity of the period of employment; and

(b) if he was employed by the trustees of the British Museum and his contract of employment was terminated with a view to his being re-employed by the Board as from that day he is not to be treated for the

purposes of the Act of 1965, as having been dismissed by reason of redundancy.

(4) A period of employment excepted by this sub-paragraph is one which ended before the appointed day in consequence of termination of employment, where there was made to the person in respect of that termination a payment in accordance with Part I of the Act of 1965, or under the Superannuation Acts or any enactment replacement by either of those Acts, or under any such arrangements as are mentioned in section 41(3) of the Act of 1965.

Advisory Councils

14. (1) Advisory Council Constituted by the Board in accordance with Section 2(3) of this Act shall consist of a chairman and such number of other members as the Secretary of State may specify in directions given under that subsection.

(2) The Board shall pay to the chairman and other members of an Advisory Council such remuneration by way of fees, and such allowances, as may be determined by the Secretary of State with the approval of the Minister for the Civil Service.

ภาคผนวก ข.

Legal Deposit Libraries Act 2003

An Act to make provision in place of section 15 of the Copyright Act 1911 relating to the deposit of printed and similar publications, including on and off line publications; to make provision about the use and preservation of material deposited; and for connected purposes.

[30th October 2003]

BE IT ENACTED by the Queen's most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows:-

Duty to deposit

1. Deposit of publications

(1) A person who publishes in the United Kingdom a work to which this Act applies must at his own expense deliver a copy of it to an address specified (generally or in a particular case) by any deposit library entitled to delivery under this section.

(2) If a deposit library other than the authority controlling the Library of Trinity College, Dublin has not specified an address, the copy is to be delivered to the library.

(3) In the case of a work published in print, this Act applies to-

- (a) a book (including a pamphlet, magazine or newspaper),
- (b) a sheet of letterpress or music,
- (c) a map, plan, chart or table, and
- (d) a part of any such work;

but that is subject to any prescribed exception.

(4) In the case of a work published in a medium other than print, this Act applies to a work of a prescribed description.

(5) A prescribed description may not include works consisting only of-

(a) a sound recording or film or both, or

(b) such material and other material which is merely incidental to it.

(6) Subject to section 6(2)(h), the obligation under subsection (1) is to deliver a copy of the work in the medium in which it is published.

(7) In this section, "address" means an address in the United Kingdom or an electronic address.

2. New and alternative editions

(1) This Act does not apply to a work which is substantially the same as one already published in the same medium in the United Kingdom.

(2) Where substantially the same work is published in the United Kingdom in more than one medium-

(a) section 1(1) applies only in relation to its publication in one of those media, and

(b) that medium is to be determined in accordance with regulations made by the Secretary of State.

(3) The Secretary of State may by regulations make provision as to circumstances in which works are or are not to be regarded for the purposes of this section as substantially the same.

3. Enforcement

(1) This section applies where a person (in this section, "the publisher") who is required by or under this Act to deliver anything to an address specified by a deposit library, or to a deposit library, has failed to comply with that obligation.

(2) The library may, in accordance with rules of court, apply to the county court (or, in Scotland, to the sheriff) for an order requiring the publisher to comply with the obligation.

(3) If on an application under subsection (2) it appears that-

(a) the publisher is unable to comply with the obligation, or

(b) for any other reason, it is not appropriate to make an order under that subsection, the court or sheriff may instead make an order requiring the publisher to pay to the library an amount which is not more than the cost of making good the failure to comply.

Printed publications

4. Printed publications: the British Library

(1) The British Library Board is entitled to delivery under section 1 of a copy of every work published in print.

(2) The copy must be delivered within one month beginning with the day of publication.

(3) The copy is to be of the same quality as the best copies which, at the time of delivery, have been produced for publication in the United Kingdom.

(4) The Board must give a receipt in writing (whether sent by electronic or other means).

5. Printed publications: other libraries

(1) Each deposit library other than the British Library Board is entitled to delivery under section 1 of a copy of any work published in print which it requests.

(2) A request under this section must be in writing (whether sent by electronic or other means).

(3) A request-

(a) may be made before publication, and

(b) in particular, may relate to all future numbers or parts of an encyclopaedia, newspaper, magazine or other work.

(4) No request may be made after the end of 12 months beginning with the day of publication.

(5) The copy must be delivered within one month beginning with-

(a) the day of publication, or

(b) if later, the day on which the request is received.

(6) The copy is to be of the same quality as the largest number of copies which, at the time of delivery, have been produced for publication in the United Kingdom.

Non-print publications

6. Regulations: deposit of non-print publications

(1) The Secretary of State may make regulations supplementing sections 1 and 2 as they apply to works published in media other than print.

(2) Regulations under this section may in particular-

(a) make provision about the time at which or the circumstances in which any deposit library becomes or ceases to be entitled to delivery under section 1;

(b) require the person mentioned in section 1(1) to deliver, with the copy of the work, a copy of any computer program and any information necessary in order to access the work, and a copy of any manual and other material that accompanies the work and is made available to the public;

(c) require delivery within a time prescribed by reference to publication or another event;

(d) permit or require delivery by electronic means;

(e) where a work is produced for publication in copies of differing quality, specify the quality of copies to be delivered;

(f) where a work is published or made available to the public in different formats, provide for the format in which any copy is to be delivered to be determined in accordance with requirements specified (generally or in a particular case) by the deposit libraries or any of them;

(g) make provision as to the circumstances in which works published on line are or are not to be treated as published in the United Kingdom;

(h) specify the medium in which a copy of a work published on line is to be delivered.

7. Restrictions on activities in relation to non-print publications

(1) Subject to subsection (3), a relevant person may not do any of the activities listed in

subsection (2) in relation to relevant material.

(2) The activities are-

- (a) using the material (whether or not such use necessarily involves the making of a temporary copy of it);
- (b) copying the material (other than by making a temporary copy where this is necessary for the purpose of using the material);
- (c) in the case of relevant material comprising or containing a computer program or database, adapting it;
- (d) lending the material to a third party (other than lending by a deposit library to a reader for use by the reader on library premises controlled by the library);
- (e) transferring the material to a third party;
- (f) disposing of the material.

(3) The Secretary of State may by regulations make provision permitting relevant persons to do any of the activities listed in subsection (2) in relation to relevant material, subject to such conditions as may be prescribed.

(4) Regulations under this section may in particular make provision about-

- (a) the purposes for which relevant material may be used or copied;
- (b) the time at which or the circumstances in which readers may first use relevant material;
- (c) the description of readers who may use relevant material;
- (d) the limitations on the number of readers who may use relevant material at any one time (whether by limiting the number of terminals in a deposit library from which readers may at any one time access an electronic publication or otherwise).

(5) In this section-

(a) "reader" means a person who, for the purposes of research or study and with the permission of a deposit library, is on library premises controlled by it;

(b) "relevant material" means-

(i) a copy delivered under section 1 of a work published in a medium other than print;

(ii) a copy delivered pursuant to regulations under section 6 of a computer program or material within section 6(2)(b);

(iii) a copy of a work to which section 10(6) applies;

(iv) a copy (at any remove) of anything within any of sub-paragraphs (i) to (iii);

(c) "relevant person" means-

(i) a deposit library or person acting on its behalf;

(ii) a reader;

(d) references to a deposit library include references to the Faculty of Advocates.

(6) A contravention of this section is actionable at the suit of a person who suffers loss as a result of the contravention, subject to the defences and other incidents applying to actions for breach of statutory duty.

8. Activities in relation to non-print publications: copyright etc.

(1) In Chapter 3 of Part 1 of the 1988 Act (acts permitted in relation to copyright works), after section 44 insert-

"44A Legal deposit libraries

(1) Copyright is not infringed by the copying of a work from the internet by a deposit library or person acting on its behalf if-

(a) the work is of a description prescribed by regulations under section 10(5) of the 2003 Act,

(b) its publication on the internet, or a person publishing it there, is connected with the United Kingdom in a manner so prescribed, and

(c) the copying is done in accordance with any conditions so prescribed.

(2) Copyright is not infringed by the doing of anything in relation to relevant material permitted to be done under regulations under section 7 of the 2003 Act.

(3) The Secretary of State may by regulations make provision excluding, in relation to prescribed activities done in relation to relevant material, the application of such of the provisions of this Chapter as are prescribed.

(4) Regulations under subsection (3) may in particular make provision prescribing activities-

(a) done for a prescribed purpose,

(b) done by prescribed descriptions of reader,

(c) done in relation to prescribed descriptions of relevant material,

(d) done other than in accordance with prescribed conditions.

(5) Regulations under this section may make different provision for different purposes.

(6) Regulations under this section shall be made by statutory instrument which shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.

(7) In this section-

(a) "the 2003 Act" means the Legal Deposit Libraries Act 2003;

(b) "deposit library", "reader" and "relevant material" have the same meaning as in section 7 of the 2003 Act;

(c) "prescribed" means prescribed by regulations made by the Secretary of State."

(2) In Part III of the Copyright and Rights in Databases Regulations 1997 (S.I. 1997/3032) (database right), after Regulation 20 insert-

"Exceptions to database right: deposit libraries

20A.

(1) Database right in a database is not infringed by the copying of a work from the internet by a deposit library or person acting on its behalf if-

(a) the work is of a description prescribed by regulations under section 10(5) of the 2003 Act,

(b) its publication on the internet, or a person publishing it there, is connected with the United Kingdom in a manner so prescribed, and

(c) the copying is done in accordance with any conditions so prescribed.

(2) Database right in a database is not infringed by the doing of anything in relation

to relevant material permitted to be done under regulations under section 7 of the 2003 Act.

(3) Regulations under section 44A(3) of the 1988 Act exclude the application of paragraph (2) in relation to prescribed activities in relation to relevant material as (and to the extent that) they exclude the application of section 44A(2) of that Act in relation to those activities.

(4) In this Regulation-

(a) "the 2003 Act" means the Legal Deposit Libraries Act 2003;

(b) "deposit library" and "relevant material" have the same meaning as in section 7 of the 2003 Act."

Exemption from liability

9. Exemption from liability: deposit of publications etc.

(1) The delivery by a person, pursuant to section 1, of a copy of a work is to be taken-

(a) not to breach any contract relating to any part of the work to which that person is a party, and

(b) not to infringe copyright, publication right or database right in relation to any part of the work or any patent.

(2) Subsection (1) applies to the delivery, pursuant to regulations under section 6, of a copy of a computer program or material within section 6(2)(b) as it applies to the delivery of a copy of a work pursuant to section 1.

10. Exemption from liability: activities in relation to publications

(1) A deposit library, or a person acting on its behalf, is not liable in damages, or subject to any criminal liability, for defamation arising out of the doing by a relevant person of an activity listed in section 7(2) in relation to a copy of a work delivered under section 1.

(2) Subsection (1) does not apply to the liability of a deposit library where-

- (a) it knows, or in the case of liability in damages it knows of facts or circumstances from which it ought to know, that the copy contains a defamatory statement, and
- (b) it has had a reasonable opportunity since obtaining that knowledge to prevent the doing of the activity in relation to the copy.

(3) Where, pursuant to section 1, a person (in this section, "the publisher") has delivered a copy of a work to an address specified by a deposit library, the publisher is not liable in damages, or subject to any criminal liability, for defamation arising out of the doing by a relevant person of an activity listed in section 7(2) in relation to the copy.

(4) Subsection (3) does not apply where-

- (a) the publisher knows, or in the case of liability in damages the publisher knows of facts or circumstances from which it ought to know, that the copy contains a defamatory statement, and
- (b) it has had a reasonable opportunity since obtaining that knowledge to inform the library of the matter, facts or circumstances known to it and has not done so.

(5) Where a work is published on the internet, subsection (6) applies to a copy of the work if-

- (a) the work is of a description prescribed by regulations under this subsection,
- (b) the publication of the work on the internet, or a person publishing it there, is connected with the United Kingdom in a manner so prescribed, and
- (c) the copy was made by a deposit library or person acting on its behalf copying the work from the internet in accordance with any conditions so prescribed.

(6) Where this subsection applies to a copy of a work-

(a) no person other than the library is liable in damages, or subject to any criminal liability, for defamation arising out of the doing by a relevant person of an activity listed in section 7(2) in relation to the copy, and

(b) subsections (1) and (2) apply in relation to the doing of an activity in relation to the copy as they apply in relation to the doing of the activity in relation to a copy of a work delivered under section 1.

(7) In this section-

(a) "relevant person" has the same meaning as in section 7;

(b) references to activities listed in section 7(2) are references to those activities whether or not done in relation to relevant material (as defined in section 7);

(c) references to a deposit library include references to the Faculty of Advocates.

(8) The Secretary of State may by regulations provide for this section, as it applies in relation to liability in damages and criminal liability for defamation, to apply in relation to liability (including criminal liability) of any description prescribed in the regulations, subject to such modifications as may be prescribed.

(9) Where this section applies to the doing of an activity in relation to a copy of a work it also applies to the doing of the activity in relation to a copy (at any remove) of that copy.

(10) Nothing in this section imposes liability on any person.

Regulations

11. Regulations: general

(1) Any power under this Act to make regulations-

(a) includes power to make different provision for different purposes, including in particular different media, descriptions of work, deposit libraries or areas, and

(b) as well as being exercisable in relation to all cases to which it extends, may be exercised in relation to those cases subject to specified exceptions, or in relation to a particular case or class of cases.

(2) Regulations under this Act may not be made unless the Secretary of State has consulted-

(a) the deposit libraries, and

(b) the publishers appearing to the Secretary of State to be likely to be affected.

(3) Regulations under section 1(4) or 6 may not be made so as to apply to works published before the regulations are made.

(4) Regulations under section 1(4), 2 or 6 may not be made unless the Secretary of State considers that the costs likely to be incurred as a result of the regulations by persons who publish works to which the regulations relate are not disproportionate to the benefit to the public arising from the delivery of copies of such works.

(5) Regulations under section 1(4), 2, 6, 7 or 10(5) may not be made unless the Secretary of State considers that the regulations do not unreasonably prejudice the interests of persons who publish works to which the regulations relate.

(6) Any power to make regulations under this Act is exercisable by statutory instrument, and no such regulations may be made unless a draft of the instrument containing them has been laid before and approved by a resolution of each House of Parliament.

12. Regulations: Scotland and Wales

(1) Regulations under this Act may not be made without the consent of the Scottish Ministers if

they would-

(a) remove an entitlement conferred by or under this Act on the authority controlling the National Library of Scotland, or

(b) confer an entitlement that is not conferred on that authority on any other deposit library.

(2) Subsection (1) does not apply where the entitlement is to delivery of copies of electronic publications and-

(a) in the case of legal publications, the Faculty of Advocates, or

(b) in any other case, the authority controlling the National Library of Scotland,

is provided with a means of accessing those publications electronically.

(3) Where subsection (1) does not apply, regulations under this Act that would affect the authority controlling the National Library of Scotland may not be made unless the Secretary of State has consulted the Scottish Ministers.

(4) Regulations under this Act may not be made without the consent of the National Assembly for Wales if they would-

(a) remove an entitlement conferred by or under this Act on the authority controlling the National Library of Wales, or

(b) confer an entitlement that is not conferred on that authority on any other deposit library;

but this does not apply where the entitlement is to delivery of copies of electronic publications and that authority is provided with a means of accessing those publications electronically.

(5) Where subsection (4) does not apply, regulations under this Act that would affect the authority controlling the National Library of Wales may not be made unless the Secretary of State

has consulted the National Assembly for Wales.

13. Regulations: Trinity College, Dublin

(1) Regulations under this Act which confer an entitlement on the authority controlling the Library of Trinity College, Dublin may not be made unless the Secretary of State is satisfied, in relation to relevant material delivered pursuant to such an entitlement-

(a) that as regards the restriction by section 7 (having regard to any regulations made under that section) of activities in relation to relevant material, the restriction of those activities under the laws of Ireland is not substantially less,

(b) that as regards the protection under the laws of any part of the United Kingdom of copyright, publication right, database right and patents in relation to relevant material, the protection under the laws of Ireland of corresponding rights is not substantially less, and

(c) that as regards the protection from liability under subsections (3) and (4) of section 10 (or those subsections as applied by regulations under that section), the protection under the laws of Ireland in relation to corresponding liability is not substantially less.

(2) In this section "relevant material" has the same meaning as in section 7.

General

14. Interpretation

In this Act-

"the 1988 Act" means the Copyright, Designs and Patents Act 1988 (c. 48);

"database right" has the meaning given by regulation 13(1) of the Copyright and Rights in Databases Regulations 1997 (S.I. 1997/3032);

"deposit library" means any of the British Library Board and the authorities controlling-

- (a) the National Library of Scotland,
- (b) the National Library of Wales,
- (c) the Bodleian Library, Oxford,
- (d) the University Library, Cambridge,
- (e) the Library of Trinity College, Dublin;

"electronic publication" means an on line or off line publication including any publication in electronic form (within the meaning given by section 178 of the 1988 Act);

"film" has the meaning given by section 5B of the 1988 Act;

"medium" means any medium of publication, including in particular any form of on line or off line publication;

"prescribed" means prescribed by regulations made by the Secretary of State;

"publication", in relation to a work-

- (a) means the issue of copies of the work to the public, and
- (b) includes making the work available to the public by means of an electronic retrieval system;

and related expressions are to be interpreted accordingly;

"publication right" has the meaning given by regulation 16(1) of the Copyright and Related Rights Regulations 1996 (S.I. 1996/2967);

"sound recording" has the meaning given by section 5A of the 1988 Act.

15. Consequential amendments, repeals and revocation

(1) The provisions listed in the Schedule are repealed or revoked to the extent specified.

(2) Section 5 of the National Library of Scotland Act 1925 (c. 73) (transfer of privilege under section 15 of the Copyright Act 1911) is amended as follows.

(3) For subsections (1) to (3) substitute-

"(1) Copies of legal publications delivered for the Board as the authority for the Library under section 1 of the Legal Deposit Libraries Act 2003 shall be transmitted by the Board to the Faculty.

(2) The Board shall cause to be inserted in the requests made for them under section 5 of that Act such legal publications as may be named in writing to them by the Faculty."

(4) In subsections (4) and (5), for "law books" substitute "legal publications".

(5) After subsection (5) add-

"(6) In this section, "publication" includes a publication made available to the public by means of an electronic retrieval system."

16. Commencement and extent

(1) The preceding provisions of this Act, except so far as they confer power to make regulations, come into force in accordance with provision made by the Secretary of State by order made by statutory instrument.

(2) Different provision may be made for different purposes.

(3) An order under subsection (1) may not be made unless the Secretary of State has consulted the Scottish Ministers and the National Assembly for Wales.

(4) This Act does not apply to works published before the commencement of section 1.

(5) This Act extends to Northern Ireland.

17. Short title

This Act may be cited as the Legal Deposit Libraries Act 2003.

ภาคผนวก ค.

ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.¹⁶³

หลักการและเหตุผล

หลักการ ให้มีกฎหมายว่าด้วยหอสมุดแห่งชาติ เหตุผล โดยที่หอสมุดแห่งชาติเป็นองค์กรหลักของชาติในการเก็บรวบรวม จัดหา และอนุรักษ์หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อโสตทัศนวัสดุทุกรูปแบบที่ผลิตภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย รวมทั้งเอกสาร โบราณ เพื่อให้เป็นแหล่งเก็บรวบรวมและสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติไว้คงอยู่และเป็นสาธารณสมบัติของชาติ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่รับรองเอกสารใดๆ เพื่อใช้อ้างอิงตามกฎหมาย ตลอดจนการออกเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือหรือวารสารเพื่อจัดทำเป็นบรรณานุกรมแห่งชาติ แต่การดำเนินการดังกล่าวของหอสมุดแห่งชาติที่จะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้นั้น ยังขาดกระบวนการทางกฎหมายที่จะมารองรับ ดังนั้นการกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยหอสมุดแห่งชาติจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่จะได้เข้าถึงแหล่งความรู้ หรือได้รับการเพิ่มพูนสติปัญญาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนผู้พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์ในธุรกิจ หรือการดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือภายในประเทศให้แพร่หลายและมีระบบเพื่อการค้นหาข้อมูลและเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"หอสมุดแห่งชาติ" หมายความว่า หอสมุดที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

"หอสมุด" หมายความว่า ห้องสมุดหรือสถานที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งมีได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

"ทรัพยากรสารสนเทศ" หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นวัสดุที่มีการบันทึกข้อมูลข่าวสารความรู้

¹⁶³ ปัจจุบันอยู่ในระหว่างในการพิจารณาของกระทรวงวัฒนธรรม <http://www.lawamendment.go.th/m-culture/>

ความคิด ประสบการณ์ โดยใช้ภาษา สัญลักษณ์ รูปภาพ เสียง รหัส หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ให้
หมายความรวมถึงเอกสาร โบราณ ภาพยนตร์ วัสดุทัศน แล็บเสียง แผ่นเสียง วัสดุย่อย ซีดีรอม สื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“เอกสาร โบราณ” หมายความว่า กระดาษ ใบบลาน ผ้า แผ่นหนัง หรือวัตถุอื่นใด ที่มีรูปอักษร
เขียนหรือจารึกไว้บนวัตถุด้วยอักษรและภาษาโบราณ

“คลังพิพิธภัณฑสถาน” หมายความว่า สถานที่เก็บทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ได้รับมาตามพระราชบัญญัตินี้
หรือตามกฎหมายอื่นและหอสมุดแห่งชาติได้แยกเก็บหนังสือส่วนนี้ไว้บริการเพื่อเป็นเอกสารใช้
อ้างอิงตามกฎหมายหรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของหน่วยราชการ หน่วยงาน และประชาชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ

“คณะกรรมการกองทุน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหอสมุดแห่งชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหอสมุดแห่งชาติ

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมศิลปากร

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีรักษาราชการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมรักษาราชการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจ
ออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑ หอสมุดแห่งชาติและอำนาจหน้าที่

มาตรา ๕ ให้หอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม คลังพิพิธภัณฑสถาน และเป็นแหล่งรวบรวม
เก็บรักษา อนุรักษ์ทรัพย์สินทางปัญญา หรือภูมิปัญญาของชาติ เอกสาร โบราณ ทรัพย์สินทาง
วัฒนธรรม และสิ่งพิมพ์ที่ได้รับตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น รวมทั้งการบริหาร
จัดการ จัดระบบ จัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ ให้บริการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า บริการจัดทำสำเนา
ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๖ หอสมุดแห่งชาติจะจัดตั้งขึ้น ณ ที่ใด หรือจะให้สถานที่ใดเป็นหอสมุดแห่งชาติ รวมทั้ง
การขุดเล็กหอสมุดแห่งชาติ ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๗ ให้หอสมุดแห่งชาติมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำ รวบรวม จัดเก็บ สงวนรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรสารสนเทศ ที่จัดทำและพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ ที่แสดงถึงมรดกทางภูมิปัญญา วรรณกรรม และวัฒนธรรมของชาติ
- (๒) ดำเนินการจัดทำทรัพยากรสารสนเทศ ที่เกี่ยวกับประเทศไทยที่ได้จัดพิมพ์ หรือผลิตหรือมีอยู่ในต่างประเทศ
- (๓) ให้เป็นคลังเพื่อเก็บรักษาและสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศ
- (๔) เป็นศูนย์กลางในการจัดทำและรวบรวมบรรณานุกรมแห่งชาติและสำรวจแหล่งข้อมูลเอกสารโบราณ
- (๕) วิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ ทำรายการ และฐานข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึง ทรัพยากรสารสนเทศ และเชื่อมโยงกับเครือข่ายหอสมุดในประเทศและต่างประเทศ
- (๖) ให้บริการแก่ประชาชนและสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างทั่วถึง
- (๗) ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ
- (๘) ทำหน้าที่รับรองทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในคลังพิสูจน์ เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงตามกฎหมาย
- (๙) จัดฝึกอบรม ให้คำปรึกษาแนะนำวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ให้แก่บุคลากรหอสมุดอื่นๆ และผู้สนใจ
- (๑๐) เป็นสถานที่ให้บริการ เชื่อมโยงข้อมูลแก่หอสมุดที่เข้ามาเป็นเครือข่ายกับ หอสมุดแห่งชาติ

หมวด ๒ คณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ

มาตรา ๘ ให้มีคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วย

- (๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ
- (๒) ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม เป็นรองประธานกรรมการ
- (๓) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกรุงเทพมหานคร และปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ
- (๔) นายกษมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นายกษมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย นายกษมาคมการพิมพ์ไทย ผู้แทนหอสมุดจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหรือเอกชน จำนวนไม่เกินห้าคน เป็นกรรมการ
- (๕) ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐและเอกชนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการ ให้อธิบดีกรมศิลปากรเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติกรม

ศิลปินกร เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๕ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๘ (๕) ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๓) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านบริหารจัดการ ด้านอนุรักษ์ และด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ด้านละหนึ่งคน

(๔) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง

(๖) ไม่เป็นผู้มีประวัติเสื่อมเสีย ในเรื่องการจัดพิมพ์ และการจำหน่ายทรัพยากรสารสนเทศ

มาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น หรือแทนตำแหน่งว่างให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งเพิ่มขึ้น หรือแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งตามวาระที่เหลือ

มาตรา ๑๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ขาดคุณสมบัติตาม มาตรา ๕

- (๖) รัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- (๗) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๒ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในกรณีประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นการส่วนตัวในเรื่องใด ไม่มีสิทธิเข้าร่วมพิจารณาและออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้น

ให้มีการประชุมคณะกรรมการไม่น้อยกว่าปีละสองครั้ง

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะ ให้ความเห็น หรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยหอสมุดแห่งชาติ

(๒) เสนอแนะนโยบายและแผนการบริหารงานเพื่อการพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานสารสนเทศทางวิชาการ

(๓) ให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตามผลการดำเนินงานด้านหอสมุดแห่งชาติ และงานด้านสารนิเทศแห่งชาติ

(๔) สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ และการใช้หอสมุด

(๕) กำหนดให้มีมาตรฐานเพื่อการฝึกอบรมบุคลากรด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

(๖) เชิญบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารและหลักฐาน หรือวัตถุอื่นใดมาประกอบการพิจารณาได้

(๗) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๓ การบริหารจัดการหอสมุดแห่งชาติและการให้บริการ

มาตรา ๑๔ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณาตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ต้องส่งสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ขึ้นในราชอาณาจักรจำนวนไม่น้อยกว่าสองเล่มหรือสองฉบับ แล้วแต่กรณี ให้แก่สำนักหอสมุดแห่งชาติภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่พิมพ์เสร็จหรือวันที่ออกโฆษณา โดยไม่คิดราคาและค่าส่ง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งสิ่งพิมพ์ตามความในวรรคแรก ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๑๕ ผู้ผลิตวิดิทัศน์ ซีดีรอม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วัสดุบันทึกเสียง फिल्मบันทึกภาพ ไมโครฟิล์ม หรือสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ที่ผลิตขึ้นในราชอาณาจักรต้องส่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแต่ละรายการจำนวนไม่น้อยกว่าสองหน่วย ให้แก่สำนักหอสมุดแห่งชาติภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ผลิตเสร็จหรือวันที่ออกโฆษณา โดยไม่คิดราคาและค่าส่ง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งตามความในวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๑๖ ให้สำนักหอสมุดแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการออกเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ หรือวารสาร เพื่อจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ

ผู้ใดจะขอออกเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ หรือวารสาร จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๗ ผู้ใดประสงค์จะเข้าใช้บริการในหอสมุดแห่งชาติ การขอใช้สถานที่ในสังกัดหอสมุดแห่งชาติ การทำสำเนาทรัพยากรสารสนเทศ และหนังสือหายากที่เก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งการขอใช้บริการอื่นตามหน้าที่ของกรมศิลปากร ให้เป็นไปหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีการขอใช้บริการทำสำเนา หรือการขอใช้สถานที่ในสังกัดหอสมุดแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง ผู้ขอใช้ต้องชำระค่าบริการตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการจัดหา รวบรวม เก็บรักษา ทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร โบราณ และหนังสือหายาก ไว้เป็นสมบัติของชาติ ให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร โบราณ และหนังสือหายากนั้นไว้ได้

มาตรา ๑๙ ให้หอสมุดแห่งชาติเก็บรักษา ทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกกว่ามีความสำคัญระดับชาติ

หมวด ๔ กองทุนหอสมุดแห่งชาติ

มาตรา ๒๐ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนหอสมุดแห่งชาติ” ในกรมศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานหอสมุด

มาตรา ๒๑ กองทุนหอสมุดแห่งชาติ ประกอบด้วย

- (๑) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (๒) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (๓) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (๔) เงินค่าบริการ เงินค่าใช้จ่าย หรือเงินที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้
- (๕) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (๖) เงินดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์อื่นใดที่เกิดจากกองทุน หรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมอื่น
- (๗) เงินและทรัพย์สินอื่นที่ตกเป็นของกองทุน
- (๘) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ รัฐบาลต่างประเทศ

หรือองค์กรต่างประเทศ

เงินหรือทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้ส่งเข้ากองทุน โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๒๒ ให้มีคณะกรรมการกองทุนคณะหนึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมศิลปากรเป็นประธาน รองอธิบดีกรมศิลปากรที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมายเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรแต่งตั้งจาก ผู้เชี่ยวชาญในงานด้านบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์ ด้านภาษาเอกสารและหนังสือ ด้านบริหารจัดการ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านกฎหมายไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการ ให้ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ และหัวหน้ากลุ่มคลังและพัสดุ สำนักงานเลขาธิการกรม กรมศิลปากร เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๒๓ ให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับกับการดำรง ตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการกองทุน และการแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการของคณะกรรมการกองทุนโดยอนุโลม

มาตรา ๒๔ ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) พิจารณาแผนการใช้จ่ายกองทุน

(๓) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด

(๔) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินกองทุน

(๕) พิจารณาอนุมัติการจัดซื้อทรัพย์สินสารสนเทศ เอกสาร โบราณ และหนังสือ หายาก

มาตรา ๒๕ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์และการบริหาร กองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของ กระทรวงการคลัง

มาตรา ๒๖ ผู้บริจาคเงิน หรือทรัพย์สินให้แก่กองทุนมีสิทธินำไปลดหย่อนในการคำนวณภาษี เงินได้ หรือได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับเงิน หรือทรัพย์สินที่บริจาคแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

หมวด ๕ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๒๗ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา และผู้ผลิต ไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๒๘ ผู้ใดซ่อนเร้น ครอบครอง จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อ รับจำนำ หรือรับไว้ด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพยากรสารสนเทศตามมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการทำผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำไปเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภาคผนวก ง.

อำนาจและหน้าที่ของฝ่ายงานต่างๆ ของหอสมุดแห่งชาติ

(๑) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

(ก) ประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในสำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติสาขา และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ครอบคลุมลักษณะงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับ งานสารบรรณ การเงินและงบประมาณ งานพัสดุ งานดูแลอาคารและสถานที่ งานด้านบุคลากร งานด้านประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่เอกสารและการจัดพิมพ์หนังสือ

(ข) ทำแผนหรือโครงการพัฒนาสำนักหอสมุดแห่งชาติให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ

(ค) เป็นศูนย์รวมแห่งการสั่งการหรือรับนโยบายจากหน่วยงานชั้นสูงไปยังหน่วยงานต่างๆ ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

(ง) ติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย

(๒) กลุ่มพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด

(ก) จัดหาทรัพยากรสารนิเทศในนามของหอสมุดแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และเพื่อการจัดทำบรรณานุกรมแห่งชาติ

(ข) อนุรักษ์ซ่อมแซมหนังสือทั่วไปเอกสารภาษาโบราณ หนังสือหายาก โดยการวิเคราะห์สาเหตุการเสื่อมสภาพของวัตถุ และอนุรักษ์โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการซ่อมแซม เพื่อหยุดยั้งหรือชะลอการเสื่อมสภาพของเอกสารให้ช้าลง เป็นการยืดอายุของเอกสารให้มีสภาพแข็งแรง เพื่อให้ทรัพยากรนั้นมีอายุยาวนานที่สุด และเป็นหลักฐานสำคัญอันมีค่ายิ่งต่อการศึกษาของชาติต่อไปในอนาคต

(๓) กลุ่มบริการค้นคว้าอ้างอิง

(ก) เป็นศูนย์กลางแห่งชาติว่าด้วยการให้บริการหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่อความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย และแก่ ส่วนราชการกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนสมาชิกรัฐสภา

(ข) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการ ค้นคว้า อ้างอิง และพัฒนาเทคนิคการบริการที่มีคุณภาพให้ทันสมัยตามมาตรฐาน สากลตามหลักวิชา บรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์

(ค) จัดทำคู่มือช่วยค้นหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และข้อมูลความรู้ วิชาการ เช่นดรรชนี บรรณานุกรมเฉพาะวิชา สารสังเขป บรรณานิตน์ กฤตภาค ทำเนียบนาม แหล่งสารนิเทศ เอกสารเผยแพร่แนะนำการให้บริการวิชาการ

(ง) ปฐมนิเทศ ฝึกอบรมการใช้ห้องสมุดศึกษา

(จ) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้เอกสารสิ่งพิมพ์วิชาการ ของหอสมุดแห่งชาติ

(ฉ) เป็นที่ปรึกษาแนะนำและฝึกอบรมเกี่ยวกับงานด้านบริการห้องสมุด บรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์

(๓) ศูนย์สารนิเทศห้องสมุด

(ก) วางแผนพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติของหอสมุดแห่งชาติ และ พัฒนาฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ

(ข) รับผิดชอบงานวิชาการด้านเทคโนโลยีสารนิเทศ คลังข้อมูล และการ สร้างเครือข่ายระบบสารนิเทศแห่งชาติ

(ค) กำหนดนโยบายการพัฒนาระบบข้อมูลเฉพาะวิชา

(ง) ประสานงานด้านวิชาการกับห้องสมุด และศูนย์สารนิเทศต่าง ๆ เพื่อ การพัฒนาระบบเครือข่าย และความร่วมมือทางวิชาชีพบรรณารักษ์ด้านต่าง ๆ ในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

(๔) กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก

(ก) ดูแลรักษา และให้บริการข้อมูลความรู้จากเอกสารโบราณทุก ประเภท

(ข) ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ลักษณะรูปแบบอักษรโบราณ อักษร สมัยต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลความรู้จากเอกสารโบราณที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้า ดำเนินการคัดลอก ถ่ายทอด อ่านแปลอักษร และภาษาโบราณจัดทำคำอธิบายศัพท์โบราณ ทำ ดรรชนี รวบรวมโบราณคดีศัพท์ ประวัติ รูปคำศัพท์ และอักษรวิธีในอักษรภาษาโบราณแบบต่าง ๆ

(ค) ออกสำรวจเสาะแสวงหา สืบค้นแหล่งเอกสารโบราณ รวบรวมและ จัดหาหนังสือและเอกสารโบราณทั่วพระราชอาณาจักร ดำเนินการจัดทำบันทึกหลักฐาน บัญชี เอกสารโบราณ และดำเนินการลงทะเบียนเอกสารโบราณ ทำบัญชีเดินท่ง (บัญชีสังเขป) เอกสาร โบราณที่ได้จากการสำรวจ ดำเนินการตรวจ พิจารณา และคัดเลือกเอกสารโบราณในห้องถื่น เพื่อ วิเคราะห์คุณค่าในขั้นต้น

(ง) ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ ลงทะเบียน ทำบัตรรายการ ทำ บรรณานุกรม เชิงอรรถ บรรณนิตน์ สารสังเขปของเอกสารโบราณ เพื่อการบริการ เก็บรักษา ควบคุมดูแล ให้บริการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ใช้บริการ และตอบคำถามเกี่ยวกับเอกสารโบราณ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือแก่หน่วยราชการต่าง ๆ ในการค้นหาเอกสารและ

เรื่องราว กำหนดระเบียบวิธีการและแบบแผนในการขออนุญาตใช้เอกสารโบราณประเภทต้นฉบับ
ตัวเขียนและจารึก ตลอดจนคัดเลือกเอกสารเพื่อดำเนินการจัดทำสำเนา ให้บริการแทนต้นฉบับ

(๕) กลุ่มโสตทัศนวัสดุและกิจกรรมห้องสมุด

(ก) ผลิต รวบรวม จัดเก็บ และให้บริการโสตทัศนวัสดุในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ไมโครฟิล์ม ไมโครแจ็กเก็ต ไมโครฟิช รูปภาพ ถ่ายภาพ สไลด์ วีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง แผ่นเสียง โน้ตเพลง แผนที่และข้อมูลสารสนเทศที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการอนุรักษ์

(ข) ให้บริการศึกษาค้นคว้า วิจัยทั้งด้านวิชาการและสารบรรณเชิงแขนงต่าง ๆ ด้านศิลปวัฒนธรรม และการดนตรี

(ค) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในหลายรูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการ การอภิปราย บรรยาย สาธิต และจัดการแสดง โดยมุ่งเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชนทั่วไป เยาวชน นิสิต นักศึกษาจากสถาบัน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ง) จัดทำเครื่องมือช่วยค้นอย่างเป็นระบบ

(๖) กลุ่มมาตรฐานและวิจัยห้องสมุด

(ก) ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

(ข) ศึกษา วิจัย ปรับปรุง เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานและการพัฒนาบุคลากรของหอสมุดแห่งชาติ

(ค) ดำเนินการคิดค้นหาวิธีการ และเทคนิคปฏิบัติ เพื่อสร้างและพัฒนาช่างงาน หอสมุดทั่วประเทศ

(ง) ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ เพื่อพัฒนาการให้บริการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยผู้ใช้บริการสามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้รวดเร็ว โดยการจัดทำคู่มือการให้บริการ

(จ) จัดทำตำรา เอกสาร คู่มือ และแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน

(ฉ) ดำเนินการคิดค้น วางแผน จัดทำโครงการ/กิจกรรม ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาเสริมสร้าง และเพิ่มพูนความรู้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุด นักเรียน นักศึกษา และประชาชนผู้สนใจ

(ช) ติดต่อประสานงานกับห้องสมุดอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(ซ) ดูแล ปรับปรุง ควบคุม ตรวจสอบ ความถูกต้อง ฐานข้อมูล บรรณานุกรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ

(ฌ) ตรวจสอบความถูกต้องการลงรายการข้อมูลของหนังสือ ตามหลักเกณฑ์ AACR II และ MARC 21 ในแบบกรอกข้อมูลระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

(ญ) เป็นกรรมการประเมินผลงานวิชาการของบรรณารักษ์ในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการปรับระดับให้สูงขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กรมศิลปากร, วิชาการพื้นฐานการบริหารและจัดการงานจดหมายเหตุ, กรุงเทพมหานคร:บริษัท
เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒.

ชลธิชา สุทธิจันทร์กุล, จดหมายเหตุ : การจัดและบริการ, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน, ๒๕๔๓.

ทรงสรรค์ นิลกำแหง, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

น้ำทิพย์ วิภาวิน, ห้องสมุดดิจิทัล, กรุงเทพมหานคร:Funny Publishing Ltd., ๒๕๔๓.

วรเดช จันทรศรี, ปรัชญาของการบริหารภาครัฐ, คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนัก
นายกรัฐมนตรี, พ.ศ.๒๕๓๙.

แมนมาส ขวลิต, ประวัติหอสมุดแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัดคิวพร, ๒๕๐๙.

สมสรวง พฤติกุล, หลักและแนวปฏิบัติงานจดหมายเหตุสำหรับภาครัฐและเอกชน,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๙.

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, คู่มือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอเดีย
สแควร์, สิงหาคม ๒๕๔๕.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๕๐ ปี หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร:
บริษัท อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๕.

หนังสือและวารสารภาษาอังกฤษ

Alan Jay. Lincoln, Carol Zall Lincoln, Library Crime and Security: An International Perspective Binghamton : Haworth Press, Inc., ๑๙๘๗.

B D Panda, Handbook of public library system, New Delhi : Anmol Publications, ๑๙๙๓.

Joan M. Reitz, Dictionary for Library and Information Science, Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., ๒๐๐๔.

Peter Russell, Philip Davies, “Public Lending Right Act 1979”, Modern Law Review, Vol. ๔๒, No. ๔ (Jul., ๑๙๗๙), pp. ๔๓๐-๔๓๗.

Robert (EDT) Wedgeworth, World Encyclopedia Library and Information Services, Chicago : American Library Association, ๑๙๙๓.

Siriwongworawat Suwakhon, The National Library of Thailand, The Fine Arts Department, ๒๐๐๐.

Toby Burrows, British University Libraries, Binghamton: The Haworth Press, Inc., ๑๙๘๙.

website

British Library, <http://www.bl.uk>

British Parliament, <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmcumeds/81/81i.pdf>

Civil Service, <http://www.civilservice.gov.uk/other/agencies/publications/pdf/public-bodies/publicbodies2006.pdf>

Margaretthatcher Foundation, http://www.margaretthatcher.org/speeches/display_document.asp?docid=101733

National Audit Office, http://www.nao.org.uk/publications/nao_reports/03-04/0304879.pdf.

National Archives, <http://www.nationalarchives.gov.uk>

ประพันธ์สำสั่น, http://www.praphansarn.com/new/c_lift/detail.asp?ID=191

ห้องสมุดแห่งชาติ http://www.nlt.go.th/th_event_year.htm

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, <http://www.nat.go.th/>

กฎหมาย

British Library Act ๑๙๗๒

Copyright, Designs and Patents Act ๑๙๘๘

Legal Deposit Act ๒๐๐๓

Public Record Act ๑๙๕๘

ประกาศจัดการหอพระสมุดวชิรญาณ ให้เป็นหอสมุดสำหรับพระนครรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔

แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๑

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.๒๔๘๔

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.๒๕๓๗

ร่างพระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ.